

SPOLEČNOST PRO TRVALE UDRŽITELNÝ ŽIVOT

Z P R A V O D A J

1

2 0 1 3

Vážení přátelé, členové a příznivci STUŽ,

dostáváte do rukou další číslo Zpravodaje STUŽ, první v roce 2013 – v roce, který byl zahájen velmi zajímavým společenským fenoménem – přímou volbou prezidenta. Tento nový způsob volby, který vzniknul jako nechtěné dítě politických tahanic posledních let, měl velmi zajímavý průběh. Přes různé předpovědi, které předpovídaly, že o křeslo na Hradě budou soutěžit mezi sebou Jaroslav Jágr s Karlem Gottem a Helenkou Vondráčkovou se nakonec do prvního kola dostalo 9 lidí a většina z nich byla velmi kvalitní a tak na besedy před prvním kolem volby bylo zajímavé se dívat. Pro mne osobně bylo jediným zklamáním, že do druhého kola nepostoupil místo pana Zemana kandidát ČSSD Jiří Dienstbier, ale i tak byl výsledek velmi zajímavý. Horší už to bylo s kolem druhým, kde se začal používat prostředek tak oblíbený v Česku – negativní kampaň. O tom, jak to celé dopadlo už bylo napsáno tolik komentářů, že už mi nepřipadá užitečné se dále rozepisovat, snad jen jediná věc – zvítězil člověk, který dopadl nejhůře z hlediska vztahu k životnímu prostředí – alespoň podle ankety, kterou dělaly nevládní organizace.

Na druhou stranu byly určitě volby zajímavé tím, že se díky nim začalo zajímat o politiku daleko více lidí, než v posledních letech a to především mladých lidí. A v tom vidím velkou šanci, že by opravdu u nás mohlo dojít k významným změnám a obrodě politických stran na pravici a levici. Možná jsem nenapravitelný optimista.

Jak je již tradicí, také obálku tohoto čísla nám připravil pan Karel Čapek. Je možné, že ne všem z vás se povede identifikovat, co to vlastně vidíte – jedná se o plody tamarindu indického – někdo je zná také pod jménem tamaryšek. Pan Čapek, když nevěděl, co to je přesně za plody navrhoval, že by titulěk býval mohl být třeba „střídání na Hradě“ nebo „situace je celkem na lusk“.

Během krátké doby čeká také naší Společnost volby – na březnovém valném shromáždění budeme volit na další dvouleté volební období předsednictvo i předsedu. S ohledem na to, že část členů předsednictva se rozhodla již znovu nekandidovat a tak dojde nutně k výrazně větší obměně. Podle toho, jací zájemci se nám o členství v předsednictvu přihlásili doufám, že tato změna povede k dalšímu vylepšení práce předsednictva, k novým nápadům, k novým aktivitám. A na to se určitě těším. Rád bych na tomto místě poděkoval odcházejícím členům předsednictva za práci, kterou po mnoho let odváděli ve prospěch STUŽe. Martin Říha rozvádí své důvody, proč nechce dále pracovat v předsednictvu v rozsáhlém článku v tomto Zpravodaji a jsem rád, že se snaží rozproudit diskusi k dalšímu směřování STUŽe a doufám, že se do této diskuse zapojí i další – prostor je otevřený.

I v tomto čísle Zpravodaje je věnován velký prostor ožehavému tématu Šumavy – ať už v příspěvku Martina Říhy, či v příspěvku Pavla Šremera a také trochu jsem napsal v reakci na Martina Říhu já. Pevně doufám, že se stanoviska znesvářených stran začnou alespoň po malých krůčcích sbližovat.

Takže na závěr bych si vám dovolil popřát vše nejlepší do nového roku 2013 a pevně věřím, že to bude rok úspěšný nejen pro každého z nás osobně, ale také pro naši republiku.

Jiří Dlouhý – předseda

Obsah

1	CO BUDE	5
1.1	Valné shromáždění	5
1.1.1	Předběžný program valného shromáždění	5
1.2	Úterní semináře na I. pololetí roku 2013	6
1.3	STUŽodenost	6
2	CO BYLO	6
2.1	Akce pořádané v termínech od vydání Zpravodaje STUŽ 1/2012	6
2.1.1	Úterní semináře	6
2.2	Zimní STUŽOVRAT	8
2.3	Ještě k udělení Ceny Josefa Vavrouška Pavlovi Šremerovi a Martinu Bursíkovi	8
2.3.1	Oba letošní laureáti Ceny Josefa Vavrouška se rozhodli finančně podpořit ochranu Šumavy	8
3	ZPRÁVY Z POBOČEK	9
3.1	Českolipská pobočka	9
3.2	Východočeská pobočka	11
4	VIDANÁ STANOVISKA, PROHLÁŠENÍ A KRITIKY	11
4.1	Stanovisko předsednictva STUŽ č. 123.	11
4.2	Dopis ministru pro místní rozvoj Kamilu Jankovskému	12
4.2.1	Odpověď pana ministra	13
4.3	Protest STUŽ proti rušení pořadu ČT Nedej se!	16
4.3.1	Odpověď na náš dopis	16
4.3.2	Reakce týmu Pavla Bezoušky na dopisy rozesílané Českou televizí těm, kteří si stěžovali na plánované rušení pořadu Nedej se	17
5	ANALÝZY, PODNĚTY, PŘIPOMÍNKY, ÚVAHY	18
5.1	STUŽ na rozcestí	18
5.2	STUŽ na rozcestí?	23
5.3	Proaktivní role nevládních organizací při náhradě nebezpečných chemikálií	24
5.3.1	REACH a SVHC	24
5.3.2	Tahoun zvaný SIN list	25
5.4	Potřeby regionů a aktualizace Politiky územního rozvoje České republiky	26
5.5	Únosnost radotínské nivy a záměry územního plánu	28
5.6	Zákon o navrácení majetku církvím, odluce církví od státu a možné důsledky v území	33
5.7	Celosvětové tažení proti rtuti začíná	35
5.8	Územní ekologické limity těžby uhlí v Severočeské hnědouhelné pánvi a česká energetika	36
5.9	Jemný polétavý prach zabíjí a jeho regulace vážne	38
5.10	Tisková konference „Proč nechtějí v Bavorsku zrušit národní park“	40
5.11	Aktuální stav projednání nového plánu péče a zákona o NP Šumava. Ukončí ministr Chalupa éru národního parku na Šumavě?	45
5.12	Šumavské lesy se velmi dobře přirozeně obnovují	46
6	RŮZNÉ ZAJÍMAVOSTI	47
6.1	Osm případů Miloše Zemana	47
6.2	EKOFILM	49
6.2.1	Prohlášení ke způsobu organizace 38. ročníku MFF Ekofilm a k rozhodnutí MŽP přesunout festival do Ostravy	49

6.2.2	Tisková zpráva	51
6.3	Omezenost zdrojů a udržitelnost	52
7	NOVÉ KNIHY	53
7.1	Aleje: Krása ohroženého světa	53
7.2	O malebnu. Estetika přírody mezi zahradou a divočinou	53
7.3	Národní parky České republiky	53
7.4	Ochrana přírody a krajiny v České republice	54
7.5	Ohrozenie a ochrana biodiverzity, podtitul Vybrané kapitoly z globálních environmentálních problémov	54
8	AKTUÁLNÍ ADRESY A INFORMACE O STUŽ	54
8.1	Informace o STUŽ	54
8.2	Předsednictvo	55
8.3	Čestné předsednictvo	55
8.4	Kontakt	55

1 Co bude

1.1 Valné shromáždění

Stanovy STUŽ nám ukládají každým rokem v březnu pořádat valné shromáždění, které je každým druhým rokem volební.

Valné shromáždění je dle stanov STUŽ nejvyšším orgánem Společnosti pro trvale udržitelný život a stanovami má vyhrazena některá práva a povinnosti. Pokud budete mít návrh na rozšíření programu valného shromáždění o nějaký váš návrh, sdělte to, prosím, předsedovi Jiřímu Dlouhému nebo tajemnici Evě Vavrouškové.

Pozvánka

*Zveme všechny řádné členy Společnosti pro trvale udržitelný život na zasedání **valného shromáždění STUŽ**, které se bude konat v Klubu techniků v Praze, na Novotného lávce, místnost 319, v úterý 5. března 2013 od 16:00 hod.*

Tato pozvánka je písemným svoláním valného shromáždění STUŽ ve smyslu č. 7.2 platných stanov.

Za předsednictvo STUŽ Jiří Dlouhý, předseda, v. r.

1.1.1 Předběžný program valného shromáždění

Od 16:00 do 17:30

1. Zahájení, organizační pokyny
2. Volba mandátové a volební komise
3. Volba návrhové komise
4. Volba předsedy, členů předsednictva, revizní komise na roky 2013 -2015
5. Zpráva o činnosti STUŽ za rok 2012
6. Plán činnosti pro rok 2013
7. Diskuse o Zprávě o činnosti za rok 2012 a k Plánu činnosti na rok 2013
8. Zpráva o hospodaření za rok 2012
9. Návrh rozpočtu na rok 2013
10. Zpráva revizní komise za rok 2012
11. Rozprava ke Zprávě o hospodaření za rok 2012, k Návrhu rozpočtu na rok 2013 a k Zprávě revizní za rok 2012
12. Zprávy o činnosti regionálních poboček a regionálních skupin STUŽ – přednesou zástupci poboček
13. Schválení čestného předsednictva STUŽ pro roky 2013–2015, návrh na jmenování čestných členů STUŽ a jejich schválení

Od 17:00 do 18:00

Jak se žije v Horním Jiřetíně: Diskuse se spisovatelkou Jarmilou Křížovou

Od 18:00 do 19:00

14. Vyhlášení výsledků voleb členů předsednictva, předsedy, členů revizní komise a čestného předsednictva
15. Zpráva návrhové komise
16. Schválení usnesení
17. Závěrečné slovo předsedy
18. Různé

1.2 Úterní semináře na I. pololetí roku 2013

8. ledna Kategorizace zvláště chráněných území *aneb* Jak je na tom Česká republika s mezinárodními kritérii dle Světového svazu ochrany přírody (IUCN)?
5. února Částice, ultrajemné částice a zdraví v projektech na severu Čech
5. března Valné shromáždění, diskuse se spisovatelkou Jarmilou Krížovou
2. dubna Evropské fondy.
7. května Nový metropolitní plán Prahy.
4. červen Udržitelný turismus.

V případě změny bude včas oznámeno na www.stuz.cz, ti, co jsou uvedeni v databázi, budou vyrozuměni emailem.

1.3 STUŽodennost

STUŽODENNOST se bude konat v březnu, datum ani program ještě v době přípravy tohoto Zpravodaje není znám. Vše bude oznámeno na webu a emailem.

2 Co bylo

2.1 Akce pořádané v termínech od vydání Zpravodaje STUŽ 1/2012

2.1.1 Úterní semináře

6. listopadu – Lodní doprava v ČR

Cílem semináře bylo přispět k nalezení optimálního řešení, respektujícího únosnost dotčených území z hlediska ochrany přírody a krajiny při respektování ekonomických souvislostí. Prezentace zahrnuje i navrhované alternativní záměry možných perspektivních řešení, existující stanoviska vlády, ústředních orgánů státní správy, dalších institucí a nevládních organizací.

Panelisté:

- **RNDr Miroslav Patrik**, Děti Země, Brno,
- **doc. Ing. Josef Seják, CSc.**, UJEP Ústí n. Labem,
- **Ing. Jaroslav Kubec, CSc.**, odborník na vodní stavby – splavování vodních toků,
- **Ing. Jaroslav Ungerman**, Unie pro řeku Moravu,
- **Ing. arch Martin Říha**, STUŽ,
- **Ing. Pavel Vrána, Ph. D.**, ichtyolog, Český rybářský svaz.

Moderoval **Ing. Jiří Fencel**, STUŽ

4. prosince – Velká inventura českého rostlinstva aneb Je země česká stále zemským rájem na pohled?

Česká botanická společnost letos slaví sté výročí své existence. Byla založena v Praze v roce 1912 a je tak nejstarší takovou společností ve slovanských zemích. Botanici při té příležitosti prezentovali svůj mnohaletý výzkum ve formě aktuálního soupisu tuzemské flóry. Zkoumali i souvislosti s proměnami krajiny. Upozorňují, že na skladbu flóry má obrovský vliv člověk. Některé druhy mizí, jiné, třeba i původem z dalekých zemí, se rychle šíří.

Motto: Máme se bát, je změna nevratná, nebo se prostě přizpůsobíme?

Panelisté:

- **Ing. Jiří Danihelka, Ph.D.**, Přírodovědecká fakulta Masarykovy univerzity v Brně: Velká inventura české flóry.
- **Mgr. Zdeněk Kaplan, Ph.D.**, Botanický ústav AV v Průhonicích: Endemity České republiky – jedinečné klenoty naší přírody,
- **Prof. RNDr. Milan Chytrý, Ph.D.**, Přírodovědecká fakulta Masarykovy univerzity v Brně: Změny přírodních stanovišť – proč některé rostliny mizí a jiné se šíří?
- **Doc. RNDr. Vít Grulich, CSc.**, Přírodovědecká fakulta Masarykovy univerzity v Brně: Červený seznam české flóry – aktualizace po 12 letech.
- **Prof. RNDr. Petr Pyšek, CSc.**, Botanický ústav AV ČR v Průhonicích a Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze: *Je třeba se bát nepůvodních druhů?*

Moderovala **Mgr. Eva Horová, STUŽ**

8. ledna – Kategorizace zvláště chráněných území aneb Jak je na tom Česká republika s mezinárodními kritérii dle Světového svazu ochrany přírody (IUCN)?

Seminář se věnoval probíhajícím diskuzím, jak dalece česká chráněná území naplňují světová kritéria IUCN pro jednotlivé kategorie chráněných území. V zájmu probrání co nejširších aspektů celé problematiky nebyla diskuze soustředěna na nejožehavější problém dalšího vývoje managementu v NP Šumava, ale na celkové širší souvislosti a zkušenosti jednotlivých panelistů s praktickým uplatňováním kategorizace u nás i v sousedních zemích.

Diskutovali

- **RNDr. Jan Čeřovský, CSc.**, čestný člen, bývalý vice-prezident IUCN: *bude se věnovat úvodu do tématu kategorizace chráněných území dle IUCN.*
- **Ing. Michael Hošek**, nám. ředitele Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, člen Rady IUCN: *především objasní účel kategorizace IUCN a její použití v české ochraně přírody.*
- **Dr. Hans Bibelriether**, bývalý předseda federace evropských parků Europarc a místopředseda evropské sekce Komise národních parků (dnes WCPA), bývalý ředitel NP Bavorský les: *podělí se o zkušenosti z Německa i celé Evropy.*
- **Ing. Tomáš Rothröckl**, ředitel Správy Národního parku Podyjí: *především informuje o praktické aplikaci kritérií IUCN v NP Podyjí a u našich sousedů v Rakousku.*
- **Ing. Handrij Hartel, Ph.D.**, zástupce ředitele národního parku České Švýcarsko: *bude se věnovat aplikaci kritérií IUCN v NP České Švýcarsko a u našich sousedů v Sasku/Německu.*
- **Prof. RNDr. Martin Braniš, CSc.**, zástupce ředitele Ústavu pro životní prostředí, PFUK: *zamyslí se na téma kategorizace velkoplošných chráněných území-stálý ochránářský oříšek.*
- **Ing. Tomáš Tesař**, náměstek ministra, MŽP: *sdělí stanovisko MŽP ke kategorizaci ZCHÚ.*
- **RNDr. Petr Roth**, konzultant: *především se bude věnovat novým kategoriím chráněných území IUCN z pohledu překladatele a praktika.*
- **MVDr. Jaromír Bláha**, Hnutí Duha - Přátelé Země ČR: *objasní, proč a jak sladit kategorizaci chráněných území v ČR se systémem IUCN.*

Moderoval **Pavel Šremer, prom. biol., STUŽ**

5. února – Částice, ultrajemné částice a zdraví v projektech na severu Čech

Dýchání představuje významnou cestu vstupu látek znečišťujících ovzduší do organismu a částice jsou prioritním znečištěním. Mohou vyvolat okamžitou zdravotní odezvu u citlivé populace a dlouhodobou zátěž. O měření expozice, nalezení zdrojů znečištění a zdravotních vlivech v projektech probíhajících v Ústeckém a Karlovarském kraji informoval náš seminář.

Panelisté:

- **MUDr. Miroslav Dostál, Dr.Sc.**, ÚEM AV ČR: *Nemocnost dětí v okresech Teplice a Prachatice: Longitudinální ekologická studie. Výsledky projektů MŽP VaV /340/1/1997, VaV/ 340/2/00, VaV 740/5/03, VaV-1c/6/5/04, SL-5/160/05, SB/1b3/8/08.*
- **RNDr. Ivan Beneš, CSc.**, Zdravotní ústav se sídlem v Ústí nad Labem: *Měření ultrajemných částic v projektu Česko-Saské spolupráce Cíl-3 „Ultrajemné částice a zdraví v Erzgebirgskreis a Ústeckém kraji“.*
- Ing. Jan Leníček, Mgr. Martin Kováč a RNDr. Jiří Skorkovský, Zdravotní ústav se sídlem v Ústí nad Labem: *Zdroje jemných a ultrajemných částic v česko – saském pohraničí, první hodnocení z kampaní projektu „Ultrajemné částice a zdraví v Erzgebirgskreis a Ústeckém kraji“.*
- **MVDr. Markéta Smudková, Ing. Pavla Ryšlavá, Ing. Eva Hrdličková.** Zdravotní ústav se sídlem v Ústí nad Labem: *Personální monitoring ovzduší u dětí ze základních škol v projektu TAČR 02020944 „Hodnocení faktorů vnějšího prostředí na zátěž dětské populace, první poznatky“.*
- **MUDr. Eva Rychlíková**, Zdravotní ústav se sídlem v Ústí nad Labem, STUŽ: *Expozice částicím a sledování zdravotních dopadů u dětí v projektu TAČR 02020944 „Hodnocení faktorů vnějšího prostředí na zátěž dětské populace“.*

Programem provázela **MUDr. Eva Rychlíková**

2.2 Zimní STUŽOVRAT

Zimní STUŽOVRAT, tradiční setkání – *pod záminkou oslavy zimního slunovratu* – členů, příznivců a přátel Společnosti pro trvale udržitelný život, se konal ve středu 12. prosince v příjemném prostředí nově zrekonstruované nekuřácké restaurace U BOHOUŠE.

Pozvání na náš STUŽOVRAT přijal a o své zkušenosti z politiky se s námi podělil vzácný host, pan **doc. JUDr. Petr Pithart**, bývalý předseda a místopředseda Senátu, bývalý premiér české vlády a bývalý poslanec, jeden z posledních slušných lidí, kteří prošli českou politikou.

Bylo to velmi příjemné a obohacující setkání.

2.3 Ještě k udělení Ceny Josefa Vavrouška Pavlovi Šremerovi a Martinu Bursíkovi

Ve Zpravodaji STUŽ1/2012 byla uveřejněna zpráva, že Pavel Šremer a Martin Bursík obdrželi Cenu Josefa Vavrouška za rok 2011. Na tuto zprávu navazuje Hnutí Duha tímto sdělením:

2.3.1 Oba letošní laureáti Ceny Josefa Vavrouška se rozhodli finančně podpořit ochranu Šumavy

Exministr životního prostředí Martin Bursík a Pavel Šremer, biolog a bývalý poradce prezidenta Václava Havla, se rozhodli, že prostředky z letošní Ceny Josefa Vavrouška věnují ochraně vzácné přírody v Národním parku Šumava.

Cenu Josefa Vavrouška udělují každoročně Nadace Partnerství a Nadace Charty 77. Oceňuje konkrétní činy pro zdravé životní prostředí a udržitelný rozvoj. Je s ní spojena finanční částka 25 tisíc korun pro každého laureáta.

Martin Bursík, bývalý ministr životního prostředí, řekl:

„Namísto, aby ministerstvo životního prostředí a správa národního parku chránili nejcennější části Šumavy před necitlivými zásahy člověka, rozhodli se tato území otevřít těžařům a developerům, prosazujícím přírodě škodlivé projekty. Hnutí DUHA se dlouhodobě na odborně velmi vysoké úrovni zabývá ochranou Šumavy. Proto jsem se rozhodl věnovat finanční odměnu za Cenu Josefa Vavrouška právě Hnutí DUHA pro jejich práci na Šumavě.“

Pavel Šremer, bývalý předseda Společnosti pro trvale udržitelný život, řekl:

„Vyspělé evropské státy dnes chrání poslední zbytky původní přírody – s jejich narůstající vzácností roste i jejich hodnota. Dělalji to tak i naši sousedé v Německu, Rakousku i Polsku. U nás však nastoupil opačný trend, a tak přírodě daleko více pomáhají ochránci přírody z nevládních organizací než stát, který na ně posílá – a protiprávně – opět policii, jako za minulého režimu. Protože mám s takovým přístupem bohaté zkušenosti již z té doby, rozhodl jsem se na tu skutečnou a obětavou ochranu přírody přispět.“

3 Zprávy z poboček

3.1 Českolipská pobočka

Zpráva o činnosti českolipské pobočky STUŽ v roce 2012

Pobočka ve zmíněném roce pokračovala ve své tradiční činnosti jako v předchozích rocích. Těžiště její práce opět spočívalo především v prakticky každodenním zápase za ochranu životního prostředí v České Lípě a přidružených obcích a dále pak v dalších místech regionu, kde žijí či pracují její členové. Opět šlo především o zápas za ochranu zeleně.

Ve výroční zprávě za rok 2011 byla vyjádřena obava o osud 73 topolů černých formy italica u silnice 2. třídy z České Lípy ve směru na Děčín. Již předtím totiž padla menší část aleje (13 stromů), která se nacházela na kraji města u nově postaveného nákupního centra. Zdejší odbor životního prostředí kácení původně nepovolil, ale v důsledku odvolání krajské silniční správy a následného závazného vyjádření krajského úřadu byl nucen své rozhodnutí změnit. Důvodem kácení mělo být ohrožení bezpečnosti dopravy. V tisku se však následně objevila zpráva, že ve skutečnosti musely stromy zmizet, aby se zlepšila viditelnost reklam nákupního centra...

Ať tak či onak, značná mediální pozornost, která byla kauze věnována, měla zřejmě nakonec šťastný vliv na osud větší části aleje. Českolipský odbor životního prostředí totiž řízení o jejím vykácení zastavil, když krajská silniční správa ani po urgenci svou žádost nedoplnila tak, aby odpovídala požadavkům zákona. Silničáři zřejmě tímto způsobem řešili pro ně nepřilíš příjemný zájem veřejnosti o celou kauzu.

Stejně neblahou roli jako v předchozím případě sehrál krajský úřad v kauze jedlovce kanadského (*Tsuga canadensis* (L) Carrière) na ohrazeném pozemku (tedy nikoliv na místě veřejně přístupném) jedné českolipské firmy. Ta v dubnu letošního roku požádala o jeho skácení s tím, že strom je v havarijním stavu a ohrožuje přilehlou stavbu, několik desítek let starou přízemní prkennou boudu. Žádost firma doložila dvěma odbornými posudky, z nichž minimálně jeden nebudil přílišnou důvěru. Jednak svými formálními nedostatky (chybělo například číslo jednací), jednak i příliš kategorickým doporučením („strom co nejdřív odstranit bez ohledu na vegetační období“), ke kterému se nepřipojil ani druhý z posudků přesto, že rovněž doporučoval kácení. Oba posudky obsahovaly tvrzení, které popírá základní fyzikální zákonitosti, totiž, že strom dosud nespádl jen proto, že se opírá o zmíněnou lehce zchátralou boudu, ač místo údajného oporu je hluboko pod těžištěm jedlovce a ač poměr hmot obou je silně ve prospěch stromu. Bouda velmi pravděpodobně byla postavena v době, kdy zde již strom dávno rostl, a ten se o ni neopírá, nýbrž ji nepatrně odtlačuje v důsledku pozvolného růstu objemu kmene. Proto také v minulosti byl uvolněn prostor pro jeho růst výřezem do přesahujícího okraje střechy. Odbor životního prostředí, jehož pracovnice strom průběžně sledovala řadu let (jedlovec s obvodem kmene 200 cm ve výčetní výši není zjevem příliš

častým – znalec jeho hodnotu vyčíslil na 113 tisíc korun) skácení navzdory oběma posudkům nepovolila. Žadatel se odvolal, načež STUŽ si nechala zpracovat oponentní znalecký posudek renomovaného znalce Ing. Marka Hanuše z katedry životního prostředí UJEP v Ústí nad Labem. Ten po prohlídce potvrdil, že jedlovec rozhodně není v havarijním stavu. Doporučil ještě vyšetřit taxon zjištěné houby, což bude mít klíčový význam v dalším rozhodování o stromu.

Krajský úřad (KÚLK) při vyřizování odvolání tento oponentní posudek zcela opominul, ani jej v textu nezmněl a v podstatě nařídil odboru životního prostředí v České Lípě změnit rozhodnutí a pokácení povolit. Zástupce STUŽ se kvůli podezření, že jde o porušení zákona, obrátil na Českou inspekci životního prostředí, která jeho podezření potvrdila s tím, že to mohlo mít vliv i na zákonnost rozhodnutí jako takového. KÚLK se vrácenou věcí již nezabýval, postoupil ji k vyřízení územnímu odboru Ministerstva životního prostředí, které došlo k závěru, že vlastně k porušení zákona nedošlo, případně, že nebylo tak závažné, aby to ovlivnilo zákonnost rozhodnutí(!). Prvoinstančnímu správnímu orgánu, který je ze zákona vázán názorem nadřízeného orgánu, nezbylo než v novém rozhodnutí skácení jedlovce povolit. STUŽ se proti tomu odvolala a navíc namítla podjatost KÚLK i územního odboru MŽP, a proto požádala, aby se odvoláním zabýval jiný správní orgán, jemuž bude postoupeno. Bude zajímavé sledovat další vývoj celé kauzy. Již nyní je však zřejmé, že skutečnost nedává příliš zapravdu autorům posudků, jež si obstaral žadatel o kácení. Uběhlo 7 měsíců od podání žádosti, a strom stále stojí a nejsou na něm pozorovatelné žádné změny k horšímu.

Kromě těchto výraznějších případů řízení o zeleni se pobočka do konce listopadu účastnila i řady dalších, „obyčejných“, do konce listopadu t.r. jich bylo 51, z toho 40 již je ukončených a 11 běží. Lze očekávat, že do konce kalendářního roku jich může být zahájeno ještě tak kolem deseti. Celkem se těch 51 řízení týká 585 stromů, což by formálně byl oproti loňsku (jednáno o 174 stromech) nárůst na troj až čtyřnásobek. Uvedené číslo je však poněkud zkresleno jediným velkým řízením o stromech v průmyslové zóně, kde na pozemku severozápadně od Kovošrotu v ulici U Obecního lesa má být postavena lisovna plastů firmy Johnson Controls Hybrid and Recykling GmbH. Tam nakonec orgán ochrany přírody povolil pokácet 422 stromů, nejčastěji listnatých, bříz, osik, olší, nejrůznější velikosti. Příznačné je, že nařízená náhradní výsadba činila – 24 stromů!

Když odečteme ty výše uvedené, zbývá 163 stromů, což je nepatrně méně než loni. Z tohoto počtu kácení bylo povoleno u 43 stromů (loni u 126), nepovoleno 39 (loni 48), řízení bylo zastaveno u 81 stromů, z toho se nejvíce týkalo výše zmíněných topolů u silnice z České Lípy ve směru na Děčín (viz výše). Celková náhradní výsadba (včetně výše uvedených 24) byla 48 stromů (loni 70). Čistý úbytek činí tedy nejméně (náhradní výsadby se plní velmi liknavě!) 417 stromů (loni 56 stromů).

K příznivému obratu po delší době došlo v kauze Tlustec. Když v loňském roce Ministerstvo životního prostředí (MŽP) nakonec přes odpor obcí i občanských sdružení včetně českolípské pobočky STUŽ schválilo přepracovanou a doplněnou EIA, učinil těžař (nyní přejmenovaný na Kamenolom Brniště – viz dále) další krok a požádal dle § 56 Zákona 114/1992 Sb. o udělení výjimky z ochranných podmínek zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů. Těch se na Tlustci nachází několik desítek, z toho 12 druhů v kategorii ohrožených, 23 v kategorii silně ohrožených a 6 dokonce v kategorii kriticky ohrožených (například orel mořský a některé druhy netopýrů, plazů a obojživelníků). Krajský úřad udělení výjimky povolil s tím, že veřejný zájem na těžbě kamene výrazně převažuje nad veřejným zájmem ochrany ohrožených druhů (!). Občanská sdružení včetně pobočky STUŽ se proti tomuto těžko pochopitelnému rozhodnutí odvolala, a MŽP svým rozhodnutím ze dne 27. 9. tr. odvolání vyhovělo. Těžaři bylo uloženo svou žádost doplnit (chyběl například průzkum jarního aspektu vyskytující se flóry a fauny) a také a především věrohodněji doložit deklarovanou převahu veřejného zájmu na těžbě. Zdá se, že nejméně rok bude kolem Tlustce klid. Když ovšem nepočítáme probíhající soudní řízení s těžařem obviněným z trestného činu úplatkářství. Ten se pokusil nabídkou několika miliónů korun uplatit občanská sdružení, aby přestala těžbě na Tlustci bránit. Je možné, že tento skandál byl i důvodem, proč těžař přestal vystupovat pod původní firmou Chlup s.r.o. Nejnovějším vývojem se tak mimo jiné dostalo rok po smrti zadostiučinění panu Šimonkovi, předsedovi Sdružení

na záchranu kopce Tlustec, které nese hlavní tíhu boje s těžářem o zachování této krajinné dominanty a vzácné přírodní lokality.

Významným úspěchem v boji za dosažení tohoto cíle je programové prohlášení nové vládní koalice Libereckého kraje, do něhož se zástupci pobočky STUŽ a nově i krajskému zastupiteli podařilo prosadit zásadu „Nepodpojíme ... pokračování těžby kamene na hoře Tlustec.“

Personální složení pobočky se nezměnilo, má stále 11 členů, kteří se jejich aktivit zúčastní v různé míře, dle svých možností.

PhDr. Miroslav Hudec, předseda pobočky

Česká Lípa, 4. 12. 2012

3.2 Východočeská pobočka

Vážení členové Východočeské pobočky STUŽ, vážení přátelé a příznivci,
dovoluji si Vás pozvat na výroční schůze členů Východočeské pobočky Společnosti pro trvale udržitelný život, koná se

ve středu 20. února 2013 v salóncu **restaurace Sokol** (dříve U sokolíka),

Eliščino nábř. 777/ 5, HK, **od 16:30 hodin.**

Na programu je zhodnocení činnosti za minulý rok a plány na rok letošní.

V rámci této pracovní části schůze nás určitě potěší obrázky z naší květnové exkurze do novohradecké přírody a z červnové výpravy do Jaroměře a na přilehlé Josefovské louky.

Od 18. hodiny je na programu přednáška slovem i obrazem **Ing. Radima Kupky**

na téma **Včelařství a příroda**

Přednášející je náš dlouholetý spolupracovník – lektor ekologicko-výchovných přednášek pro školy, poutavý popularizátor včelařství a předseda ZO včelařů Hradec Králové.

Kolem 19. hod. předpokládám ukončení oficiální části programu. Vy i Vaš doprovod jste srdečně vítáni. S pozdravem

Miroslav Petr, STUŽ, východočeská pobočka

4 Vydaná stanoviska, prohlášení a kritiky

4.1 Stanovisko předsednictva STUŽ č. 123.

k údajným důvodům protestu horníků Velkolomu Čs. armády u Úřadu vlády ČR proti zrušení tzv. „vylastňovacích paragrafů“ horního zákona a k potvrzení platnosti usnesení vlády ČR o územních ekologických limitech těžby v Severočeské hnědohelné pánvi.

Deklarovaným důvodem nedávného protestu horníků před Strakovou akademií v Praze byla obava o ztrátu zaměstnání po ukončení těžby na Velkolomu ČSA (VČSA) a ze zvýšení nezaměstnanosti a také z nedostatku uhlí pro české teplárenství. Skutečným důvodem je však ztráta převahy těžářů nad občany a obcemi, ohroženými těžbou, kterou jim poskytovala dosavadní legislativa z předlistopadových dob. Tehdy těžbu zajišťoval stát a byla deklarována jako veřejný zájem, převažující automaticky nad soukromými zájmy obcí a vlastníků nemovitostí, takže jim bylo možné poskytovat jen symbolickou náhradu za likvidované fondy a v případě nesouhlasu je nemilosrdně vyvlastnit. Novela horního zákona jen napravuje tento přežitek v právní úpravě v souladu s faktem, že nerostné bohatství zůstalo sice ve

vlastnictví státu, ale jeho těžba je již pouhým soukromým podnikáním a stát má právo ji dočasně nebo trvale omezit nebo zcela zakázat v souladu s jinými veřejnými nebo státem chráněnými soukromými zájmy. To se stalo jak při přijetí usnesení vlády o územních ekologických limitech těžby v roce 1991, tak při přijetí programového prohlášení současné vlády v roce 2010 a novela je jen dalším pokračováním konzistentní politiky vlád, chránících zdroje surovin, soukromý majetek i osídlení a krajinu ve veřejném zájmu.

Již v minulých desetiletích poklesl počet pracovníků VČSA a souvisejících provozů z několika tisíc na současných cca 800, aniž to bylo doprovázeno protesty. Likvidací Černic a Horního Jiřetína by bylo zničeno srovnatelné množství pracovních příležitostí, nemluvě o ztrátě tisíců pracovních míst v Chemických závodech v Záluží, na které má Velkolom ČSA v případě prolomení limitů nakročeno. Zbylí horníci z VČSA by nejen mohli přejít na jiné šachty, které budou fungovat dál, jako je Lom Vršany, ale zejména na rekultivace po VČSA. Jeho zbytkovou jámu není radno po ukončení těžby vzhledem k nestabilitě svahů Krušných hor nad ním zaplavit. Mohli a měli by „uklidit“ po těžbě a způsobené devastaci krajiny s tím spojené i jinde, včetně obnovy alespoň části osídlení, dopravní a technické infrastruktury. Koneckonců to dnes nejsou jen kopáči, ale kvalifikované profese, schopné ovládat velké mechanismy a uplatnitelné i ve výstavbě. Financovat by se to mohlo a mělo z fondu rekultivací těžařů, z příspěvků ze státního rozpočtu, příspěvků z rozpočtů kraje i obcí, neboť jde i o veřejný zájem (obnovit zde funkční krajinu i osídlení), ale také z prostředků budoucích nabyvatelů rekultivovaných pozemků a jejich uživatelů, příp. z bankovních úvěrů, splácených z výtěžků nového funkčního využití. S vysokou pravděpodobností by bylo na takový účel možné získat prostředky i z fondů EU. Jen je potřeba to dobře naplánovat, vyprojektovat a postupně začít realizovat. Vyřešilo by se více problémů - v oblastech sociální, ekonomické i environmentální, pokud by se toho ujal inteligentní, kreativní a poctivý subjekt, který by nezneužil záměr jako další „tunel“ pro vlastní obohacení. Takovým subjektem by mohl být již Spolkem pro obnovu zámku Jezeří koncipovaný ústav pro rekultivaci krajiny po těžbě, jak jej kdysi navrhoval Ing. Jaroslav Stoklasa, CSc. Zámek Jezeří by tak dostal konkrétní náplň, důvod k urychlenému dokončení rekonstrukce a poskytl by nové pracovní příležitosti.

Kdyby se do toho záměru podařilo zapojit i SRN, která řeší na druhé straně hranic podobné problémy povrchové těžby uhlí, asi by to mělo naději i na podporu z fondů EU. Namísto pasivního, jen výzkumného centra z Jezeří udělat centrum řídicí také vlastní rekultivaci krajiny a regeneraci osídlení, obnovu dopravní a technické infrastruktury, vodního režimu atd. Pro celou zdevastovanou oblast po těžbě by jistě našlo snáze podporu u státních institucí i u samospráv kraje a obcí.

Bylo by načas namísto lpění na těžbě uhlí, které je vyčerpatelem zdrojem a nelze na něm stavět budoucnost kraje donekonečna, začít hledat nový ekonomický profil kraje, nezatěžující tolik životní prostředí a zdraví obyvatel. Je žádoucí orientovat se na trvalé hodnoty území a jejich ochranu, na zdraví a tvořivý potenciál lidí zde žijících a využití zdrojů území s co nejvyšší účinností, ale také na ponechání alespoň části zdejšího bohatství i pro příští generace.

Za společnost pro trvale udržitelný život

Ing. Jiří Dlouhý

předseda STUŽ

4.2 Dopis ministru pro místní rozvoj Kamilu Jankovskému

ve věci umožnění participace občanské společnosti na přípravách nové Strategie regionálního rozvoje České republiky a na aktualizaci Politiky územního rozvoje České republiky

Vážený pane ministře,

ministerstvo pro místní rozvoj je v současné době odpovědné za přípravu Strategie regionálního rozvoje České republiky 2014–2020 a za aktualizaci Politiky územního rozvoje České republiky 2012. Jedná se

o klíčové dokumenty, které ovlivní a budou mít dopady jak na životní prostředí, tak na budoucnost všech občanů České republiky. Z webových stránek Vašeho ministerstva jsme však zjistili, že veřejnost o těchto procesech není řádně informována:

- a) není uveřejněn časový plán přípravy těchto dokumentů,
- b) veřejnost není poučena, jakým způsobem se procesu přípravy těchto dokumentů může zúčastnit a není ani informována o možnostech, a způsobech jejich připomínkování,
- c) pracovní text Strategie regionálního rozvoje České republiky pro další programové období není veřejnosti přístupný,
- d) pracovní text aktualizace Politiky územního rozvoje České republiky 2012 není veřejnosti přístupný,
- e) oba tyto dokumenty nejsou dostupné ani v Informačním systému SEA, provozovaném Ministerstvem životního prostředí.

Společnost pro trvale udržitelný život spolu s Institutem pro udržitelný rozvoj sídel, Českou asociací pro udržitelný rozvoj, Zeleným kruhem, Cenelc.cz, Centrem pro implementaci Evropské úmluvy o krajině v ČR a Centrem pro dopravu a energetiku Vás žádají o zajištění práv veřejnosti participovat na procesu přípravy těchto dokumentů. v souladu s ustanoveními Úmluvy o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí (dále jen Aarhuská úmluva¹). Žádají Vás, abyste umožnil veřejnosti a nevládním neziskovým organizacím se k pojetí a obsahu těchto dokumentů vyjadřovat již v průběhu jejich zpracování a vyhodnocení SEA a uplatnit v textu své připomínky a poznatky.

Žádáme proto o nápravu této situace a o zajištění práv veřejnosti participovat a být informován o procesech, které se jí a životního prostředí dotýkají.

Nemá-li být závazek ČR zajistit účast veřejnosti při správě věcí veřejných pouze formální, měla by být veřejnost informována, jak a kdy se může do procesu přípravy těchto dokumentů zapojit a měla by být zveřejněna celá pracovní znění obou dokumentů co nejdříve.

Z pověření výše uvedených organizací

Ing. Jiří Dlouhý, předseda STUŽ

-
1. Aarhuská úmluva byla sjednána 25. června 1998 v dánském městě Aarhus (Århus) na konferenci ministrů životního prostředí regionu Evropské ekonomické komise OSN (UNECE). Úmluva vstoupila v platnost 30. října 2001, ČR ji ratifikovala roku 2004. Aarhuská úmluva byla sjednána za účelem podpory zpřístupňování informací o životním prostředí veřejnosti, vytváření podmínek pro aktivní účast veřejnosti v rozhodovacích procesech týkajících se životního prostředí a zajištění právní ochrany v záležitostech životního prostředí.

4.2.1 Odpověď pana ministra

Scan odpovědi pana ministra najdete na další stránce.

Kamil Jankovský
ministr pro místní rozvoj

Datum

15. ledna 2013

Číslo jednací

MMR-42583/2012 - 52

Vážený pane předsedo,

dovolte mi reagovat na Váš dopis ze dne 10. prosince 2012, ve kterém kladete dotazy týkající se přípravy Strategie regionálního rozvoje České republiky 2014 – 2020 a aktualizace Politiky územního rozvoje České republiky.

Strategie regionálního rozvoje ČR 2014 – 2020 (dále jen „SRR ČR 2014+“) je základním dokumentem politiky regionálního rozvoje podle § 5 zákona č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje. Její příprava se v současné době nachází v závěrečné fázi, během které dochází k vypořádání připomínek členů Pracovní skupiny pro SRR ČR 2014+. V říjnu 2012 byla schválena žádost o posunutí termínu pro předložení SRR ČR 2014+ vládě ČR do konce března 2013. Na webových stránkách Ministerstva pro místní rozvoj ČR (sekce Regionální politika/Koncepce a strategie/Příprava SRR ČR 2014+) jsou veřejnosti průběžně zpřístupňovány aktuální pracovní verze SRR 2014+ (poslední verze byla vyvěšena dne 11. prosince 2012).

V následujících dnech bude ucelený dokument SRR ČR 2014+ zaslán k posouzení vlivu na životní prostředí (tzv. SEA hodnocení) dle zákona o posouzení vlivů na životní prostředí č. 100/2001 Sb. Zároveň bude dokument vyvěšen v Informačním systému SEA provozovaného Ministerstvem životního prostředí ČR a tímto bude také zpřístupněn veřejnosti, která tak bude moci uplatnit své připomínky.

Pracovní text aktualizace Politiky územního rozvoje ČR (dále jen „PÚR ČR“) v současné době neexistuje, z tohoto důvodu nemůže být veřejnosti přístupný. Důvodem je skutečnost, že této aktualizaci PÚR ČR předchází nejdříve zpracování Zprávy o uplatňování Politiky územního rozvoje České republiky 2008 (dále jen „Zpráva“). Teprve na základě této Zprávy vláda ČR rozhodne o pořízení případné aktualizace PÚR ČR nebo o zpracování nového návrhu PÚR ČR podle § 35 odst. 4 stavebního zákona, ve znění účinném po 1. lednu 2013.

V současné době Ministerstvo pro místní rozvoj ČR zpracovává Zprávu o uplatňování Politiky územního rozvoje České republiky 2008 v souladu s ustanovením § 35 stavebního zákona. Novela stavebního zákona (zákon č. 350/2012 Sb.), která nabyla účinnosti od 1. ledna 2013, umožňuje podání písemných připomínek k návrhu Zprávy i ze strany veřejnosti a obcí.

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR

Staroměstské náměstí 6
110 15 Praha 1
tel.: +420 224 861 111
fax: +420 224 861 333
IČ: 66 00 22 22
www.mmr.cz

Zpráva má být předložena vládě ČR v termínu do 20. července 2013. Tento termín je odvozený ze stavebního zákona podle § 35 odst. 1 a byl potvrzen i usnesením vlády č. 700 ze dne 26. září 2012. Vzhledem k současnému stavu prací na přípravě návrhu Zprávy lze její zveřejnění na internetových stránkách Ministerstva pro místní rozvoj ČR předpokládat nejdříve v únoru 2013, v souladu se zněním § 35 odst. 3 stavebního zákona účinným od 1. ledna 2013. Novela stavebního zákona mj. nově zavádí veřejné projednání návrhu aktualizace PÚR ČR a nově upravuje podávání písemných připomínek ze strany veřejnosti a obcí (viz § 33 odst. 4 stavebního zákona). Pořízení případné aktualizace PÚR ČR lze reálně očekávat v průběhu roku 2014.

S pozdravem

Vážený pan
Ing. Jiří Dlouhý
předseda
Společnost pro trvale udržitelný rozvoj
Krkonošská 1/1474
120 00 Praha 2

4.3 **Protest STUŽ proti rušení pořadu ČT Nedej se!**

V Praze dne 17. prosince 2012

Vážený pan

Petr Dvořák, generální ředitel České televize

Česká televize

Kavčí hory, 140 70 Praha 4

Vážený pane řediteli,

z několika nezávislých zdrojů se k nám dostávají zprávy, že má být po mnoha letech úspěšné a ojedinělé investigativní publicistiky z oblasti životního prostředí ukončeno natáčení a vysílání pořadu Nedej se. Není to poprvé, co je jeho existence ohrožena. Společnost pro trvale udržitelný život vydala své negativní stanovisko k záměru na jeho ukončení již před 18 lety – v roce 1994. Dnes jako tenkrát je tento pořad kritizován jako nevyvážený, odporující zájmům podnikatelských lobby i kritizovaných a chybujících orgánů veřejné správy. Dnes jako tenkrát považujeme za nezbytné vzít tento pořad v ochranu. Spolu s pořadem Přidej se představuje jediný a jak rozsahem, tak vysílací dobou nedoceněný program s jasně environmentálním záběrem, jehož význam by měl být ve veřejnoprávním médiu, jako je Česká televize spíše rozšiřován, než likvidován.

V porovnání s rostoucím prostorem pro pořady, vybízející diváky a posluchače v rozporu se zájmem na dlouhodobé udržitelnosti života ke zvyšování spotřeby, je každý záměr na redukci environmentální publicistiky prohlubováním nevyváženosti vysílání České televize. Je to tedy i v rozporu se zásadou vyváženosti programové skladby veřejnoprávního média s největším dosahem na veřejnost, jakým televize v dnešní době nesporně je.

Pořad tohoto typu nemohou nahradit bezzubé pohlednicové cestopisy a pořady o krásách přírody, které jsou spíše skrytou reklamou cestovního ruchu, ale ani populárně naučné a zábavné programy. Tak důležitou aktuální publicistiku nemohou nahradit ani různé povětšinou jednostranné dokumenty. Pořad Nedej se je úderný a kritický tak, jak od něj environmentálně laděná část veřejnosti a diváků ČT právem očekává. Pokud má veřejnoprávní televize hájit zájmy veřejnosti a nezanedbávat jeden ze tří pilířů udržitelnosti-environmentální pilíř, je třeba aktuálně upozorňovat na problémy pomocí kritických pořadů, připravovaných na vysoké profesionální úrovni, kterou právě pořad Nedej se má.

Proto žádáme o zachování pořadu Nedej se minimálně v dnešním formátu nebo v rozsahu větším.

Za Společnost pro trvale udržitelný život:

Ing. Jiří Dlouhý, předseda

4.3.1 **Odpověď na náš dopis**

Dobrý den,

dovolte mi z pověření generálního ředitele České televize pana Petra Dvořáka reagovat na Váš e-mail.

Téma ekologie chce Česká televize na svých obrazovkách určitě zachovat. Doposud ho divákům nabízela v podobě dvou publicistických magazínů odlišné dramaturgie s názvy Nedej se a Přidej se. Tento roztržitý formát, který Česká televize vysílá beze změny už mnoho let, ale neodpovídal současným potřebám moderně a efektivně fungující televize veřejné služby. Místo dvou dramaturgicky odlišných magazínů na téma ekologie přinese Česká televize jeden ucelený půlhodinový formát, který na větším prostoru bude moci nabídnout ekologické otázky ve větším společenském kontextu.

V rámci nového konceptu, jehož spoluautorem je současný dramaturg pořadu Nedej se Pavel Bezouška, chtějí tvůrci pořadu zachovat investigativní rovinu současného magazínu, kdy pátrají po nepravostech, odhalují kauzy v oblasti ekologie a kriticky nahlíží na porušování zákonů, osobních a skupinových zájmů, které člověka a přírodu poškozují. „*Jsem přesvědčen o tom, že díky možnostem a časovému rozsahu půlhodinového kritického dokumentu se lze soustředěně a do hloubky věnovat konkrétním problémům z oblasti ekologie,*“ říká kreativní producent ČT Petr Kubica, který nový formát připravuje. Rozhodovat o něm bude Programová rada České televize v rámci svého dlouhodobě plánovaného zítřejšího programu.

Nový formát se chce ve větší míře otevřít spolupráci i s dalšími autory. Současně chce být otevřený spolupráci se všemi, kteří se ekologické problematice dosud věnovali. Zachovává významnou roli veřejnoprávní televize, kdy řada námětů vychází přímo od diváků. Nadále počítá se zavedenou spoluprací s odborníky z Akademie věd ČR, univerzit a občanských sdružení.

S pozdravem

Miroslava Pevná,

Manažerka Diváckého centra

Česká televize, Komunikace a marketing

Kavčí hory, 140 70 Praha 4

4.3.2 Reakce týmu Pavla Bezoušky na dopisy rozesílané Českou televizí těm, kteří si stěžovali na plánované rušení pořadu Nedej se

Dobrý den, posíláme pro info reakci týmu RNDr. Pavla Bezoušky na dnes rozesílané nepřesné informace manažerky Diváckého centra ČT Miroslavy Pevné:

1. Pořady Nedej se i Přidej se skutečně po 20 letech definitivně končí, poslední vysílání je naplánováno na neděli 30. 12. 2012.
2. Nedej se a Přidej se nebyly „magazíny“, ale monotematické publicistické pořady, s jednotným dramaturgickým vedením, koncipované jako navzájem se doplňující dvě strany jedné mince (Nedej se = kauzy, Přidej se = pozitivní příklady ochrany ŽP). Na tomto formátu nebylo nic „roztříštěného“.
3. Dramaturg obou pořadů RNDr. Pavel Bezouška by nikdy dobrovolně s ukončením těchto pořadů, které v ČT začátkem 90. let sám vymyslel a prosadil, nesouhlasil - dvacet let bojoval o jejich podobu i obsah.
4. RNDr. Bezouška mnoho let opakovaně navrhoval vedení ČT, že osvědčený formát Nedej se – Přidej se by měl být DOPLNĚN delšími dokumenty a diskusním pořadem na stejná témata. Vedení tyto návrhy opakovaně odmítalo (diskusní pořad se jednu dobu souběžně s Nedej se vysílal pod názvem Na větvi, pak byl zrušen bez náhrady). Nikdy Bezouška nenavrhoval NAHRADIT Nedej se dokumentem!
5. Dokument (jednoznačné zadání programového okna „Ekologie kolem nás“) v žádném případě nemůže adekvátně nahradit „publicistiku“ – ať už bude mít v zadání „kritický“, „společenský“ nebo „Bakalův“. Obě formy mají zcela odlišné zadání a hodnocení i ze strany Kodexu České televize (dokument v podstatě nemusí vyjadřovat pravdu či fakta, stačí zajímavý autorský pohled, zatímco publicistika musí plnit kritéria vyváženosti, slyšení obou stran sporu atd.)
6. Až poté, co nový kreativní producent Petr Kubica (vyučující zároveň dokument na FAMU) přišel s informací, že vedení v žádném případě nepřipouští pokračování jeho pořadů a chce dokumenty, se RNDr. Bezouška snažil prosadit aspoň formu dokumentu s investigativními prvky, s reakcí na společenskou objednávku, tedy na problémy občanů atd. (prostě byl k tomu donucen, aby nevznikla série dokumentů o ptácích atp.)

7. Pro leden–únor není zatím naplánována výroba žádného ekologického pořadu (tedy žádný „větší prostor pro ekologii v ČT“).
8. Pro další měsíce není zatím schválen žádný ekologický pořad – tedy není ve výrobním plánu. Je schváleno pouze vysílací programové okno „Ekologie kolem nás“, autoři ani náplň zatím nejsou vybráni.

stav k 17.12.2012

5 Analýzy, podněty, připomínky, úvahy

5.1 STUŽ na rozcestí

Společnost pro trvale udržitelný život zakládali v 90. letech minulého století lidé nejrůznějších povolání, vzdělání a životních zkušeností – technici, přírodovědci, právníci, pedagogové i laičtí milovníci přírody, krajiny a další lidé se zájmem na kvalitním životním prostředí obecně. Podle názvu společnosti a jejích stanov měla spojovat a navenek reprezentovat lidi chápající dlouhodobou udržitelnost života na naší planetě a v naší zemi jako výsledek korektního, objektivního a od ideologických klíše oproštěného dialogu mezi reprezentanty zájmů ekonomických, sociálních a environmentálních. Zamlčeným předpokladem úspěšnosti takového snažení byla a je dodnes určitá míra tolerance, empatie, schopnosti nejen naslouchat, ale i porozumět odlišným názorům, hledat přijatelné kompromisy, které nejsou chápány jako porážka vlastního ega, ale příspěvek k společenskému smíru a srozumění ve věcech veřejných a dlouhodobých zájmů. Schopnost vést takový dialog a dobírat se společně přijatelných stanovisek k nejrůznějším problémům ovšem závisí i na vychování, na úrovni vzdělání a životních zkušeností, na schopnosti rozeznávat různé hierarchické úrovně problémů a jejich řešení, různé míry obecnosti či konkrétnosti řešené problematiky nejen dle věcné podstaty, ale i podle kompetencí orgánů k jejich řešení příslušných. Bohužel jsme často svědky a nechtěnými účastníky polemik, které nejenže z těchto principů nevycházejí, ale popírají je jakýmsi sektářstvím a netolerancí, neschopností empatie, neschopností věcné a úplné debaty, nezamlčující nic z kladných či záporných stránek jevů, z příležitostí z nich vyplývajících či ohrožení, neschopnosti pochopit, že často v praktickém životě a zděděných realitách nevybíráme mezi krystalicky čistým dobrem a zlem, ale mezi různými odstíny šedé to „menší zlo“ nebo „větší dobro“. Řešením pro STUŽ není (nebo by nemělo být) vyhýbat se kvůli problémům s odlišnými názory (z dílčích hledisek jednotlivých účastníků takové debaty) snaze dobrat se přesto společně přijatelného stanoviska k nim, buď jakéhosi „nejmenšího společného jmenovatele“ u témat, kde rozpory přetrvávají, nebo v lepším případě výsledku, kdy jedna z původně sporných stran ty ostatní věcnými nevyvrátitelnými argumenty opravdu přesvědčí a ke společnému stanovisku tak dojdou tímto způsobem.

Jsem přesvědčen, že aspiruje-li STUŽ na pověst objektivní apolitickářské (nikoliv apolitické) organizace, hodné svého jména, nemůže setrvale ustrnout na uplatňování pouze environmentálního pilíře dlouhodobé udržitelnosti života, ale musí stejnou váhu přiznat i argumentům z pilířů ekonomického a sociálního, docenit navíc dynamiku jevů v čase a ve věcných i časových souvislostech a podrobit se faktu, že nakonec rozhodují (alespoň v demokratických poměrech) k tomu určené orgány státní moci, státní správy a soudy, nikoliv zájmové nebo nátlakové skupiny jakéhokoliv vybarvení a usilování. Naše úloha je v aktivním uplatňování vlastních lidských a občanských práv, v odborné osvětě a v přesvědčování veřejnosti, politických reprezentací a exekutivy, že musejí při svém životě a práci vycházet z řádně zjištěných stavů a trendů v rozhodované věci rozhodovat po řádném zhodnocení všech kladných i záporných důsledků, že musí nad krátkodobé soukromé a skupinové zájmy stavět zájmy veřejné a dlouhodobé, všem občanům dotčené komunity společné, protože toto jim bylo svěřeno do kompetence a jen při plnění tohoto úkolu je ospravedlnitelné jejich odměňování z peněz daňových poplatníků. Jestliže jsme si navíc uložili úkol zřídit tzv. „Platformu udržitelného vývoje“, sdružující i nevládní neziskové organizace založené na obhajobě zájmů ekonomických a sociálních, aby náš záběr a účinnost naší práce byly vyšší a výstupy komplexnější, tím spíše musíme zahrnovat do svých úvah i zájmy ekonomické, sociální a jejich vyváženost, aby byly stravitelné i politicky a pro exekutivní sféru.

Chtěl bych pro názornost ukázat na konkrétních několika sporných tématech, kde jsme nebyli s to se dobrat nějakého společně přijatelného stanoviska, jak si takové výstupy představuji, aby to nevypadalo, že STUŽ se právě pro neschopnost se na něčem shodnout vlastně nejožehavějším tématům na veřejnosti vyhýbá.

Kauza sporů o způsobech hospodaření a zásazích proti kůrovci v lesích Šumavy

Tento vyhrocený spor mezi zastánci „bezzásahovosti“, návratu „divočiny“, podle nichž příroda sama ukáže, jak se s disturbancemi (s kořeny v dvousetleté historii managementu zdejších lesů a chyb z posledních dvou desetiletí) sama vypořádá, a zastánci řízeného (a tudíž promyšlenými zásahy urychleného) převodu z 86 % nepůvodních a stejnověkých smrkových monokulturních lesů (náchylných ke kalamitnímu rozšíření kůrovce zejména po vichřici Kiril) k větší druhové i věkové pestrosti a tím i k původnímu charakteru zdejších lesů je typickou ukázkou nezvládnutého dialogu. Nezvládnutého proto, že se na obě strany a misky vah kladou nesouměřitelná kritéria a fakta, řádově se lišící významem v hierarchii hodnot, které třeba brát v úvahu a ignorují se širší časové i věcné souvislosti a dopady s důsledky daleko důležitějšími, než jsou úzké a dokonce pro samu ochranu přírody kontraproduktivní zájmy jedné ze spor vedoucích skupin přírodovědců. Začneme chronologicky od založení národního parku Šumava počátkem 90. let minulého století.

Na počátku tohoto „hlubokého nedorozumění“ bylo obecné a poněkud vágní společenské zadání, co je vlastně předmětem ochrany v nově vyhlášeném parku - zda je to právě onen „zděděný stav“ po minulých desítkách let, vyliďnění většiny obcí, pouze s ukončením existence širokého pohraničního pásma s omezením či vyloučením přístupu veřejnosti a s takovými lesy a dalšími společenstvy rašelinišť, mokřáků a pastvin, jaké se tam nacházely v době vyhlášení, tedy i s již zmíněnými 86 % nepůvodních a dožívajících stejnověkých smrkových monokultur, jak o ně pečovaly většinou Vojenské lesy a statky a v části Státní lesy ČR, nebo zda se po Listopadu 1989 očekává nasazení zcela jiného kurzu – tedy umožnit obcím na Šumavě opět přiměřený rozvoj, ale přírodu a krajinu mimo obce nadále jen pasivně chránit ve zděděném stavu, nebo území národního parku vhodnou zonací rozdělit na ta území, kde zděděné hodnoty odpovídají podmínkám, jde o autochtonní společenstva a není třeba do nich zasahovat (původní autochtonní smrčiny a rašeliniště hřebenových partií a plošin, horské louky – I. zona NP), kde je naopak stejnověké a monokulturní smrkové porosty nutno co nejdéle chránit před rozvratem a škůdci běžnými lesnickými metodami a zachovat zde a jen postupně s probírkou napadených jednotlivých stromů či v malých skupinkách přeměňovat druhově i věkově vysoký les z důvodů klimatických, hydrologických, půdoochranných, krajínotvorných, rekreačních i ochrannásko-přírodovědných na stabilnější a kalamitám odolnější společenstvo, bližší původní skladbě lesa a odpovídající stanovištním podmínkám. Jak Územní plán velkého územního celku Šumava Ing. arch. Svatopluka Cingroše z Terplanu a.s. z 90. let minulého století, tak vládní nařízení o zřízení NP a CHKO Šumava z té doby nebránily žádné z těchto variant. Navazující praktický management území i lesů v NP pak za ředitelování Ing. Kece a Ing. Žlábka se pak vydal onou druhou - lesníkům logicky bližší cestou, tedy chovat se k nepřírozenému původně hospodářskému lesu tak, jak to požaduje lesní zákon, tedy zasahovat ihned, ale jen v nezbytném rozsahu proti škůdcům všemi dostupnými prostředky, včetně kácení napadených stromů a vzniklé světliny a mýtiny malého rozsahu hned osazovat už s ohledem na žádoucí větší druhovou pestrost jinými dřevinami místní provenience a tak se blížit cílové přeměně postupně, jak porost dozrává a podléhá větrným či jiným destrukcím tak, aby nevznikly rozsáhlé holiny a stále byly zachovány dostatečný vysoký kryt a zastínění lesní půdy, půdní a mikroklimatická vlhkost, ochrana keřového i bylinného patra a tím i stanovišť na tento ekosystém vázaných druhů rostlin a živočichů.

Do tohoto vývoje ovšem zasáhly zevně hned několikeré vlivy, které tento evoluční vývoj přerušily. Po-dařilo se s využitím (zneužitím?) některých ekologů rozeštvat navzájem dvě skupiny lesníků - těch, kterým se nelíbil osud vytěženého dřeva, ponechávaného zčásti po odkornění v lese a podle nich zpeněžitelného tak, aby se zlepšil poměr nákladů a výnosů v hospodaření Správy NP a těch, kterým nešlo o prodej dřeva, ale o nepřerušené plnění právě těch jmenovaných mimoprodukčních funkcí lesa. Všechny lesnický

management byl pak bez ohledu na odlišnost motivace odporu proti „bezzásahovosti“ hozen do jednoho pytle a označen jako „dřevařská lobby“, které nejde o národní park, ale o prodej dřeva a pro tento boj byly využity i zájmy některých přírodovědců, které lákalo vyčlenění velkých ploch národního parku jako jakési „laboratoře přírodního samovývoje“ nepůvodních lesních společenstev. Odpor proti dalšímu používání ochranných prostředků a kácení proti kůrovci pozdržel tato opatření a důsledkem bylo šíření škod na čím dál větší plochy. Zpočátku byly v souladu s lesním zákonem opětovně uměle osazovány novou sadbou, ale zastánci „bezzásahovosti“ trvali na tom, že i toto má být ponecháno samovývoji - zarůstání holin jen pomocí přirozeného náletu semen z dosud rodících stromů. Přitom bylo každému soudnému člověku zřejmé, že tím se zpomaluje proces obnovy vč. žádoucí pestřejší druhové skladby, protože obnova se děje převážně zase jen nepůvodním smrkem a jiná semena mají z větších vzdáleností mnohem nižší šanci se na tyto holiny dostat a v kyselém prostředí jehličnatého spadu z mrtvých souší vzklíčit. Exkurzím se ukázaly Žlábkovy výsadby jako doklad „samoobnovy“ lesa, ačkoliv každý soudný člověk je rozezná na první pohled.

Dalším vnějším faktorem, který situaci na Šumavě dále radikalizoval, byl orkán Kiril a jím způsobené rozsáhlé polomy v oněch smrkových monokulturách, po kterých hrozilo a také nastalo masivní rozšíření kůrovce. Zejména po změně ministra ŽP a následně i vrcholového managementu na Správě NP Šumava za Ing. Krejčího přitom bylo zřejmé, že situace je kritická, vymkla se díky obstrukcím při zásazích proti kůrovci kontrole a namísto probírky a maloplošných těžeb se tvoří pod uschlými stromy už rozsáhlé holiny, nechráněné už před sluncem, větrem, před vodní i větrnou erozí, se všemi důsledky na celý ekosystém lesa, půdním edafonem počínaje a ohrožením chráněných a ohrožených druhů rostlin a živočichů konče. Vynucené těžby dřeva vzrostly oproti době ředitelování Ing. Žlábka mnohonásobně, ale to kupodivu náhle nevadilo. Zato obyvatelé a návštěvníci byli náhle upřímně zděšeni, jak vypadají „lesy“ na Šumavě a právem vinili a viní za tento stav právě ony zastánce „bezzásahovosti“ a návratu „divočiny“ na Šumavu, která byla až na hřebenové partie a rašeliníště už po staletí osídlená a hospodářsky využívaná a měla být kromě těchto zachovaných původních partií porostů nadále chráněna nikoliv jako „divočina“ uprostřed kulturní krajiny střední Evropy, ale právě jako dávno kultivovaná a tudíž kulturní krajina, plnicí pro ČR, Rakousko i Bavorsko spoustu mimoprodukčních funkcí včetně zdrojové a akumulací oblasti pitné vody (CHOPAV), existenčně a funkčně závislé na trvalém, řádném zapojeném porostu, funkce protipovodňové, mikroklimatické a klimatické, půdoochranné, přírodovědné a vzdělávací, krajinytvorné, rekreační a sportovní. Velkoplošně zdevastované lesy Šumavy tyto funkce nebudou plnit ještě nejméně dvě desítky let a mnohé změny tak mohou být nevratné. Území ztratilo velkou část své atraktivity pro bydlení i návštěvnost, pro cestovní ruch, což ohrožuje na něm závislé obyvatelstvo provozující kempy, hotely, penziony, restaurace, sportovní areály. Důsledkem může být i horší průběh jarních tání a nezachycení přívalových srážek, způsobující častější povodně ještě daleko po proudu řek, na Šumavě pramenících. Lze toto vše považovat za nehodné a nepodstatné jako protiváha úzkému zájmu přírodovědců a některých „brčálově zelených“, spíše emotivních, než hluboce vzdělaných a hierarchii zájmů chápajících ochránců přírody? Jak je možné, že na celém státním území ČR platí všechny zákony této republiky pro všechny a souběžně, jen v NP Šumava neplatí ani vodní, ani lesní zákon, ačkoliv „bezzásahovost“ a „návrat divočiny“ nemají oporu ani v platném zákonu o ochraně přírody a krajiny, ani ve vládním nařízení o vyhlášení NP a tím méně v dosavadní historii osídlení a užívání darů Šumavy jako kdysi zelené střechy Evropy? Bude někdy někdo za výsledný tristní stav lesů na Šumavě a jeho důsledky i v širokém okolí hnán k zodpovědnosti? Nebo se to opět rozptýlí v tom našem netečném „systému kolektivní nezodpovědnosti“? Tady ve staletí obydlené a kultivované krajině Střední Evropy přeci nelze aplikovat principy ochrany přírody, možné v pralesích Amazonie, na Nové Guineji, na Sibiři či v kanadských ledových pláních, kde se autentická divočina skutečně zachovala dodnes. V tomto případě jsem přesvědčen, že při respektu k faktům, při ideologicky nepředpojatém vážení věcných i časových souvislostí a argumentů by stanovisko STUŽ mohlo a mělo vzniknout se závěrem, že jediná cesta k nápravě vzniklého stavu je opuštění vidiny „návratu divočiny“ do území mimo I. zónu NP i „bezzásahovosti“ v nepůvodních lesích a naopak spuštění intenzivních zásahů k co nejrychlejší nápravě, tedy obnova boje s kůrovcem, podsazování dosluhujícího porostu postupně už přeměněnou dřevinnou skladbou a péčí o všechny mimoprodukční funkce lesů na Šumavě, jak si žádá

celý náš právní řád. Tomu by měl odpovídat management lesů v NP a vedení i pracovníci Správy NP by měli být s tímto společenským zadáním srozuměni a být k němu loajální. Pro vědecké zkoumání přírodovědců i tak zbude dostatek ploch a lidmi neovlivněných společenstev, ale nebude to ohrožovat životy jiných – trvalých obyvatel i návštěvníků – rekreatantů a lidí žijících ve městech a obcích na Vltavě, Otavě, Lužnici, Malši, Úhlavě a dalších tocích celé západní a střední části České republiky. Zdá se Vám opravdu takovéto stanovisko jako neobhájitelné za celou STUŽ? Pak se ovšem nedivte, že jsem se vzdal funkce místopředsedy STUŽ a nehodlám se už ucházet ani o řadové členství v jejím předsednictvu po volbách na jaře příštího roku 2013.

Česká republika a jaderná energetika

je další ve STUŽ kontroverzní téma. Mnozí z členů nechápou, že jaderná energetika je v České republice od spuštění prvního bloku v JE Dukovany blahé paměti již hotovým faktem, že již vyrobila spolehlivě miliony kWh elektrické energie, že je na výrobu jejích důležitých komponent zařízeno naše strojírenství, že tu je fungující Státní úřad pro jadernou bezpečnost, udržující si díky Janě Drábové dostatečný odstup od vládních činitelů, že tu máme pro jadernou fyziku kvalitní vysoké školy a mnoho již zkušených odborníků a že to odvětví živí tisíce lidí. Co se jaderné energetice vyčítá? Nebezpečná koncentrace nebezpečného materiálu v jednom místě, možnost selhání materiálů aktivní části, vystavené radiaci a vysokým tlakům, technologie, měření a regulace a také chlazení především primárního okruhu, rizika výroby, přepravy a skladování jaderného paliva a jen zčásti využitých vyhořelých palivových článků, nedořešení jejich chlazení, dopravy a bezpečného ukládání nebo dalšího využití po vyjmutí z reaktorů až do poklesu úrovně radiace na bezpečné hodnoty, nepružnost přizpůsobení se výroby kolísání odběrů, dlouhé a neuhlídatelné rozvody vyrobené energie volnými vzdušnými vedeními, hyzdícími krajinu, rizika vyplývající ze seismických epizod, pádu letadel, teroristických útoků apod. To všechno je pravda a přesto ve světě fungují stovky jaderných elektráren. Málokde se při jejich lokalizaci a projektů dopustili tak hrubých chyb, jako v japonské Fukušimě, kde ignorovali umístění elektrárny a důležité infrastruktury pro její provoz nejen v seismicky velmi neklidném aktivním území, ale dokonce pod úrovní v minulosti zaznamenaných dosahů vln tsunami. Je to stěžejí pochopitelné tím spíše, že nešlo o nečekaný a těžko předem představitelný jev, ale o jev v zemi opakovaně zažitý a v terénu dokonce vyznačený jako omezující faktor pro výstavbu. Je to ale důvod pro odmítání jaderné energetiky u nás? Chceme omezit emise SO₂, CO₂ a dalších skleníkových plynů, dochází nám uhlí pro stávající uhelné elektrárny, máme omezený potenciál využití vodní energie a dalších nevyčerpatelných nebo obnovitelných zdrojů energie, jsme závislí na dodávkách ropy a zemního plynu z oblastí hospodářsky i politicky labilních. Určitý podíl výroby z jádra v našem energetickém mixu tedy byl a je logickou žádoucí diverzitou zdrojů. Podporuje ekonomiku země a sociální stabilitu nejen vlastních zaměstnanců, to nelze popřít. Co by však mělo skutečný význam, který může snížit negativní dopady jaderné energetiky na životní prostředí, na krajinu a přírodu a také na sousedské vztahy k občanům Rakouska a Bavorska, je ovlivnění lokalizace dalších jaderných elektráren na našem území, když už je nebo bude nezávisle na našem mínění většinou národa a politickou reprezentací rozhodnuto, že se budou stavět nejméně dva další reaktory. Můžeme přesvědčovat politiky i státní úředníky, že pokud je většina průmyslových odběrů pro elektřinu a jiných pro teplo v severní části území ČR a pokud trvá odpor Rakušanů a Bavorů, je nelogické další bloky stavět v Temelíně nebo v Dukovanech přes výhodu společného zařízení, části provozů a soustředění obsluhy, ale mělo by být využito již nalezených a ověřených lokalit v severní části republiky - v Tetově (náhrady dožívajících Chvaletic a Opatovic k zásobení Hradecko-pardubické a Pražské a středočeské sídelní regionální aglomerace) a Blahutovice na pomezí Olomoucké a Moravsko - slezské sídelní a průmyslové regionální aglomerace. Umístění blíže těžištěm spotřeby omezuje ztráty v rozvodech na dlouhých vedeních, omezuje možnosti útoku na ně, snižuje devastaci jihočeské krajiny a Českomoravské vysočiny. Na to bychom se mohli a měli zaměřit a nebojovat s dávno již existujícími realitami jako teprve domnělými strašidly. To, že se nepodařilo zavedení a využívání jaderné energetiky v minulosti u nás zabránit podobně jako Rakušanům, ač pro to byly dobré důvody, uvedené výše, by nemělo být důvodem nebojovat alespoň za menší rozsah škod na životním prostředí, přírodě a krajině, které její další rozvoj může způsobit. Ani na tom se nedokážeme shodnout?

Plavební stupně na Labi

Posledním sporným tématem mezi členy STUŽ, na kterém se nemohu s částí přátel shodnout ani já, je snaha zlepšit plavební podmínky na řece Labi výstavbou tří chybějících stupňů, které by odstranily nedostatečnou hloubku toku v úseku mezi státní hranicí se SRN ve Hřensku a vodním dílem Střekov v Ústí n. L. a od Přelouče přes Chvaletice až po Pardubice tak, aby Labe jako součást evropských vodních cest splňovalo podmínku garantované hloubky ponoru plavidel 140 cm po 345 dní v roce. Já jsem přesvědčen, že tyto stupně lze vyprojektovat a vybudovat tak, že nebudou dalším nevhodným pomníkem „betonářské lobby“, jako je tomu např. právě u vodního díla Střekov, které strašlivě hyzdí kdysi romantické údolí Labe mezi Větruší a hradem Střekov, inspirující Richarda Wágnera k opeře Tannhäuser. Spolu s nebožtíkem Ing. Ivanem Dejmalem a Ing. Šindlarem jsme byli přesvědčeni, že všechny tři stupně lze vyprojektovat a postavit tak, že krajina a přírodě, včetně chráněných rostlin a živočichů nemusí být ublíženo a naopak jejich biotop může být vzduším vody dokonce plošně rozšířen na další plochy. Utvrdila nás v tomto přesvědčení i návštěva a prohlídka realizovaného průplavu Rýn-Mohan-Dunaj v oblasti Altmühl za Norimberkem ve SRN, kde těleso průplavu má naprosto přírodní charakter, nerozeznatelný od přirozeného toku, při březích jsou vytvořeny tůně a ramena, plná života a podél břehů je krajina upravená tak, že je jak funkční, tak krásná a atraktivní pro nejrůznější relaxační a rekreační aktivity. Není jediný důvod, proč by taková řešení nemohla být navržena a realizována i u nás. Umožnilo by to v Pardubicích vybudovat univerzální dopravní logistický, skladový a překladový terminál mezi leteckou, železniční, silniční i vodní dopravou, dobře napojený na rychlostní železniční páteřovou trať Praha–Kolín–Pardubice–Olomouc–Ostrava, na dálnici D 11 a rychlostní silnici R 35, přístav Pardubice a plnohodnotné mezinárodní letiště se všemi výhodami umístění uprostřed ČR a Hradecko-pardubické aglomerace. Odstranilo by to nespolehlivost a ztrátu konkurenceschopnosti lodní dopravy v části letních i zimních měsíců za nízkých stavů vody, přispělo by to ke zdržení odtoku a akumulaci vody na našem území v době hrozcícího globálního oteplování a rozkolísanosti klimatu, přilákalo by to nejen znovu nákladní vodní dopravu, dopravu nadměrných nákladů, ale i osobní komerční a soukromou vodní dopravu, rozšířenou jinde v Evropě. Vydělala by na tom města i průmyslové podniky na Labi, snížila by se zátěž na silnicích v souběhu, přispělo by to k zaměstnanosti jak v dopravě samé, tak v přístavech, loděnicích a službách pro plavbu, ke specifické kultuře a koloritu řeky i obohacení obrazu a atraktivitu měst na Labi pro cestovní ruch. Jedná se o ekologickou dopravu a v minulosti i skladování ovoce a zeleniny pěstované u nás a prodávané u nás i v Německu přímo z člunů jako nezamrzajících skladů bez potřeby umělého temperování nebo naopak chlazení. Argumentovat proti zlepšení podmínek pro vodní dopravu klesajícími výkony přepravy po zastavení vodní přepravy uhlí do elektrárny Chvaletice má stejnou vypovídací schopnost, jako odmítat rekonstrukci zdevastované silnice, protože ji dopravci přestávají používat a objíždějí jinudy. Je to součást mezinárodní dopravní infrastruktury, o kterou se má stát starat. Bude-li vyhovovat, část dopravních výkonů se k ní vrátí. Je oproti silniční i železniční dopravě ekologičtější i levnější, není důvod ji nepodporovat. Jaké jsou relevantní věcné argumenty proti? Napadali jsme oprávněně projektová řešení, která nám byla předkládána v 70. letech minulého století, kdy stupeň Dolní Žleb byl umístěn těsně u hranice se SRN, vzdouval vodu na kótu 127.10 m n. m. a to znamenalo trvalé zaplavení cenné říční nivy od Hřenska až po Nebočady, rozsáhlých ploch na soutoku Labe s Ploučnicí a Jílovským potokem včetně blízkého koupaliště na pravém a hřišť na levém břehu Labe v Děčíně a stejně masivní dílo v Malém Březně, vzdouvající vodu v řece až po Střekov. Dnešní projekty jsou daleko skromnější a přijatelnější a nelze na ně aplikovat tehdejší stanoviska ONV Děčín či později i STUŽ z doby Ing. Josefa Vavrouška. Jsem přesvědčen, že by projekty bylo možné ještě vylepšit a učinit „stravitelnými pro ekology, vodní dopravu, města a obce na břehu i občanskou veřejnost. Kde je vůle, tam je i cesta. Stanovením nepřekročitelných podmínek pro zadání konečných verzí projektů, doprovázené ovšem i závazným příslibem, že při jejich splnění už nebudou kladeny realizaci překážky, by se otevřela cesta, jak „srovnat zdánlivě protichůdné a neslučitelné požadavky pod jeden klobouk“. Ať si lámou hlavy projektanti a dodavatelé - to je ta správná výzva. Ne jen opakovat bez ohledu na vývoj problému v čase stále jen „Ne!“ Obávám se, že to bych chtěl od přátel (a zejména od Přátel přírody Mariána Páleníka) přlíš. Na svém názoru zde vyjádřeném ovšem trvám, a to nejen jako technik, architekt a územní plánovač, ale i jako osoba s autorizací pro posuzování vlivů na životní prostředí (EIA, SEA) a v neposlední řadě i jako

bývalý Děčínák, kdysi okouzlený plavbou na Labi jako atrakcí, ozvláštňující toto krásné město, expozici historie plavby na Labi v tamním museu a respektující fakt, že jen tehdejší podnik ČSPLO dával práci více než 800 pracovníkům, nemluvě o přístavu Loubí, loděnicích Křešice, kapitanátu a dalších pracovištích souvisejících s lodní dopravou.

Jak už jsem napsal na začátku, vím, že kolegy ve STUŽ a dalších ekologických organizacích ani těmi-to řádky nepřesvědčím. Právě proto jsem došel k závěru, že s takovými názory nemohu dost dobře plnit funkci jednoho ze dvou místopředsedů a STUŽ reprezentovat navenek a v květnu jsem na tuto funkci rezignoval. Snad tyto řádky lépe osvětlí pozadí a důvody tohoto počínu.

Martin Říha

5.2 STUŽ na rozcestí?

V první řadě bych chtěl poděkovat Martinu Říhovi za jeho dlouhodobou práci pro STUŽ – stál u založení naší společnosti a celých 20 let se velmi aktivně podílel na formování jejího směřování. To nakonec bylo důvodem toho, že ho členové předsednictva před dvěma lety nominovali na Cenu Josefa Vavrouška a tato cena mu byla nakonec také udělena. S ohledem na to, že má, podobně jako já, technické vzdělání, myslím si, že na mnoho problémů má podobný pohled, na rozdíl ode mě je nadán daleko větším literárním talentem a také zkušenostmi ve státní správě a tyto zkušenosti vždy dával STUŽi plně k dispozici.

Se zájmem jsem si přečetl jeho diskusní příspěvek „STUŽ na rozcestí“, který jsem dával již před několika týdny na web STUŽe a pokoušel jsem se trochu zamyslet, jak pak že to je s tím rozcestím, na kterém STUŽ stojí.

Naprostou souhlasím s Martinem, že právě naše společnost by se měla snažit hledat řešení problémů v širším kontextu, než je environmentální hledisko, na druhou stranu environmentální a sociální pilíře udržitelného rozvoje jsou právě ty, které jsou současnou vládní garniturou ve velké míře potlačovány (včetně toho, že pojem „udržitelný rozvoj“ je znovu na MŽP zakázáno používat).

Martin dále rozebírá tři „ožehavá“ témata, ke kterým STUŽ zatím nezaujala jednotné stanovisko – mimochodem všechna tato témata jsou stará minimálně jako STUŽ samotná a rozporná stanoviska k těmto problémům byla i během doby, kdy STUŽ vedl Josef Vavroušek – vzpomeňme jen spor o jadernou energetiku mezi Josefem Vavrouškem jako předsedou a Ivanem Dejmalem jako místopředsedou, který málem přerostl do fyzického konfliktu.

Myslím si, že na rozdíl od většiny jiných ekologických nevládních organizací věnujeme daleko více prostoru různým názorům na zmiňované problémy – ve Zpravodaji, na webu i na besedách. A budu velmi rád, když se k problémům dalšího vývoje STUŽ vyjádří i další členové, nebo i nečlenové STUŽe. Na webu STUŽ, ve Zpravodaji i na besedách je pro takovéto názory určité prostor.

Šumava

Problém Šumavského národního parku má mnoho rovin a v současné době je situace stále velmi vyhrocená a kopíruje, bohužel, problémy celé naší státní správy – především situaci, kdy není účinný zákon o státní službě a státní správa – tedy i správa Národního parku – jsou zmítány politickými tlaky a prakticky s každou změnou na pozici ministra životního prostředí se mění vedení a koncepce správy Národního parku. To je prostě situace, která je v civilizovaných zemích zcela neúnosná – mimochodem jsme jediná země Evropské unie, která nemá funkční zákon o státní službě.

Ani já nevylučuji, že by STUŽ mohla časem k Šumavě zaujmout stanovisko, ale dle mé představy k tomu nemůže dojít po nějaké krátké diskusi v předsednictvu, ale minimálně po delší sérii kulatých stolů, na kterých budou odborníci ze všech dotčených oborů a kde postupně nejprve stanoví, jaké jsou vlastně opravdu sporné body, najdou společná kritéria pro vyhodnocení různých řešení těchto bodů, jednotlivé body se rozeberou v pracovních skupinách a postupně se shodnou na společném stanovisku. A byl bych hrozně rád, kdyby se našel někdo, kdo by se takovéhoho velikého úkolu ujal. Prvním krokem ovšem nutně

musí být to, že jednotliví aktéři vůbec uznají, že ti na druhé straně jsou opravdu odborníci, se kterými je užitečné diskutovat.

Jaderná energetika v České republice

V případě jaderné energetiky vidím v podstatě situaci ještě komplikovanější, než v případě Šumavy. Odpor proti jaderné energetice je jak u nás, tak v celém environmentálním hnutí skutečně prakticky jednotný a dle mého názoru ve velké míře není podložen racionálními argumenty. Asi by to stálo za nějakou obsáhlou psychologickou a sociologickou studii, co za tím stojí – obavy z ohrožení atomovými elektrárnami jsou dnes daleko větší, než obavy z jaderných zbraní – může za to Hirošima a Nagasaki, Černobyl?

Já osobně nemám příliš velké obavy z nově postavené jaderné elektrárny na našem území, nečekám, že by u nás mohlo dojít k podobnému šlendriánu, jako se stalo v Černobylu. Velmi závažným problémem nové jaderné elektrárny je ale její velikost – zvláště pokud dojde k rozšíření JE Temelín – bude to znamenat, že velká část výroby české elektřiny bude soustředěna do jednoho místa a to zajisté může zvýšit zranitelnost naší energetické soustavy – stačí, aby došlo v elektrárně k nějaké závažnější havárii, která nebude znamenat jakékoliv ohrožení zdraví, ale bude znamenat obrovský výpadek – v tom se s Martinem shodneme.

Obávám se však, že odpor proti jaderným zařízením u nás je navíc tak mohutný, že o Martinových velmi racionálních návrzích, aby se další jaderná elektrárna postavila někde jinde, než v Temelíně, nejsou ochotni diskutovat ani velcí zastánci jaderné energetiky, kteří vidí výstavbu dalších bloků v Temelíně, jako jediné řešení, které má jistou naději, že by šlo realizovat přes odpor veřejnosti.

Víme o jediném místě, v oblastech, které navrhuje Martin, které by bylo ochotno uvažovat o to, že by tam mohla být jaderná elektrárna umístěna? Pokud o takovémto místě nevíme, nemá podle mého názoru cenu nějaké stanovisko zaujímat, protože by nemělo žádnou váhu.

Jezy na Labi

Naprosto souhlasím s Martinovým názorem, že za dnešních podmínek by šlo postavit jezy na Dolním Labi daleko šetrněji, než bylo navrhované v 90. letech. Musíme si však nejprve vyjasnit některá technická a ekonomická fakta – jak je možné, že bez jezů přepravili naši předci v profilu Hřensko v roce 1903 lodní dopravou ročně více než 4 mil tun zboží, ještě v roce 1996 to bylo 1,68 mil. tun, zatímco v roce 2011 to bylo pouze 0,40 mil. tun, tedy desetinu stavu z roku 1903. Není to náhodou tak, že na tomto úseku Labe jsou zanedbávána menší, každodenní péče o plavební profil a teď je snaha to řešit velikou investicí ze státních peněz? Opravdu by avizované navýšení přepravní tonáže lodí o cca 10 % oživilo celou lodní dopravu na Dolním Labi? Mimochodem, když se bavíme o Německu a lodní dopravě, na Rýnu je také jeden kritický úsek – a to kus před městem Koblenz, kde se Rýn prodírá úzkou soutěskou kolem Goethovy Loreley a proud je zde velmi rychlý a plavba obtížná – přesto se tam se stavbou jezu neuvažuje. Ale to jsou jen mé pohledy laika, možná mám špatná čísla, nebo že je špatně interpretuji.

Jiří Dlouhý

5.3 Proaktivní role nevládních organizací při náhradě nebezpečných chemikálií

Nevládní organizace v posledních letech v souvislosti s novou chemickou politikou Evropské unie (REACH) vyvíjejí systematické aktivity směřující k eliminaci nebezpečných chemikálií a jejich náhradě bezpečnějšími alternativami.

5.3.1 REACH a SVHC

Když v červnu 2006 vstoupila v platnosti evropská směrnice REACH (**r**egistrace, **e**valuace a **a**utorizace **ch**emických látek), zavedla povinnost pro výrobce a dovozce chemikálií, aby ohlásili do stanovených ter-

mínů vlastnosti vyráběných nebo dovážených látek. U těch s nebezpečnými vlastnostmi bude provedena evaluace, tedy jejich podrobnější zhodnocení z hlediska rizik pro zdraví lidí a životní prostředí. Nejnebezpečnější chemikálie (látky vzbuzující mimořádné obavy – SVHC) – karcinogenní, mutagenní, reprotoxické, perzistentní, bioakumulativní - budou podrobeny procesu autorizace, který má detailně prozkoumat jejich rizika, možnosti bezpečnější náhrady a zvážit přínosy a škody, které jejich výroba a užívání představují pro zdraví a životní prostředí.

Seznam SVHC vznikl v roce 2008, kdy na něj bylo zařazeno prvních 15 látek. Od posledního rozšíření v prosinci 2012 zahrnuje 138 látek. Ale i to jen zlomek nebezpečných chemikálií, které splňují kritéria REACH pro látky vzbuzující mimořádné obavy. Těch je podle odborníků na trhu Evropské unie minimálně 10x více. Pokud by EU postupovala nadále stejným tempem, trval by tento proces minimálně půl století, ačkoli ambicí při přípravě směrnice REACH byla eliminace nejnebezpečnějších chemikálií v horizontu roku 2020.

5.3.2 Tahoun zvaný SIN list

Pro akceleraci procesy náhrady nebezpečných chemikálií vytvořil Mezinárodní sekretariát pro chemické látky (International Chemical Secretariat – ChemSec) ve spolupráci s řadou nezávislých odborníků a s představiteli ekologických, spotřebitelských, zdravotnických organizací a odborů vlastní návrh prioritního seznamu nebezpečných látek, které by měly být co nejdříve nahrazeny bezpečnějšími alternativami. Databázi nazvanou SIN List 1.0 (S.I.N. - Substitute it Now) představil ChemSec v září 2008 na mezinárodní konferenci v Bruselu zástupcům evropských institucí, médií, komerčního i neziskového sektoru. Databáze v první verzi zahrnovala 256 nebezpečných chemických látek, které jsou běžně vyráběny nebo používány ve značných objemech a které splňují kritéria nebezpečnosti pro proceduru autorizace podle směrnice REACH. V květnu 2012 byla představena verze 2.0, které už zahrnuje 378 nebezpečných látek, včetně 22 tzv. endokrinních disruptorů. V současné době se připravuje další aktualizace databáze, která by měla poskytnout více informací týkající se zařazených látek.

Tuto iniciativu ocenil evropská komisař pro životní prostředí Janez Potočnik, ale SIN list se setkal se zájmem u řady významných firem (Carrefour, Sony Ericsson, Skanska atd.) a některé začaly na ze své dobrovolně prověřovat svá portfolia z hlediska obsahu látek zařazených do databáze a z hlediska možností jejich substituce. Význam SIN list potvrdila také evropská asociace chemické průmyslu (CEFIC), když uvedla, že zveřejnění databáze se může podstatně dotknout i prodejů chemické branže.

SIN list ale už svým vlivem přesáhl hranice Evropské unie, když databáze a metodika její přípravy byly přeloženy do řady jazyků, včetně japonštiny, korejštiny nebo čínštiny. SIN list byl představen na řadě konferencí na světě a stal se jedním z inspiračních zdrojů pro reformu regulace chemických látek státu Kalifornie.

SIN List v případě zájmu najdete na adrese: <http://www.sinlist.org>

Portál SUBSPORT

V květnu 2012 nevládní organizace zahájily další projekt na podporu eliminace nebezpečných chemikálií. Zprovoznily portál SUBSPORT (The Substitution Support Portal), který se snaží být platformou pomáhající hledat bezpečnější alternativy k nebezpečným chemikáliím a podporovat jejich náhradu. Na vytvoření a provozování portálu i databáze spolupracují evropské nevládní ekologické organizace, odbory a konzultační společnosti. Kromě jiného SUBSPORT zpřístupňuje databázi příkladů toho, jak společnosti mohou ve své činnosti nahrazovat nebezpečné chemikálie a materiály. Součástí projektu jsou také workshopy o možnostech substituce v komerční praxi.

Cílem portálu SUBSPORT je být vstupní branou pro zájemce o nahrazování nebezpečných chemikálií, a proto nabízí bezplatnou a vícejazyčnou platformu pro výměnu informací o alternativních látkách a technologiích, stejně jako nástroje a pokyny pro vyhodnocování látek a pro management substituce.

V současné době je portál provozován ve 4 hlavních evropských jazycích – v angličtině, francouzštině, němčině a španělštině.

Příklady náhrady nebezpečných látek do databáze poskytla široká škála subjektů – od obrovských nadnárodních korporací, přes malé firmy, odborové organizace, nemocnice až po univerzity až oddělení veřejných zakázek státní správy nebo samospráv.

Postupně se rozšiřující databáze obsahuje více než stovku případů úspěšné substituce, přičemž prezentuje příklady náhrady tak problematických chemických látek a materiálů jako jsou perfluorované sloučeniny, bromované zpomalovače hoření, PVC nebo perchlorethylen.

„Vidíme, že firmy jsou ochotny podělit se o své zkušenosti s překonáváním výzev a problémů při substituci nebezpečných látek. Vyzýváme i další společnosti, aby poskytovaly příklady náhrady do SUBSPORT tak, abychom měli co nejvíce příkladů, kterými se mohou při substituci řídit ostatní“, uvedla při příležitosti zpřístupnění databáze Anne-Sofie Andersson, ředitelka Mezinárodního sekretariátu pro chemické látky (ChemSec).

Ve Švédsku sídlící ChemSec na přípravě databáze i celého portálu spolupracuje s třemi hlavními evropskými partnery. Jedná se o specializovaný odborný institut pro pracovní prostředí ISTAS, který založila španělská odborová konfederace CCOO, o německou konzultační firmu Kooperationsstelle Hamburg IFE GmbH a o dánskou konzultační firmu Grontmij A/S.

Na vznik a provoz portálu SUBSPORT přispěl finančně evropský program LIFE+, rakouské Federální ministerstvo zemědělství, životního prostředí, lesního a vodního hospodářství (Lebensministerium) německý a Federální institut bezpečnosti a ochranu zdraví při práci. (BAuA).

SUBSPORT najdete na internetové adrese: <http://www.subsport.eu/>

MUDr. Miroslav Šuta

5.4 Potřeby regionů a aktualizace Politiky územního rozvoje České republiky

Poslední platné znění Politiky územního rozvoje ČR (dále jen „PÚR“) je z roku 2008 a schválené bylo v červenci roku 2009. K vyhodnocení účinnosti a k případné aktualizaci PÚR má docházet každé 4 roky. Podle stavebního zákona a navazující prováděcí vyhlášky by tedy už měla být pracovní hotová, projednávaná a brzy schvalována další aktualizace. Ani na webových stránkách MMR ČR, ani na webu Ústavu územního rozvoje, který je zpracováním aktualizace pověřen, není ovšem o nějaké další aktualizaci, natož o projednávání pracovního znění s kraji či resorty, ani zmínka. Najdeme tam stále jen tu námi (STUŽ) kritizovanou verzi z roku 2008.

Ústav územního rozvoje vydal v roce 2010 metodickou pomůcku pro uplatňování PÚR, ve které na str. 4 cudně poznamenává, že PÚR je sice závazná pro orgány územního plánování, ale „... Rovněž by měla sloužit pracovníkům státní správy, kteří se podílejí na zpracování resortních koncepcí, které mají průmět do území.“ Obávám se, že to je jen prázdná a nikým nerealizovaná, natož kontrolovaná proklamace.

Již k první pilotní verzi PÚR, zpracované ještě před nabytím účinnosti stavebního zákona č. 183/2006 Sb., stejně jako k formálně platné verzi z roku 2008, uplatňovala Společnost pro trvale udržitelný rozvoj připomínku, že nepředstavují skutečnou promyšlenou státní politiku o prioritách veřejného zájmu na využití státního území a pro rozhodování o něm, jako pro kraje i resorty závazný dokument. Nejde o nic menšího, než o diferenciaci územních nároků jak antropogenní sféry využití území (pro rozvoj sídel, dopravní a technické infrastruktury v urbanizačních rozvojových centrech a rozvojových osách), které PÚR obsahuje, tak přírodní sféry využití území, kde je naopak prioritou ochrana přírody, krajiny, vodních zdrojů a dalších přírodních hodnot území, které tam zjevně chyběly a chybí ve srovnatelném verbálním i grafickém vyjádření dodnes.

Představuje-li si MMR, že tento požadavek naplnilo několika vágními zmínkami v textové části dokumentu o ochraně životního prostředí (a v tom i přírody a krajiny) nebo zařazením tzv. „specifických

oblastí“, vč. grafického vymezení, do PÚR a zařadilo mezi ně mimo jiné také oblasti, kde se střetávají antropogenní rozvojové zájmy ekonomické (např. podnikání v cestovním ruchu, rekreace, sport, se zájmy ochrany přírody a krajiny, jako je tomu v Krkonoších či na Šumavě), pak to považujeme nadále za nedostatečné. A co víc: zavazuje to k respektování v navazující územně-plánovací a rozhodovací činnosti stále jen orgány územního plánování krajů a obcí, nikoliv koncepční i rozhodovací rovině ostatní resorty a jiné úseky veřejné správy na krajích i obcích. Takový dokument, i kdyby byl co do obsahu dokonalý a naplňoval představu jednotícího celostního pohledu na státní území, s koordinující úlohou pro stanovení věcných i časových celospolečenských priorit, tuto úlohu neplní a zatím ani plnit nemůže. A to ani v situaci, kdy je zjevně sestaven především jako soupis zbožných přání právě jiných resortů, než MMR. Vyjma ovšem MŽP, které především by mělo zájmy ochrany životního prostředí, a v tom i přírody a krajiny do takového dokumentu požadovat, ale kupodivu to po mém odchodu už nečinilo a nečiní.

Kdyby se prováděl opravdu poctivý rozbor účinnosti dosavadních politik územního rozvoje, dávno by se muselo přijít na to, že celá současná právní úprava územního plánování nevyhovuje pro dostatečně kvalitní pojednání veřejných i soukromých zájmů v nezastavitelném území krajů i sídel. Při dnes jediném možném vymezení velkých územních celků jen ve správních hranicích krajů, tak stanovením jejich nevhodných měřítek nelze úkoly v krajině řešit, tím méně poskytnout v ní dostatečně podložené podklady pro komplexní nebo zjednodušené pozemkové úpravy, pro lesní hospodářské plány, pro plány povodí atd.. Po zrušení kategorie územních plánů velkých územních celků s jiným možným vymezením řešeného území a jiným měřítkem dle potřeb řešených územních problémů je to krok zpět od původní právní úpravy v zákonu č. 50/1976 Sb. Třeba by to vedlo až k návrhu takový nástroj krajinného plánování do instrumentáře územního plánování nějakou novelou zákona vrátit.

Také by se muselo daleko důsledněji v novém návrhu usnesení vlády o schválení aktualizované PÚR žádat a ukládat jiným resortům, aby i ony přizpůsobily své plánovací a realizační dokumenty této celostátní politice územního rozvoje a při jejich projednávání a schvalování soulad také kontrolovat.

Fakt, že z Politiky územního rozvoje ČR v současné struktuře a podobě a při současné právní síle vůči jiným resortům bohužel vůči nim nic závazného ke škodě dlouhodobé udržitelnosti vývoje nevyplývá, lze dokumentovat na následujícím názorném příkladu:

Zatímco urbánní rozvoj sídel je již po desítky let tradičně řešen územně-plánovací dokumentací s jasným určením ploch s různým využitím území, pro krajinu se adekvátní závazný nástroj v novém instrumentáriu územního plánování nenašel. Územní studie jsou nezávazné a neschvalují (nevydávají) se, takže ty jimi nejsou. Ze zásad územního rozvoje krajů Libereckého a Královéhradeckého lze např. pro území Národního parku Krkonoše, jeho ochranného pásma a širšího okolí v optickém dosahu pro nezastavěné území ze ZÚR vyčíst pouze územní nároky na osídlení, dopravní a technickou infrastrukturu. Po řešení rozporu o ochraně profilů pro případné vodní akumulace podle požadavku MZe ČR s orgány ochrany přírody MŽP a Správou KRNAP sice vypadla z tohoto seznamu a tím i ze ZÚR Libereckého kraje vodní nádrž na Jizeře u Kořenova, ale zůstala tam přes trvající nesouhlas orgánů ochrany přírody a krajiny nádrž Temný Důl na Labi v kraji Královéhradeckém. Ze zájmů ochrany přírody a krajiny má oporu v ZÚR obou krajů už jen nadregionální a regionální ÚSES a ze zákona právo orgánů ochrany přírody a krajiny vyjadřovat se k územním plánům a záměrům na změny v území, tedy k umístění nových staveb nebo ke změnám využití území.

Kdyby alespoň byla ona v PÚR obsažená kategorie „specifických oblastí“ dotažena do konkrétních úkolů pro dotčené resorty. Když už je jako charakteristika specifické oblasti Krkonoše vyjádřena potřeba věnovat zvýšenou pozornost ke sladění ekonomických zájmů se zájmy ochrany přírody a krajiny, proč nemá toto území prioritu při přidělování příslušných celostátních resortních a krajských financí na ty dokumenty veřejné správy, které k řešení těchto rozporů mohou přispět? Proč např. nemají Krkonoše a Podkrkonoší prioritu při financování projektů komplexních pozemkových úprav, které by mohly efektivně vyřešit a mezi dotčenými subjekty dojednat nové funkční i majetkové uspořádání území tak, aby se odstranily relikty minulosti a nové uspořádání vyhovovalo oněm často jen zdánlivě protichůdným, protože chronicky neřešeným zájmům majitelů pozemků, provozovatelů zařízení pro cestovní ruch, rekreaci

a sport, obcí i orgánů ochrany přírody? Proč na tuto prioritu nepřistoupí v zájmu odstranění rozporů v této specifické oblasti MZe a MŽP dokonce společnou aktivitou a spolufinancováním z obou rozpočtů, když je to zjevně oboustranný zájem obou resortů a přispěly by tím i ke kvalitě života trvalých obyvatel i návštěvníků?

Města a obce v Krkonoších mají zájem na harmonickém a dlouhodobě udržitelném rozvoji své oblasti a očekávají, že při významu Krkonošského národního parku v hierarchii ochrany přírody a krajiny a Krkonoš jako celostátně významné oblasti cestovního ruchu jim oba kraje i vláda a ministerstva budou po přiznání těchto specifík také účinně pomáhat při řešení těch specifických problémů, které vyplývají z těchto nadlokálních významů a z nich vyplývající zvýšené zátěže, včetně finanční. Zatím však mají v této vládě a v dotčených úřadech patrně větší význam osobní známosti a tlaky, takže finance jsou směřovány spíše podle toho, „kdo má v ústředních orgánech nějaké známé nebo jim má co nabídnout“, než podle objektivních potřeb území, uznaných i v celostátních koncepčních dokumentech. Bylo by záhodno, aby se to změnilo.

Kéž by k tomu přispělo i opožděné vyhodnocení účinnosti dosavadní Politiky územního rozvoje 2008 a kritizované nedostatky byly odstraněny při koncipování její žádoucí aktualizace, do kterých, doufejme, budou včas zapojeny i kraje a resorty.

Kéž by i formulace navrhovaného nového usnesení vlády o schválení této další aktualizace přispěla k odstranění resortních bariér, činících zatím stále i dokumenty schválené celou vládou závaznými jen pro ten segment veřejné správy, který koncepci či politiku předkládá. Pak teprve bude dosaženo potřebné synergie účinků činností orgánů státní správy i samosprávy při řešení konkrétních problémů řešených území a bude dosaženo zatím spíše jen deklarované, než aktivně a kreativně prosazované dlouhodobé udržitelnosti vývoje v území nejen Krkonoš, ale celé ČR.

Martin Říha, v Hradci Králové 6. 1. 2013

5.5 Únosnost radotínské nivy a záměry územního plánu

Motto: „Fakta nepřestanou platit jen proto, že jsou ignorována.“ Aldous Huxley

Postupně dochází k rozhodující fázi konečné verze územního plánu, který předurčí ráz nejen krajiny, přírody ale v podstatné míře život obyvatel Radotína po mnoho generací. Jak příznivý územní plán, resp. jeho poslední změna Z 2724/00 bude, závisí v podstatné míře na rozhodnutí Rady a Zastupitelstva MČ Radotín, ale i na aktivitě občanů.. Jmenované zastupitelské orgány musejí v rámci zastupitelské demokracie zajistit a prosazovat skutečné zájmy obyvatelstva, tj. dlouhodobou udržitelnost kvalitního způsobu života, jinak řečeno veřejný zájem. Je nutno uvědomit si kompetence a zodpovědnost všech zainteresovaných složek společnosti. Proto uvádíme názor Ústavního soudu na volené samosprávné orgány.

Úloha samosprávy

Zodpovědnost samosprávy nekončí, ale začíná jejím zvolením. Z výnosu Ústavního soudu ČR IV. ÚS 1167/11 ze srpna tr. Základní myšlenky uvádíme: „**Samostatné spravování obce zastupitelstvem (čl. 101 odst. 1 Ústavy ČR) neznamená, že by zvolené zastupitelstvo a představitelé obce stáli nad společenstvím těch, kteří jek výkonu samosprávy zvolili. Ti, kdo obec spravují, neměli by ztratit ani na okamžik ze zřetele, že nejsou majiteli obce a že správa obce není poručníkováním těch, kteří obec tvoří. Vymkne-li se správa obce z těchto ústavních mantinelů, pak byť by i byla formálně ve shodě se zákonem, nelze jí přiznat soudní ochranu; je naopak úkolem soudů, aby takové ve své podstatě proti skutečné samosprávě namířené a tudíž protiústavní chování zastupitelstva neaprobovaly**“ (t.j. schvalovat).

Jak přispět k řešení problému

Autoři článku zaslali Odboru územního plánu Magistrátu hl. m. Prahy „**Připomínky k Celoměstsky významné změně Z 2724/00 I + II ÚP SÚ hl.m. Prahy dle požadavku Veřejné vyhlášky – Oznámení OÚP MHMP.**“

Následný text konkrétně připomínkuje materiál: **“Aktualizace vyhodnocení vlivu celoměstsky významné změny ÚP sídelního útvaru hl. m. Prahy na udržitelný rozvoj území, část A, Vyhodnocení vlivů na životní prostředí, změna č. 2724“**.

Zpracovatel vyhodnocení **Ing. Jan Dřevíkovský**, březen 2012.

Předkládaná aktualizace vyhodnocení vlivu změny Územního plánu sídelního útvaru hl.m. Prahy č. Z 2724/00 je zpracována na základě požadavku dotčeného orgánu Odboru ochrany prostředí Magistrátu na dopracování a rozšíření hodnocení SEA (hodnocení vlivů koncepcí a plánů nebo rezortních politik z hlediska dopadu na životní prostředí), **v tomto případě bez konceptu. Návrh změny, která nemá koncept nelze zpracovat ve variantách.** To je naprosto záměrný a účelový přístup, znemožňující prosazení opatření, směřujících k udržení únosnosti území.

Podstatné výhrady k investičním záměrům na radotínském břehu lze shrnout takto:

Především nebyl souhrnně posuzován vliv dopravních staveb SOKP (Slivenec-Lahovice), těžba štěrkopísku a výstavba rekreačního území – nyní již také určeného k urbanizaci rámci tzv. Velkého rozvojového území v a souvislost s těžbou štěrkopísku na pravém břehu Berounky a jeho následným využitím. To je úkol zmíněného procesu SEA. Jednotlivé související výstupy – záměry byly tématicky odděleny a neuvažovány v potřebných souvislostech.

§ 55 odst. 3 Stavebního zákona uvádí, že: „Další zastavitelné plochy lze změnou územního plánu vymezit pouze na základě prokázání nemožnosti využít již vymezené zastavitelné plochy a potřeby vymezení nových zastavitelných ploch.“

V úvodu je nutno konstatovat, že formální oddělení záměru těžby štěrkopísku na území k.ú. Radotín a Lahovice a následné výstavby a změn v dotčeném území je zřetelně účelové a nemůže zaručit žádoucí harmonizaci výsledků, jednotlivých souvisejících záměrů. Rovněž nelze opomíjet souvislosti s pravým, zbraslavským břehem se zamýšlenou masivní těžbou štěrkopísku, rovněž se všemi negativními dopady, tj. likvidací vodohospodářských funkcí území, ztrátu vodoakumulačních a filtračních funkcí, dosud bezplatně, a to ve velkém rozsahu. Námitky lze vztáhnout pochopitelně i na břeh radotínský, viz změnu Z 2724/00.

Souhrnně lze říci, že:

1. Původní záměr, vybudovat na radotínském břehu tzv. Velké území rekreace byl opuštěn a ve změněné podobě byl rozšířen o záměr vybudovat také území čistě obytné (OB) a všeobecně smíšené (SV).
2. Výstavba jezu změní nepříznivě hydrotechnické a hydrologické poměry v území, rovněž oboustranný pohyb ryb, a to se všemi důsledky na kvalitu jejich populace. Výstavba jezu bude mít za následek i zrychlení usazování jemnozrnných sedimentů jílu a bahna v korytě řeky v úseku před jezem z důvodu snížení rychlosti proudu a tedy snížení unášecí schopnosti.
3. Nutno upozornit na souběh aktivit soukromých, tj. především výstavby obytných domů. Přístav, vč. plavebního kanálu, v návaznosti na 330 cm vysokou protipovodňovou i přístav zajišťující ochranu, jsou či budou financovány z veřejných prostředků. Je otázkou, jakému množství obyvatel bude přístav pro sportovní plavidla sloužit. Kdo jej bude provozovat a za jakých podmínek? Předpokládá s přítomnost vodních skútrů. Předčasné, textově neurčité a nedoložené bagatelizování následků provozu vodních skútrů a motorových člunů rovněž nesplňuje nároky na předpokládanou objektivitu posuzovaného textu.
4. Pro předpokládanou funkci přístavu má být vybudována plavební komora a jez. Na základě uvedených skutečností je sporné, zda celý záměr je možno považovat za veřejně prospěšnou stavbu.
5. Nelze souhlasit s tvrzením, že je v dostatečné míře respektována zásada udržitelného rozvoje, jak dokládají předchozí i následné připomínky. Formální dělení dle stupnice udržitelnosti, ve skutečnosti princip udržitelnosti rozmělnjuje a formalizuje. Jedna z použitých metod hodnocení (SWOT, tj. posuzování silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb záměru), použitá v jedné ze přípravných studií je příliš zatížena subjektivitou hodnotitele. Pro ilustraci: Úbytek zemědělsky využitelné půdy hodnotí ve stupnici -2/-1/0/+1/+2 jako +1, tedy jako kladný výsledek.

6. Přirozené přejeřnaté úseky jsou na řkm 3,8 a 5,7. Ekologická únosnost území není ve skutečnosti respektována, viz např. článek „Radotínská jezera. Změna územního plánu Z 2724/00 a střety zájmů,“ Jiří Fencl, Google, 2012, časopis Šemík 1/2012.
7. Mezi základní koncepční materiály vodního hospodářství patří „Plán oblasti povodí Dolní Vltavy. Ochrana před povodněmi a vodní režim krajiny řeší podle údajů autora * *vodní režim krajiny s cílem zlepšení jeho stavu*, * *vylučování přirozených retencí*, * *urychlování odtoku vody z povodí*, * *zhoršování morfologických poměrů vodních útvarů a *ochranu přirozené akumulace vod.* Uvedená tvrzení nejsou, podle našeho názoru, v souladu s očekávanými nepříznivými dopady hydrologickými a hydrotechnickými.
8. V části **Ochrana půdy** Státní politika životního prostředí uvádí: * *chránit půdu před záborů a neodpovědným rozšiřováním měst a obcí mimo současná zastavěná území.* Z 2724/00 předpokládá zábor cca 100 ha úrodné nivní půdy, většinou obhospodařované. Formálně platná „Státní politika životního prostředí“ požaduje chránit půdu před záborů a neodpovědným rozšiřováním měst a obcí mimo současná zastavěná území, stejně jako ochrana zdrojů podzemních vod, **oblastí přirozené akumulace podzemních vod**“ – rozpor mezi vybraným cílem a důsledky diskutovaného komplexního záměru ve sledovaném území včetně neřešeného vlivu stavby estakády Silničního okruhu (SOKP) na změny režimu podzemní vody a změny v režimu odtoku povrchových vod v dotčeném území.
Podle ustanovení zákona o vodách, mezi zranitelná území patří m.j. i katastr Radotína. „ochrana zdrojů podzemních vod a **oblastí přirozené akumulace podzemních vod.**“ I zde je zřejmý rozpor mezi cílem investičního záměru a jeho důsledky ve sledovaném území, včetně neřešeného vlivu stavby estakády Silničního okruhu (SOKP) na změny režimu podzemní vody a změny v režimu odtoku povrchových vod v dotčeném území. Je konstatováno hodnocení jakosti povrchové vody, ale naprosto nedostatečně hodnocení kvality podzemní vody v údolní terase se všemi důsledky (časový faktor, lokalizace a stupeň nebezpečnosti znečišťujících látek ve sledovaném území, potřeba sanačních prací. Uvádí to i rizikové analýzy z února a března 2010.
9. Měli bychom se ptát, jak se změni „**Koeficient ekologické stability**“ v zájmovém území Radotín a Lahovice (dle údajů z r. 2007 jde o území intenzivně využívané).
10. V části Natura 2000 (tak je pojmenována souvislá evropská ekologická síť oblastí ochrany přírody), doplňujeme: *Na území Prahy 16 platí od 16. června 2012 Nařízení vlády ř- 208/2012 Sb. o vyhlášení Evropsky významných lokalit (EVL), zařazených na evropský seznam, a to s účinností od 4. července 2012. Ochrana EVL je zajištěna prostřednictvím zvláště chráněného území nebo, není-li toto vyhlášeno, základní ochranou dle § 45c odst. 2 zákona na ochranu přírody a krajiny 114/1992 Sb. v platném znění. Jedná se o EVL Radotínského údolí a EVL Chuchelský háj.*
11. **Kulturní památky:** Zcela mylně je uvedeno, že „na území změny územního plánu č. Z 2724/00 se nenacházejí žádné kulturní památky, ani se zde nejedná o území s archeologickými nálezy.“ Na jiném místě posuzovaného materiálu se ovšem uvádí, že: „Širší území má značný historický význam, ... a zároveň z přítomnosti dokladů prastarého osídlení zdejšího území.“ Autor hodnotící zprávy Ing. J. Dřevíkovský uvádí, že jde o území zatěžovaná nad míru únosného zatížení, dopravně i zástavbou, rovněž uvádí zatížení území hlukem a emisemi (po opuštění zdroje znečištění se stávají imisemi), jako např. provozem motorových člunů. Dodáváme: i vodních skútrů. S jejich provozem se dle územního plánu ovšem počítá. Je velmi sporné, jaká bude skutečná hodnota vzniklého rekreačního území.
12. V části „**Půdy**“ je předkládáno tvrzení, že velká část ploch není zemědělsky obhospodařována. Neúcta k půdě živitelce je výsledkem neuvážené a krátkozraké politiky, je i součástí zásad Strategického plánu hl. m. Prahy, který nerespektuje očekávané a perspektivní trendy udržitelného rozvoje území a státu. Mezi strategické rezervy samozřejmě patří i zemědělsky využitelná půda ve vztahu k jednotlivým lokalitám. V textu je uváděno, že: „Pozemky, uvažované změnou č. Z 2724/00 k rozvoji jsou tvořeny půdami v I. třídě ochrany. I toto tvrzení je zřejmě nedostatečně zavazující pro zodpovědné rozhodnutí o osudu dotčeného území. **Ve skutečnosti většina ploch v území je zemědělsky obhospodařována na rozdíl od tvrzení v textu.**

13. V části „**Voda**“: „Dle údajů k 10.1.2008 patří dotčené zranitelné oblasti také katastrální území Radotín.“ Jak je tento údaj slučitelný s předloženým investičním záměrem a jak byl v předloženém návrhu územního plánu respektován?
14. V části „**Současné problémy a jevy ŽP, které by mohly být uplatněním územně plánovací dokumentace významně ovlivněny, zejména s ohledem na zvláště chráněná území a ptačí oblasti.**“ Nelze v současné době odhadnout možnost příští dočasné či trvalé migrace vodního ptactva na nově vytvořené vodní plochy.
15. V materiálu je zdůrazněna důležitá funkce současného přirozeného stavu území na zmenšení intenzity povodní, a to možností rozlivu. Podle našeho názoru nebyly výsledky provedených studií dostatečně či vůbec respektovány při návrhu územního plánu pro radotínskou oblast. Totéž platí i pro pravý, zbraslavský břeh.
16. Je možno souhlasit s konstatováním, že se jedná o „nejrozsáhlejší oblast záplavového území v katastru hl. m. Prahy“, že se jedná o „oblast disponující určitým retenčním (zadržujícím) objemem schopným do jisté míry zpomalit nástup povodně“ a že „ je proto systematicky správné, že toto území je uvažováno jako rekreační zóna *s minimální zástavbou*, jako území pro rozliv“. Tato konstatování však nezdůvodňují těžbu šterkopísku v předpokládaném rozsahu! **Charakter naprosto funkční rekreační zóny je možné vytvořit s minimálními náklady při respektování stávajících nenahraditelných hodnot zdejšího přírodního prostředí. Těžbou šterkopísku budou tyto hodnoty a nejdůležitější funkce nevratně a tedy nenahraditelně zničeny a tento dopad nebyl dosud v žádných dostupných studiích odpovídajícím způsobem hodnocen.** Konstatování, že „V souvislosti s těmito předpokládanými vlivy je nutno uvést, že samotná existence jezer ani jejich vytvoření není obsahem změny č. Z 2724/00“ opět přispívá k relativizaci a zamlžování podstatných problémů v území. Změna spočívá pouze ve zrušení průtočnosti jezer tím, že dle posuzované změny nebudou již jezera propojena a v umístění jezu na Berounce.
17. Proč je turistický přístav a doprovodné investiční záměry navržen na vyhlášení veřejně prospěšnou stavbou? Jak velké části veřejnosti bude sloužit?
18. „**Vliv realizace změny č. Z 2724/00 bude nevýznamný.**“ Plocha změny se nachází v území výrazně poznamenaném zhoršenou kvalitou ovzduší. V území jsou překračovány limity pro průměrné roční koncentrace suspendovaných (spadlých) částic, označovaných jako PM 10 a pro jejich 24 hodinové koncentrace. Jde o tzv. polétavý prach, také označovaný jako prašné aerosoly, (částice menší než 10 mikrometrů se dostanou až do plicních sklípků). „Na části území je vypočítáno překračování imisního limitu pro průměrné roční hodnoty NOx.“ Je takové území vhodné pro rekreaci, další bydlení a aktivity obyvatel? Nebyly dostatečně respektovány ani všechny výsledky zpracovaných studií emisního, imisního a hlukového zatížení dotčeného území, které má sloužit k rekreaci v daných podmínkách?
19. S konstatováním, že „Změna uspořádání vodních ploch (propojení či nepropojení) nebude mít vliv na klima“ je možné jen souhlasit, ale nikoliv že vodní plochy nezpůsobí změnu mikroklimatu. V žádném případě nelze souhlasit s tvrzením, že „Potenciální riziko ohrožení kvality vod může vyvstat krátkodobě, ve fázi stavebních prací, kdy může dojít k odstranění humózní vrstvy, která má významnou ochrannou funkci z hlediska ochrany podzemních vod, neboť zpomaluje vsak srážkových vod a zároveň v ní probíhají přirozené biodegradační pochody. Vytvoří se krátkodobě prostředí umožňující snadnější vsak (?) povrchových vod do podloží. ... Vlastní vodní plochy budou znamenat souvislé odkrytí hladiny podzemní vody.“ Nezmění se navíc jen původní režim proudění ale voda podzemní ve vodu povrchovou (viz zákon 254/2001 Sb., § 2 – Vymezení pojmů) se všemi důsledky (nebezpečí přímé kontaminace, změna kvality v důsledku klimatických změn, splachů s dopadem na eutrofizaci vody a další možné zdroje znečištění...). Nechápeme spornost uvedené argumentace.
20. „U uzavřených vodních ploch, (které to nakonec budou?) které budou napájeny pouze infiltrovanou vodou, lze předpokládat, že jakost vody bude splňovat hygienické požadavky Vyhlášky č. 135/2004 Sb. Jak dlouho? Stará ekologická zátěž: „Těžba šterkopísku bude probíhat souběžně se sanačními pracemi, případně i před jejich zahájením.“ Tato informace zasluhuje opravdu konkrétnějšího vysvětlení.

Změny ve vydatnosti zdrojů a změny hladiny podzemních vod: „ Zvýšení hladiny oproti stavu po realizaci jezer a po výstavbě jezu nezpůsobí ani kolmatace (zaplnování pórů horniny jemnými, zvl. jílovitými částicemi, které vede ke ztrátě pórovitosti a tedy propustnosti hornin) dna jezer vzhledem k vysoké propustnosti štěrkopískového kolektoru a vzhledem k zamezení přítoku (dotace) z vyšších hladin v horním jezeru a jezeru na lahovické straně Berounky.“?!

21. „V ulici Šárovo kolo bude zvýšení hladiny podzemní vody činit asi 1,6 až 1,7 m, v této části lokality je hladina podzemní vody podle vše zmíněné mapy v hloubce 2 až 4 m. Toto možné přiblížení hladiny podzemních vod k povrchu terénu vyvolává nebezpečí možných negativních vlivů na stavební objekty.“ Jak bude tento předpokládaný problém řešen? V odstavci „**Stará ekologická zátěž**“ je v komentáři o kontaminaci v prostoru skleníků konstatováno, že „V případě zjištění šíření kontaminace daným směrem bude nezbytné neprodleně zahájit hydraulický zákrok sanačním odčerpáváním kontaminované podzemní vody (pokud již nebude zahájen v rámci vlastní sanace).“ Zvažoval autor rozdíl v nákladech mezi časově nenáročným odtěžením kontaminované zeminy a její odpovídajícím způsobem provedenou likvidací a cenou sanačního čerpání včetně časového zpoždění mezi zjištěním potřeby a zahájením prací?
22. „Při dotěžení štěrkopísků na úroveň horninového (skalního) podkladu bude těžba ukončena a následné negativní vlivy na proudění podzemní vody nelze předpokládat“ tvrdí autor. Na pravém, zbraslavském břehu Berounky, v souvislosti s plánovanou těžbou štěrkopísku je předpokládaná zbytková vrstva štěrkopísku nad skalním podkladem min. 0,5 m. Viz také další tvrzení autora „Při dotěžení štěrkopísků na úroveň horninového (skalního) podkladu bude těžba ukončena a následné negativní vlivy na proudění podzemní vody nelze předpokládat.“ Zde je nutné pouze znovu poznamenat, že samočisticí proces bude přerušen, z podzemní vody se stane voda povrchová (viz výše) a negativní vlivy s dopadem na kvalitu vody, zahájené skrývkovými pracemi, budou pokračovat a výrazně gradovat. V těchto souvislostech výsledky modelového řešení z r.2010 vyhodnotit způsobem, že „nelze prokázat budoucí negativní ovlivnění proudění podzemních vod“ není možné považovat za odpovídající. Rovněž s vypouštěním srážkových vod do vod **podzemních** bez příslušné úpravy nelze v daném území souhlasit.
23. **Protipovodňová ochrana v Radotíně:** Není vyřešen výtok Radotínského potoka do Berounky, kdy za vyšších stavů, proti kterým byla protipovodňová ochrana budována, bude fungovat jako přímé propojení vody z Berounky do zastavěné části Radotína v morfologicky omezeném, ale přesto významném rozsahu. Je možné vyslovit pochybnosti nad vhodností volby budovaného ochranného systému nejen v profilu výtoku Radotínského potoka a nemožností zabránit ve vyšších stavech vtoku Berounky, ale vzhledem ke geologické stavbě a z toho odvozených hydrogeologických poměrech v linii vybudované podzemní clony, tedy bariéry v odtoku mělkých podzemních vod při bázi kvartérních sedimentů, i **očekávané negativní dopady na základech stavebních objektů v okolí**. Určitá analogie se již objevuje u sledovaných objektů v Českém Krumlově.
24. „Realizace jezer kladně přispěje k poklesu hladin při návrhových průtocích“. Toto je možné připustit pouze při povodních menšího rozsahu, které by neměly výrazný negativní dopad na území. Při vyšších stavech je příznivý dopad těchto retencí nevýznamný a vzhledem ke škodám, které by jejich realizace vyvolala, je jednoznačně velmi výrazně negativní. V této souvislosti je potřeba zmínit negativní dopad nejen vybudování estakády Silničního okruhu včetně rozsáhlých překážek v odtoku povrchových vod zejména v místě nájezdů a podjezdů, které zasahují i do změn v odtoku podzemních vod v linii stavby (širokoprofilové piloty kotvené do podloží štěrkopísků v poměrně malých intervalech), ale i nelegální deponie snadno rozplavitelného materiálu pod konstrukcí estakády a zejména černé skládky u Lahoviček, ohrožující přímo přilehlou zástavbu a její obyvatele.
25. **Proces EIA (posuzování vlivů investičního záměru na životní prostředí** a tedy i zdraví lidí) byl *Příslušným úřadem MHMP, tj. Odborem ochrany prostředí* ukončen ve stadiu *Zjišťovacího řízení*. Autor diskutovaného materiálu navrhuje kompletní proces projektové EIA (týkající se konkrétních, jednotlivých změn, tj. staveb atd.) pro posouzení rizik negativních vlivů jezu a jím vyvolaným vzdušným Berounky na životní prostředí. Konkrétně uvádí vliv na stávající objekty v ulici Šárovo

kolo, provoz navržené malé vodní elektrárny a soubor rostlinstva a živočišstva v daném území Berounky. Dále provozování vodních sportů na akustickou situaci v území. Je to velmi správné, byť pozdní zjištění. Celý, postupně změněný investiční záměr rozvojového území a území rekreace byl podřízen administrativně pojatému územnímu plánu a jeho změnám a teprve dodatečně bylo (i na základě připomínek veřejnosti) navrhováno, podpůrně využít procesu SEA (proces hodnocení všech očekávaných změn v území, např. ekonomických, sociálních, životního prostředí) a EIA, které měly návrhu ÚP předcházet. O konceptu a alternativách záměru nemluvě. Zpracování SEA z července 2010 nebylo provedeno komplexně, v potřebném rozsahu a ve všech souvislostech a způsob zpracování dostupných podkladů byl dílčí, selektivní a ve výsledku ani nemohl být objektivní. Mělo být požadováno komplexní zpracování problematiky v celém dotčeném území a ne pouze důsledek změny Z 2724/00 v předkládané verzi; „jako nejzávažnější z celé změny č. Z 2724/00 se jeví lokalizace jezů Radotín. Jez a jím vyvolané vzdušné hladiny Berounky vyvolává největší rizika negativních vlivů na životní prostředí.“ Již při čtení tohoto textu každého soudného čtenáře napadne, zda výhody této stavby mohou vyvážit vyvolaná negativa a hlavně, komu a k čemu mohou sloužit. Náklady, které stavba vyvolává, ať už přímo či nepřímo (např. protipovodňový val s podzemní clonou) a nebezpečí (změny v základových poměrech obytných domů v přílehlé části Radotína) musí nutně vyvolat **nesouhlas s vyhlášením statutu veřejně prospěšné stavby.**

Závěry:

Podle dostupných údajů a námi uváděných připomínek je zřejmé, že stávající kvality území nebyly náležitě respektovány ve všech potřebných souvislostech. Únosnost území bude, v případě předložené a uskutečněné změny ÚP výrazně překročena. Záměr nebyl posuzován v souvislosti s dopravními stavbami, těžbou šterkopísku, současným a příštím zatížením území, ztrátou vodohospodářských funkcí, ztrátou nejúrodnější nivní půdy a dalšími uváděnými aspekty. Není znám např. zamýšlený koeficient zastavěnosti a koeficient podlažnosti obytných staveb. Nelze vyloučit následné a postupné zahušťování výstavby.

Nebyly vyřešeny základní a nejpodstatnější střety zájmů. Je třeba účinně reagovat, dokud je čas a příležitost a nepodléhat naučené bezmocnosti. Nepatří do demokratické společnosti se samosprávnou strukturou.

Poznámka:

Vzhledem k uspořádání hodnoceného textu a v zájmu zachování přehlednosti naší argumentace, použili jsme číslování jednotlivých částí článku. Problematika je příliš obsáhlá, předložený text je, proto, vzhledem k možnostem Šemíka, podstatně zkrácený. Další informace je možno získat na tel. 773 533 345, 721 605 831.

Jiří Fencel a Jiří Svoboda

5.6 Zákon o navrácení majetku církvím, odluce církví od státu a možné důsledky v území

Nesdílím nechuť části veřejnosti a politiků k navrácení části hmotného majetku ani k vyplacení finanční kompenzace za majetek zničený nebo zcizený, odebraného za vlád komunistů církvím. Jsem rád, že skončila jedna ostudná kapitola téměř čtvrtstoletí našich polistopadových dějin, kdy se alespoň na papíře restituovalo, co bylo možné, jen ne majetek církví. Považuji za „chucpe“, chce-li církevní restituce u Ústavního soudu napadnout ČSSD, která se sama rvala za navrácení Lidového domu v Praze a dalších nemovitostí po celé zemi velmi asertivně. Zdůrazňuji, že se majetek vrací i církvím a náboženským společenstvem, které před rokem 1948 neexistovaly, ale mlčí o tom, že se těmto předává dohodou mezi církvemi část bývalého majetku z vlastnictví katolické církve – nikoliv tedy něco navíc „ze státního“. Potřebuji to pro své hospodaření po plánované odluce církví od státu stejně, jako církve „zavedené“. Je to výraz velkorysosti té nejbohatší církve, nikoliv ústupek státu. Nesdílím také názor, že církevní restituce zakládají nerovnost restituentů, protože nikomu se nevracelo vše a nikdo nedostal slíbenou tak štědrá finanční kompenzaci. Ani církvím se nevrací vše – ono to

při úrovni hospodaření s jejími lesy, polnostmi, statky a dalšími objekty za vlády komunistů ani nejde – dostanou jen dodnes zachovanou a ne vždy udržovanou část, u níž prokáží vlastnictví. Dostanou majetek většinou nikoliv zhodnocený řádným užíváním, údržbou a opravami, ale značně „vybydlený“. Dokonce i nemovitosti zapsané v seznamu památek, které se předchozí režim zavázal formálně chránit, se buď nezachovaly vůbec, nebo budou vyžadovat stomilionové vklady na záchranu a opravy. Stát z tohoto majetku desítky let těžil a církvím na platech duchovních a na údržbě církevních památek vracel jen zlomek výnosu, který by jejich bývalý majetek přinášel při řádném spravování a hospodaření. Už vůbec nedokáže stát jakkoliv kompenzovat nemajetkovou újmu z pronásledování církví. Nejen duchovních, ale i komunit věřících. Majetek církví přece nepatří jen duchovním či Vatikánu. Patří i komunitám věřících, našich občanů, voličů. Také jim byl ukraden. Ukradena jim byla část života. Bránění ve studiu, v kariéře, ve svobodném přiznání víry, dostupnosti a svobodném životě náboženských komunit. I kdyby vracený hmotný majetek a finanční kompenzace za nevrácený byly vysoké a v současném hospodářském útlumu bolestivé, už kvůli „vyprání svědomí“ bychom měli být velkorysí a rádi, že máme tento také morální dluh alespoň formálně vyrovnaný. Vymlouvat se, že ani po 23 letech není vzhledem ke krizi vhodná doba, je nechutné. Nebo snad může přistiženému zloději stačit prohlášení, že se mu nevede zrovna nejlíp, aby nemusel vrátit, co ukradl? Kritici zákona také cudně mlčí o tom, že se tím stát zároveň výhledově zbavuje povinnosti trvale platit duchovní církví a náklady na údržbu, opravy a modernizaci stavebních fondů, tedy části závazků dosavadního státního rozpočtu, a že církve byly schopné v minulosti a jistě budou schopné i v budoucnosti z výnosů z navráceného majetku hradit i mnohé společensky prospěšné aktivity, které byly dosud pouze břemenem státu a jen pomalu přecházejí na nevládní neziskové organizace, nedisponující žádným hospodářským zázemím. Děje se tak v oblasti sociální, zdravotní, školské, kulturní a společenské, kde se veřejným rozpočtům prostředků chronicky nedostává a v dobách útlumu nejsnáze škrtá. Málo se zdůrazňuje, že se tím odblokuje dispoziční právo nad obrovskými plochami pozemků ve městech a obcích, což podvazovalo, deformovalo nebo znemožňovalo jejich optimální urbánní rozvoj. Tyto přínosy budou, na rozdíl od nákladů, trvalé. Shrnuto, potvrzeno a sečteno – kritikům nejde o veřejný zájem, ale o lítost ze ztráty moci a opratí nad částí majetku, výnosu z něj a závislosti lidí na péči státu v jejich rukách.

Zamýšlím-li se nad případnými nebezpečími, která mohou z restitucí církevního majetku vyplývat, jedno jako územní plánovač a urbanista vidím zcela zřetelně:

Již první restituční majetku, tedy zemědělské půdy, lesů a dalších pozemků nevedly automaticky k obnově jejich původního využití, protože mnozí restituční, dědici nebo jejich právní nástupci na nich už hospodařit jako jejich rodiče či prarodiče nechtěli a nabytého majetku se zbavovali prodejem nebo pronájemem komukoliv, kdo o ně projevil zájem. Vedlo to k jevu, který jsme nazvali „restituční urbanismus“. Mnohé zemědělské pozemky byly nabídnuty k zástavbě v rozporu se schválenými územními plány i se zdravým rozumem, ačkoliv třeba ani nesousedily se zastavěným územím měst a obcí, vytvořily „ostrovy zástavby“ v polích, obtížně napojitelné na řádné inženýrské sítě, na dopravní komunikace, veřejnou dopravní obsluhu, postrádající jakoukoliv občanskou vybavenost. Úřady tomu nedokázaly čelit a výsledkem jsou dnešní tisíce hektarů zabrané krajiny, přírody, zemědělské nebo lesní půdy, obrovské provozní náklady měst a obcí, související s obsluhou a zásobováním takových novotvarů v krajině, dopravní, environmentální, sociální a další problémy. Lze se obávat, že pokud si církve všechen restituovaný majetek neponechají (a je to více než pravděpodobné, protože zajistit řádné převzetí a hospodaření najednou nemusí zvládnout) a část proto nabídnou obcím nebo soukromému sektoru, objeví se druhá, stejně hloupá vlna restitučního urbanismu. Byl bych rád, kdybych se mýlil a stát, kraje i města a obce byly tentokrát více předvídaté a připravené, aby tomu ve svém vlastním zájmu zabránily. Jenže ačkoliv na to upozorňuji už dlouho, zatím nevidím nikde známky toho, že by tomu tak opravdu bylo. A to je na pováženu. Nebo je tomu jinak?

Martin Říha, v Hradci Králové 25. 11. 2012

5.7 Celosvětové tažení proti rtuti začíná

(Převzato z České pozice, 15. 1. 2013)

V Ženevě právě probíhá summit, jak zabránit šíření kontaminace rtutí do řek a moří. Tři globální ložiska znečištění máme i v Česku.

ČESKÁ POZICE už zaznamenala, že světovým rekordmanem v kontaminaci rtutí je jeden z osmi cejnů velkých ulovených letos v Obříství pod Spolanou Neratovice. V Česku ale máme přinejmenším tři světově významná místa znečištěná toxickou rtutí, jak vyplývá z nedávno zveřejněné studie Globální ohniska znečištění rtutí. Vedle Spolany Neratovice ještě okolí Spolchemie v Ústí nad Labem a do třetice nečekanou lokalitu – rekreačně využívanou nádrž Skalka u Chebu. Příčinou je kontaminace jednoho z přítoků Ohře, který protéká z Německa kolem Marktredwitzu, kde se zhruba dvě století vyráběly sloučeniny rtuti.

Nádrž Skalka je významným mementem pro neustále se vracející nápady těžít zlato pomocí amalgámové metody. To bychom si vytvořili nová ložiska nebezpečné rtuti na Šumavě u Kašperských hor nebo na břehu Slapské nádrže u obce Mokrsko, která by navíc musela být obětována. Na seznam silně kontaminovaných toků by přibýly i Vltava a Otava. Škála nejhorších způsobů, jakými se šíří kontaminace rtuti, by tím byla úplná: vedle zastaralé rtuťové elektrolýzy při výrobě chlóru, vymývání rtuti ze starých ekologických zátěží chemiček a vedle rtuti šířící se do prostředí z uhelných elektráren bychom měli i znečištění z amalgámové metody z těžby zlata.

Skončit s benevolencí

Dosavadní přístup ke kontaminaci rtutí je na celém světě překvapivě lehkovážný až lhostejný. Evropská komise zavedla v roce 2001 jako limitní obsah rtuti hodnotu 0,5 miligramu rtuti v kilogramu ryby. Nicméně je to hodnota natolik „děravá“, že Velká Británie si kvůli větší bezpečnosti konzumentů rybiho masa hlídá hodnotu 0,3 mg rtuti na kilogram ryb. Za mnohem směrodatnější se i v Evropě považuje limit směrnice Americké agentury na ochranu životního prostředí (EPA), který je poloviční než limit evropský – 0,22 mg rtuti na kilogram masa. Sama EPA však i tento limit už považuje za nedostatečný, a proto jej používá pouze jako referenční hodnotu. Velké zamoření říčních sítí i moří rtutí si už žádá přísnější limity.

Zpřísnit by ho měla mezinárodní úmluva, připravovaná Programem OSN pro životní prostředí (UNEP). Po zdlouhavé přípravě se však i ta jeví z dnešního pohledu příliš benevolentní. Aktuální ženevský summit představitelů UNEP (probíhá od 13. do 18. ledna) se zástupci nevládních organizací si vytkl za cíl postupovat proti kontaminaci rtutí podstatně účinněji. Zda se to zdaří, budeme mít zprávy koncem týdne.

Ženevský summit si vytkl za cíl postupovat proti kontaminaci rtutí podstatně účinněji. Zpřísnění by měla přinést mezinárodní úmluva. Sedm set nevládních organizací ze 116 zemí světa zastupuje Mezinárodní síť pro eliminaci perzistentních organických látek (IPEN). Jménem této vážené mezinárodní organizace vystupují na konferenci v Ženevě i představitelé českého ekologického sdružení Arnika. Opravňuje je k tomu nejen vysoké zatížení rtutí na několika místech v Česku, ale především velké úsilí, jaké Arnika při jejich mapování vynaložila. Arnika se podílela jak na globální studii, tak na všech lokálních zprávách: v Kamerunu, Thajsku, Albánii, Rusku, Mexiku, Tanzánii, Indonésii, na Cookových ostrovech a u nás.

Veškeré shromážděné výsledky se staly podkladem pro již zmíněnou studii Globální ohniska znečištění rtutí, která vyšla v USA těsně před ženevskou konferencí. Studie uvádí, že ve vzorcích ryb z mnoha zemí světa byly zjištěny natolik vysoké koncentrace rtuti, že přesahovaly limity stanovené americkou agenturou EPA. Výsledky studie přinášejí zjištění, že 43 až 100 procent vzorků ryb z osmi zemí světa přesahuje svým obsahem rtuti bezpečnou hranici pro jediný rybí pokrm (170 g) za měsíc! Koncentrace rtuti v rybách z Japonska a Uruguaye byly natolik vysoké, že jejich konzumace se nedoporučuje vůbec.

Nutno podotknout, že měření záměrně probíhala v ohrožených územích. Takže Japonci a Uruguayci jsou odkázáni na ryby z jiných lokalit. Ale i pro ty ovšem platí jeden ze závěrů studie – kontaminace rtutí je všudypřítomná ve sladkovodních i mořských systémech po celém světě.

Což takhle dát si trochu rtuti?

Dlužno dodat, že rtuť se v rybách na trhu běžně neměří a u ryb neznámého původu by takový údaj mohl překvapit.

V úterý má být účastníkům konference k obědu předložen anonymní tuňák ze švýcarského trhu. Kolik z nich při jídle pomyslí na možnou přítomnost rtuti? I česká výživová poradkyně, lékařka Hana Mojžíšová, která ze zdravotních důvodů vyzývá vybíravé Čechy k větší konzumaci ryb, připouští, že tuňák je (spolu s makrelou) náchylný k akumulování rtuti. Najdou účastníci summitu po takovém obědě větší sílu k omezování kontaminace rtutí?

Nevládní organizace zapojené do výzkumu žádají, aby byla nová Úmluva o rtuti výrazně ambicióznější, než zní její současný návrh. Obávají se totiž, že předkládaný text připravované globální úmluvy o rtuti není schopný zamezit pokračujícím negativním vlivům rtuti na lidské zdraví. Předseda Arniky a vedoucí programu Toxické látky a odpady Jindřich Petrlík vzkázal ČESKÉ POZICI, že účastníci summitu si teprve srovnávají pojmy potřebné k diskusi. Zda se v zájmu obyvatel zeměkoule vůči jedovaté rtuti přitvrdí, budeme vědět až během příštích dnů.

Čestmír Klos

5.8 Územní ekologické limity těžby uhlí v Severočeské hnědouhelné pánvi a česká energetika

Protest horníků před Úřadem vlády ČR 31. října 2012 proti vypuštění tzv. „vyvlastňovacích paragrafů“ z Horního zákona a opětovnému potvrzení platnosti tzv. „územních ekologických limitů těžby“ v Severočeské hnědouhelné pánvi vládou znovu obrátil pozornost veřejnosti i orgánů veřejné správy k souvislostem povrchové těžby hnědého uhlí v severozápadních Čechách s vývojem názorů na další orientaci české energetiky.

Vyvlastňovací paragrafy v Horním zákonu vycházely z principu nadřazenosti těžby uhlí jako strategicky důležité energetické suroviny nad zájmem ochrany soukromého vlastnictví v těžbou dotčeném území, tedy z faktu, že těžařem byl za socialismu stát a těžba byla považována za „veřejný zájem“, jak to bylo předchozímu režimu vlastní. Dnes, kdy patří ochrana soukromého vlastnictví k základním atributům státu, kdy ve vlastnictví státu zůstalo uhlí v ložisku, ale těžař je také jen soukromý subjekt, je logické, že těžař již nemůže mít automaticky „navrch“ nad majiteli a uživateli fondů, které by musely těžbě ustoupit. Stát je tím, kdo určuje podmínky funkčního využití území i využití jeho přírodního bohatství a může dát ve skutečném veřejném zájmu přednost jiným zájmům, než je okamžité vytěžení uhelných zásob a s tím spojená likvidace dalších obcí, přírodních i lidmi vytvořených hodnot na povrchu, vč. ochrany jejich vlastnických a užívacích práv. Zatímco o oprávněnosti zrušení oněch vyvlastňovacích paragrafů v nových podmínkách nelze pochybovat, protože jen odstranilo neudržitelný socialistický relikv v právním řádu, zajišťující nelogicky trvající převahu práv soukromého těžaře nad právy soukromých vlastníků nemovitostí na povrchu, těžiště protestu horníků ve skutečnosti směřuje i proti v roce 1991 vládou vyhlášeným a touto současnou vládou znovu potvrzeným limitům těžby.

Připomeňme si tedy, kdy a v jakých souvislostech byly územní ekologické limity těžby v SHP stanoveny a jaké důvody trvají pro jejich zachování, resp. neprolomení.

Jedním ze závažných impulzů pro Listopad 1989 a prosazení změny režimu v ČSFR byl již naprosto neúnosný stav životního prostředí v severních Čechách, který vedl až k nepokojům v Teplicích i jinde v SHP ještě před listopadem 1989. Nejhorší situace byly v době dlouhodobých inverzí, provázených vysokými koncentracemi škodlivin v ovzduší, s neblahými zdravotními důsledky na obyvatele i lesy Krušných hor. Hlavním zdrojem znečištění ovzduší v SHP přitom byla právě těžba uhlí a navazující energetika, založená na jeho spalování s produkcí prachu a dalších škodlivin jako CO, CO₂, SO₂, NO_x, benz(a)pyren a další. Česká vláda proto už v roce 1990 schválila usnesením č. 287/1990 tzv. „Program ozdravení životního prostředí v Sč. kraji“, který obsahoval mimo jiné i záměr nepokračovat v devastaci území kraje

povrchovou těžbou bez ohledu na ostatní legitimní chráněné zájmy v území, jako se dělo do té doby. Při kontrole plnění tohoto usnesení na zasedání vlády 15. 5. 1991 bylo konstatováno, že „rozjetý vlak povrchové těžby a devastace území i osídlení, jemuž do té doby padlo za obět na stovku obcí a stovky km² krajiny, nelze jen deklarací zájmu zastavit a je třeba stanovit konkrétní nepřekročitelné hranice na povrchu, které těžba ani skrývka nesmí překročit. Usnesením č. 166/1991 Sb. Bylo uloženo zpracovat a předložit takové limity těžby tehdejšímu ministru pro hospodářskou politiku a rozvoj ČR Ing. Karlu Dybovi, CSc. s tím, že z těchto limitů musí vycházet i při zpracování návrhu palivoenergetické politiky státu. Limity byly dohodnuty mezi ministerstvy pro hospodářskou politiku a rozvoj a životního prostředí jako nepřekročitelné hranice, za které se nejen nesmí dostat vlastní těžba uhlí, ale ani skrývka, vnější výsypky, ani úložiště popílku z elektráren tak, aby bylo ochráněno zbylé osídlení a jeho obyvatelé, dopravní a technická infrastruktura, prvky územního systému ekologické stability krajiny a přírody a dokonce aby za nimi ani nebyly překročeny stanovené hygienické limity pro hluk a emise. Usnesením vlády ČR č. 331/1991 z 11. 9. 1991 byly tyto limity samostatně vyhlášeny pro lom a město Chabařovice a usnesením vlády ČR č. 444/1991 z 30. října 1991 pak pro všechna chráněná ložisková území a dobývací prostory v celé zbylé SHP. V důvodové zprávě byla i poznámka, že tyto limity se vztahují především na povrchovou těžbu hnědého uhlí při současné technologii, že však neznemožňují využití zásob za nimi při šetrnějších budoucích způsobech dobývání nebo využití na místě (např. zplynováním). Usnesení vlády č. 444/1991 ukládalo ministrům pro hospodářskou politiku a rozvoj, životního prostředí, předsedovi Českého báňského úřadu a dalším orgánům nejen tyto limity respektovat v další koncepční a správní činnosti, ale i upravit podle nich vymezení dobývacích prostorů a odepsat zásoby za nimi. Z toho je zřejmé, že to nebylo míněné jen jako dočasné opatření platné do roku 2005, jak se snažili a snaží dovozovat někteří z faktu, že bylo mj. ministru pro hospodářskou politiku a rozvoj uloženo vycházet z nich i při koncipování Státní energetické politiky ČR do roku 2005, která se tehdy připravovala. Tím byl míněn název konkrétního tehdy zpracovávaného materiálu, nikoliv termín ukončení platnosti usnesení. V úvodním slovu ministra při jednání vlády tehdy jasně zaznělo, že limity budou východiskem i pro další strategické dokumenty územního i regionálního plánování a že při projednávání energetických politik na období po roce 2005 se vláda k limitům znovu vrátí a vyjádří, což se také již opakovaně stalo. Zatím vždy byly znovu potvrzeny.

Předkladatelé materiálu do jednání vlády tehdy vycházeli z nepopiratelných a jednoznačných faktů, že uhlí je neobnovitelný a vyčerpitelný zdroj energie, který byl do té doby dobýván a spalován neekonomicky, s nízkou účinností využití jeho surovinového i energetického potenciálu. Byl dobýván a využíván za obrovských škod na životním prostředí a lidském zdraví, na přírodním, lidmi vytvořeném i lidském kapitálu. Omezením těžby limity nevytěžená ložiska uhlí nezmizí, ale zůstanou zachována pro příští generace, kdy bude o to cennější nejen jako palivo, které bude využíváno s vyšší účinností, ale i jako zdroj uhlovodíků pro chemický průmysl. Včasné stanovení limitů a omezení tempa těžby také mělo umožnit energetice a celému hospodářství včas přistoupit k potřebné restrukturalizaci a k opatřením ke zvýšení efektivity snížením surovinové a energetické náročnosti, ke změně ekonomického profilu ČR a nejvíce postižených oblastí Severočeské a Sokolovské uhelné pánve, Ostravska – Karvinska a dalších oblastí koncentrace těžby uhlí, energetických zdrojů spalujících uhlí, koksáren, těžkého hutního a chemického průmyslu. Na srovnatelný produkt jsme tehdy spotřebovávali 2,3x více energie, než vyspělé ekonomiky světa. Bylo to spojeno i s nadějemi, že s náběhem výroby elektřiny v další JE Temelín po již fungujících Dukovanech bude možné odstavit nejstarší uhelné elektrárny v severních Čechách trvale a ty novější opatřit kromě mechanických či elektrostatických filtrů na záchyt popílku i odsířením a denitrifikací kouřových plynů. To také energetika do 8 let, jak jí bylo uloženo, také splnila.

Dalším motivem pro omezení těžby a spalování uhlí stanovenými limity byla naléhavá potřeba snížení emisí skleníkových plynů do ovzduší, kde jsme patřili k nejhorším státům Evropy v přepočtu na obyvatele, a také vytvoření tlaku na využití obrovského potenciálu úspor nejen v průmyslu, ale i ve výrobě, rozvodech a spotřebě tepla.

Dnes již uplynulo od stanovení územních ekologických limitů těžby v SHP více než 20 let a namísto lpění na setrvačnosti postupu těžby bez ohledu na jiné zájmy v území, na ochranu zbytků přírodního, kul-

turního dědictví a kořenů tamních obyvatel bychom se raději měli ptát, jak jsme těch 20 let od vyhlášení limitů využili pro ony potřebné změny v ekonomické, sociální i environmentální sféře, tvořící předpoklady zvýšení kvality života obyvatel.

Jak jsme důslední v tlaku na subjekty žijící a podnikající v tomto území, aby zlepšovaly životní prostředí a omezovaly negativní důsledky vlastních aktivit na ně? Jaké podmínky zde vytváříme podnikatelům – nositelům nových pracovních příležitostí a nových, environmentálně příznivějších technologií a aktivit? Jak jsme pokročili v úsporách energie ve výrobě, bydlení, v celé komunální sféře, v dopravě a ve využívání nevyčerpatelných či obnovitelných zdrojů energie? Zatímco do zdrojů a rozvodů elektřiny se nepochybně investovalo v posledních 20 letech obrovské prostředky vč. modernizace, neinvestovalo se v podobném rozsahu do výroby, rozvodů a spotřebišť tepla. Starší a dosud nezateplená panelová výstavba i mnohé novostavby (zejména obchodní vybavenosti) představují odstrašující příklady topení „Pánu Bohu do oken“ obvodovými plášti s minimální tepelně-izolační a tepelně akumulací schopností, mnohé starší teplovody a parovody jsou v havarijním stavu nebo postrádají řádnou izolaci a vykazují obrovské ztráty. To vše napravit může podstatně snížit tlak na těžbu a energetické využívání uhlí, ale my to neděláme nebo se značným zpožděním za potřebami.

Co nových pracovních příležitostí by poskytlo jen stavebnictví, kdyby se na toto skutečně zaměřila státní podpora, protože je to ve veřejném zájmu. A to nepíší o potřebě „generálního úklidu“ v sídlech i v krajině po těžbě a po souvisejících provozech v dopravě, úpravě uhlí, doprovodných pomocných a údržbářských provozech. Rekultivace krajiny vyžadují pro hrubé terénní úpravy obdobné mechanismy a kvalifikace, jako těžba. Také zde by se dlouhodobě uživilo určitě více pracovníků, než je těch dnešních zhruba 800 z Velkolomu ČSA. Horníci při svých protestech a obhajobě vlastního živobytí cudně mlčí o tom, že počet zaměstnanců těžářů již v posledních 20 letech klesl v tichosti z mnoha tisíc na zhruba 1 500 a pokračováním těžby za limity by nejen nevzrostl, ale zlikvidovalo by se srovnatelné množství pracovních příležitostí v ohrožených obcích a tisíce v Chemických závodech v Záluží, kam by měl nakročením VČSA přes Černice a Horní Jiřetín k Litvínovu zamířeno.

Nelze se ubránit dojmu, že protestující horníci jsou spíše zneužíváni k obhajobě zájmů jejich zaměstnavatelů, než svých vlastních. Vždyť v Horním Jiřetíně a Černicích žijí i horníci, kteří se museli před těžbou stěhovat několikrát za život, za své domy a zahrady dostávali směšné náhrady a potřebovali by už konečně dožít v klidu a jistotě, že je to nečeká na stará kolena ještě znovu. Nelze totiž mluvit jen o materiálních újmách, působených velkolomovou povrchovou těžbou. Jsou zde újmy i na fyzickém a duševním zdraví, působené trvalým stresem z působení hluku, škodlivin, nejistoty. Bylo by načase namísto prodlužování této agonie už konečně začít pracovat systematicky na nové budoucnosti tohoto kraje.

Obávám se ale, že s lidmi, spojenými mentálně s minulostí a se zájmy těžářů ve vedení kraje i některých měst a obcí, lidí bez potřebné kreativity a podnikavosti, to půjde stěžejí a nadále budeme svědky podobného nepochopení výzev a potřeb doby. Už se promarnilo 20 let. Promarníme i další?

Martin Říha

5.9 Jemný polétavý prach zabíjí a jeho regulace vážne

Převzato z České pozice, 5. 2. 2013

Vdechování jemného prachu má v ČR ročně na svědomí 6 400 předčasně zemřelých a 2 000 léčených pacientů se srdečními a dýchacími potížemi.

Svět má vážný problém. Ve většině průmyslových zemí, zejména ve městech, jsou překračovány limity vypouštění miniaturního prachu, označovaného jako $PM_{2,5}$. (Číslice značí průměr zrníček v mikrometrech). Nadlimitnímu ročnímu průměrnému znečištění je vystaveno 80 procent obyvatel Evropské unie.

Je to vážná věc, v Česku má vdechování jemného prachu ročně na svědomí asi 6 400 předčasně zemřelých a 2 000 pacientů, kteří museli být hospitalizováni pro akutní srdeční nebo dýchací obtíže. Konstatuje

to odborná zpráva Státního zdravotního ústavu o dopadech znečištění ovzduší na zdraví obyvatel za rok 2011, tedy ta nejčerstvěji vydaná.

Limity, jimiž se nikdo neřídí

Doporučení Světové zdravotnické organizace (WHO) bylo v roce 2005 vymyšleno tak, aby při dodržení navržené horní hranice znečištění jemným popílkem neumírali na jeho následky lidé. Ale je to i po letech pravda? Evropská komise požádala organizaci WHO o přezkoumání současného vědeckého poznání zdravotních dopadů znečištění ovzduší. Začátkem února WHO vydala znepokojivý závěr: stanovená úroveň deset mikrogramů miniaturních popílků $PM_{2,5}$ na metr krychlový je ještě příliš vysoká. Regionální ředitelka WHO pro Evropu Zsuzsanna Jakobová výsledky přezkoumání komentovala tak, že nové poznatky musejí vést k přísnější politice omezování znečištění. A to ve prospěch ochrany zdraví evropských občanů.

Řeči se vedou a voda teče. Dodržování přísnějšího limitu popílku v ovzduší je v současné evropské situaci více než nereálné. Evropa má v zavádění opatření proti popílku mnohem pomalejší rychlost než WHO. Evropský limit je proti platnému doporučení WHO dvaapůlkrát vyšší! Přesto je na všech českých stanicích, schopných měřit i jemný prach, překračován.

Bude vyžadovat nadlidské úsilí, aby se emise popílků srovnaly se stále platnou evropskou normou 25 mikrogramů. Pak budou muset úřady neúčinný evropský limit do roku 2015 snížit a před všemi Evropany bude tvrdý úkol: 2,5krát naddimenzované průměrné emise popílků zmenšit, aby odpovídaly platnému doporučení světových zdravotníků. A když se mezitím doporučená hodnota ještě sníží, pak se vyrovnat i s ní.

V USA přistupují k regulaci jemných popílků $PM_{2,5}$ mnohem důkladněji než Evropská unie, leckým vysmívaná pro přílišnou byrokracii. Ve Spojených státech byl limit od počátku přísnější – 15 mikrogramů na metr krychlový, a nyní ještě přitvrdil na 12 mikrogramů. USA na rozdíl od EU takřka drží s opatřeními zdravotníků krok. A popílek tím pádem ohrožuje menší procento Američanů než Evropanů.

Pozor na zdravotní rizika

Lékař z Centra pro životní prostředí a zdraví Miroslav Šuta, který na studii o přezkoumávání účinků jemného prachu v ovzduší ČESKOU POZICI upozornil, připomíná konkrétní rizika, uvedená ve zprávě WHO: Dlouhodobé vystavení jemným prachovým částicím ($PM_{2,5}$) může vyvolat aterosklerózu, respirační onemocnění a nepříznivě ovlivňovat výsledky těhotenství. Dále naznačuje možnou souvislost s poruchami vývoje nervového systému či sociální interakce a riziko narušení poznávacích procesů.

Malé částičky prachu představují riziko i pro nemocné cukrovkou. Zpráva zdůrazňuje příčinnou souvislost mezi znečištěním $PM_{2,5}$ a úmrtím z respiračních a kardiovaskulárních příčin. Vysoká hladina jemných popílků zkracuje každému Evropanovi život v průměru o devět měsíců.

Za hlavní zdroj znečištění ovzduší prachem ve městech označuje zpráva WHO automobilovou dopravu. Alespoň jedno z kritérií překročení limitu bylo v roce 2011 naplněno na 89 ze 115 hodnocených měřicích stanic. V místech, kde byl překračován limit pro znečištění prachem, přitom žilo 49 procent obyvatel monitorovaných sídel. Hodnota doporučená WHO pro znečištění prachem (PM_{10}) byla splněna jen výjimečně – pouze na sedmi monitorovacích stanicích. V případě znečištění jemným prachem ($PM_{2,5}$) bylo dokonce doporučení WHO překročeno na všech hodnocených měřicích stanicích!

Znečištění prachem není lidem lhostejné

Průzkum veřejného mínění Eurobarometr ukázal, že se pro ambicióznější politiku ochrany ovzduší vyslovuje jen WHO, ale také občané Evropské unie. Počátkem roku se do problému znečištěného ovzduší vložilo 18 ekologických, zdravotních a spotřebitelských organizací ze 13 evropských zemí. Zástupci těchto organizací se obrátili na ministry životního prostředí s novoroční rezolucí, aby se politici zasloužili o čistější ovzduší.

Zde jsou jejich nejdůležitější požadavky:

- Posílit evropské normy znečištění ovzduší, neboť některé limity jsou výrazně vyšší než doporučení WHO.
- Zahrnout do limitů také počet prachových částic.
- Prosadit nové národní emisní stropy a jejich kontrolu, které povedou ke snižování škodlivých emisí i dalších polutantů, jako jsou černý uhlík (black carbon, BC), oxidy dusíku, amoniak či metan.
- Snižit emise z průmyslových spalovacích zařízení o výkonu jeden až 50 megawattů, které jsou významnými zdroji emisí prachových částic, jež jsou znečišťující látkou s největším dopadem na lidské zdraví.
- Snižit emise prachu, a tím i černého uhlíku (BC), z nesilničních mobilních zařízení (a také různých kompresorů, nakladačů či bagrů, pracujících stále na stejném místě, čímž daleko víc ohrožují emisemi okolí i samu obsluhu stroje).
- Snižit emise prachu, BC a oxidů dusíku z lodní dopravy.

Rozčarování nakonec

Až dosud se soudilo, že v dosud spolehlivěji měřené hodnotě znečištění PM_{10} je drobného popílku $PM_{2,5}$ obsažena zhruba polovina. Současné výzkumy naznačují, že podíl je výrazně větší. Pro zjednodušení musíme počítat s třemi čtvrtinami hmotnosti. Přičemž drobný popílek je mnohem nebezpečnější, protože proniká do větší hloubi organismu a neomezuje se jen na dech, ale prochází i pokožkou.

Čestmír Klos

5.10 Tisková konference „Proč nechtějí v Bavorsku zrušit národní park“

Brzy po Novém roce, 7. ledna 2013 se uskutečnila velmi zajímavá tisková konference Hnutí Duha a Svazu ochrany přírody v Bavorsku (Bund Naturschutz in Bayern). Měla název „Proč nechtějí v Bavorsku zrušit národní park“ a týkala se přírodního vývoje lesů a ekonomiky v NP Bavorský les a srovnání s NP Šumava. Na tiskovce vystoupili prof. dr. Hubert Weiger, předseda BUND Naturschutz (celoněmeckého Svazu ochrany přírody), dr. Marco Heurich, expert Správy NP Bavorský les, který zodpovídá na správě NP za monitoring vývoje lesů, dr. Hans Bibelriether, zakladatel a dlouhodobý bývalý ředitel NP Bavorský les, bývalý předseda evropské federace chráněných území Europarc a bývalý místopředseda evropské sekce Světové komise pro chráněná území při Světové unii ochrany přírody (WCPA IUCN), doc. dr. Jakub Hruška, předseda Stínové vědecké rady NP Šumava a dr. Jaromír Bláha z programu lesy Hnutí Duha. Tiskovku uváděl Jan Piňos, tč. pracovník médií a komunikace Hnutí Duha.

Prof. Weiger měl svůj příspěvek zaměřený na negativní trendy vývoje ochrany přírody „Zeleného pásu“ – zde konkrétně v NP Šumava. Prošel poslední historií 20–40 let. Vzpomenul mnoha let spolupráce a bojů za záchranu ekosystémů nejen Šumavy, kdy např. před více než 20 lety vznikla iniciativa Zeleného pásu (Green Belt, Grünes Band) v místech železné opony jdoucí napříč Evropou od polární oblasti až k Černému moři. Byla to vize míru, která je dnes přítomna v pásu 17 národních parků. Šumava v tom hraje důležitou úlohu jádra velkého lesního masivu. On sám se účastnil projektu Zeleného pásu a dnes zde vystupuje jako předseda Svazu ochrany přírody. Dle něj se před dvaceti lety zhmotnil mezinárodní sen – Intersilva, tj. vznik společného příhraničního parku na bavorsko-české hranici (NP Bavorský les už vznikl o zhruba 20 let dříve). Vzniklo tak jedno z nejrozsáhlejších lesních území ve střední Evropě, souvislé na téměř 900 km², kde připustí přirozený vývoj lesa následný vznik pralesa. Jádrové části obou parků se zvou v turistické branži „Divokým srdcem Evropy“. Obě chráněná území ještě před dvěma lety usilovala o naplňování mezinárodně uznávaných standardů IUCN s hlavním cílem ochrany ekosystémů. 31. 8. 1999 podepsaly Česká republika a Bavorsko memorandum o spolupráci obou národních parků, následně rozšířené 15. 12. 2005. Deklarovaly vůli repektovat mezinárodně uznávaná cílová zadání IUCN pro kategorii

chráněných území národní park a postupně je naplňovat. Přihlášily se k ochraně nerušeného průběhu přírodních procesů. Česká strana se zavázala ponechat do r. 2010 přírodě 30 % rozlohy národního parku. V Bavorském lese už mají dnes takových 75 % rozlohy parku. (staré části). Ministři životního prostředí Drobil a Chalupa i předseda vlády Nečas během návštěvy bavorského premiéra Seehofera v Praze vícekrát ujistili respektováním těchto memorand. To však nedodrželi. Mezitím se uskutečnilo několik společných, dílčích projektů jako část velké skládky, z které by mohl jednou být největší lesní národní park Evropy. Na jaře 2010 se změnou vlády v Praze bohužel dobrá příhraniční spolupráce obou národních parků skončila. Na jaře 2012 český ministr Chalupa sdělil dopisem bavorskému ministru životního prostředí, že z důvodu pracovního přetížení na společné setkání nenašel čas a setkání odsunul na neurčito. Cílové poslání NP Šumava však pozbylo platnosti jmenováním J. Stráského do funkce ředitele parku. Prof. Weiger pak doslovně řekl:

Jedním z prvních úředních úkonů nového ředitele bylo odmítnutí Evropského diplomu (pro chráněná území) s odůvodněním, že se nechce zasazovat o dodržování jeho podmínek. Měsíc po nástupu Stráského do úřadu se rozpustila i vědecká sekce Rady NP Šumava s odůvodněním, že nemůže podporovat novou orientaci NP Šumava, ustupující od naplňování mezinárodních kritérií. Téměř krimi-detektivka se odvíjela v NP Šumava v posledních letech a měsících, kdy ochránci přírody a politici vedou spory o to, co má být skutečným cílem národního parku. V dubnu 2011 nařídil Stráský zákonu odporující nasazení biocidů proti kůrovci v národním parku. V létě 2011 pak na Ptačím potoce, 4 km severně od vrcholu Luzného, blízko jádrové zóny bavorského národního parku začaly – v rozporu s právem – těžební zásahy za účelem potlačování kůrovce. Ochránci přírody, kteří se postavili před stromy, aby je chránili před pokácením, byli na žádost správy národního parku vyváděni policií. Soudními rozsudky bylo nyní ochráncům přírody potvrzeno, že se neprovinili vůči platnému českému právu. Ochránci tak vystupovali proti ilegálním těžbám v NP Šumava v souladu s právem. Okresní soud v Klatovech žalobu podanou vedením správy národního parku zamítl.

Znovu byl také v bezzásahových územích v blízkosti státní hranice povolen lov.

Nyní, během těchto již delší čas intenzivně veřejně vedených sporů o správě území NP Šumava, se jedná o nové předloze zákona o národním parku, která:

- není v souladu s mezinárodními kritérii pro národní parky,
- připouští znovu lidské zásahy do území I. zón NP (např. trofejový odlov zvěře),
- umožňuje na převážné části území národního parku natrvalo těžby dřeva,
- otevírá území aktivitám spojeným s rozvojem turismu v citlivých, dosud přísně chráněných částech parku (např. lyžařská lanovka na Smrčíně, nový ubytovací objekt v prostoru Roklanské nádržky, celoroční gastronomický provoz objektu Březník),
- připouští privatizaci majetku státu ve velkém stylu v sídlech ležících v národním parku.

Tím je vážně ohrožena společně odsouhlasená cesta vývoje s bavorským národním parkem.

Tyto negativní vývojové tendence naplňují BUND (Svaz ochrany přírody a životního prostředí Německa), zemský svaz (BUND) Bavorska i mě osobně velkými obavami, že dosud dosažené společné úspěchy jsou ohroženy ztroskotáním. Zejména tím míním nedávná prohlášení nového ředitele národního parku Jiřího Mánka o snahách přeradit jej z kategorie II dle IUCN do kategorie IV při zachování značky „národní park“. Kategorie IV přitom představuje území určené k zásahům do vývoje druhů i biotopů.

To znamená jasnou jednostrannou změnu paradigmatu vzájemné spolupráce. Jednostranné odstoupení od uzavřených memorand má dalekosáhlé negativní důsledky i pro Národní park Bavorský les.

Tyto skutečnosti nemůžeme a nechceme ponechat bez povšimnutí a obrátíme se proto znovu prostřednictvím poslanců Evropského parlamentu na Evropskou komisi s požadavkem přezkumu eventuálně neoprávněného nárokování financí EU. Jsou tu jasná porušení směrnice k ochraně společenstev Evropské soustavy Natura 2000. Fakt, že toto podezření není nepodložené, je patrné i z toho, že Evropská unie již vyzvala českou vládu k zaujetí stanoviska k této věci.

Současní, za NP Šumava politicky zodpovědní představitelé, podle mého mínění nemají žádný zájem na existenci skutečného národního parku. Činí vše pro to, aby pod pláštěm „zasahování proti kůrovci“ byl i v národním parku umožněn přístup ke dřevu jako surovině. I nový zákon o národním parku je připravován tak, aby to bylo právně umožněno.“

Na závěr řekl: „Nechceme se jako příslušníci jiného státu vměšovat do vnitřních záležitostí české strany. Jako ochránci přírody působící v Evropě se však angažujeme proti narušování významné přírodní hodnoty celé Evropy. Podporujeme proto české ochránce přírody v jejich protestech. Společně požadujeme:

1. Přihlásit se znovu k přeshraniční a naše národy spojující ideji „Intersilva“, k obsahu uzavřených memorand a společně zformulované Vizi 2020,
2. Podpořit při přípravě nového zákona o národním parku takový vývoj, který se zřetelem na naši společnou zodpovědnost za evropské přírodní dědictví a budoucí generace trvale zabezpečí přiměřenou ochranu této jedinečné lesní krajiny a jejích přírodních hodnot.
3. Česká republika by měla namísto riskování etiketního podvodu z nedbalosti nalézt odvahu vystupovat jako důvěryhodný obhájce špičkové kvality značky „národní park“ tak, jak to činili průkopníci národního parku na bavorské straně před 45 lety. Kde je psáno „národní park“ navenek, musí být „národní park“ i ve skutečnosti!
4. Od r. 2004 je Česká republika součástí Evropské unie, což znamená, že nový zákon o národním parku musí dostát i evropským standardům.“

Dále vystoupil dr. Heurich, odborník na biomonitoring vývoje lesů ze správy NP Bavorský les, se zkušenostmi ze 70 národních parků světa. Nejprve informoval o základních údajích o Národním parku Bavorský les: Původně vznikl Bavorský národní park v r. 1970 na 13 300 ha, v roce 1997 byl rozšířen na 24 250 ha, dále do Bavorska je obklopen velkým Bavorským přírodním parkem (na 307 700 ha, od r. 1967, pozn. zapisovatele). 52 % z celkové plochy území parku (12.580 ha) je v bezzásahové zóně, 5 území v zóně 2a, 7 % v zóně 2b a 9 % v zóně 2c, přičemž každoročně rozšiřují bezzásahové zóny o 2 %. S německou důkladností provádějí podrobné inventarizace vývoje lesa, jeho zmlazování, souběžně s tím sledují vliv zásahů i bezzásahovosti na hydrologii celé oblasti, koloběh živin a biodiverzitu. Výsledky jejich inventarizací jsou následující: Druhové zastoupení dřevin v původním porostu a v rámci zmlazení se ve výškovém pásmu horských smrčín neliší. Celkově se zmlazení vyvíjí dobře. V současné době je zde zaznamenáno více než 21 85 stromků větších než 1 m, které průměrně připadají na 1 hektar (v roce 1991 to bylo 296 stromků), takže jejich množství je více než dostatečné i z hlediska lesnických norem.. Na 75 % plochy nejvyšších poloh (tj. nad 1 150 m.n.m.) odrůstá více než 1 000 stromů/hektar. Pouze na 0,5 % plochy zmlazení chybí.

Důsledkem ztráty zapojeného stromového patra je evapotranspirace v letní polovině roku snížena, roste množství vsakující se vody, hladina podzemní vody se rychleji obnovuje. Charakter nízkých stavů vody se mění, zvláště v létě, ve prospěch vyšších průtoků, což ukazuje, že množství podzemní vody zůstává přinejmenším stále stejné. Kvalita pitné vody se mění (obohacení o nitráty a základní kationty Ca, Mg, K), ale nadále splňuje nároky na lidskou výživu (německé zákony, WHO).

Sledovali vliv na biodiverzitu u dvaceti skupin organismů. Na kůrovcem vzniklých plochách byla biodiverzita větší, objevili se např. některé druhy hub, známé už jen z Boubínského pralesa a jedné lokality z Bavorska. Pozitivní vývoj početnosti vzácných druhů je důsledkem nárůstu množství mrtvého dřeva a otevření korunového zápoje v důsledku polomů a kůrovce.

Zvláště byly zvýhodněny druhy, které jsou více vázány na smrk (což je historicky starý proces). Z dvaceti skupin sledovaných druhů zjistili pozitivní vývoj u všech skupin, s výjimkou hub, kde je negativní výsledek pravděpodobně důsledkem toho, že potřebují střechu korun stromů. U tetřevů zjistili , že nejlepší prostředí má v hraničních oblastech mezi oběma národními parky, pro jeho život je důležitý i mrtvý les. I proto je velmi důležitá spolupráce obou parků, bez ní nemá tetřev velké šance k přežití.

Z inventury jednoznačně vyplývá, že kůrovci jsou důležitými klíčovými druhy pro rozmanitost v boreálních (severských) lesích, v nichž dominuje smrk. Nevznikla ekologická poušť, jak se někteří obávali, ale naopak větší rozrůznění organismů.

Na tiskové konferenci dále vystoupil dr. Bibelriether, zakladatel a dlouholetý ředitel Bavorského národního parku, působící však i v čelných pozicích evropské ochrany přírody.

Odkázal se na prof. Huberta Weigera, který představil jasně a srozumitelně úlohu a význam národních parků Bavorský les a Šumava pro zachování zvláště cenné části evropského přírodního dědictví, který popsal nedobré důsledky politiky české vlády v oblasti ochrany přírody v Národním parku Šumava, bude-li takto dále pokračovat. Zdůraznil však, že tento vývoj je zhoubný nejen pro ochranu biodiverzity, ale ve střednědobém horizontu závažně poškodí i hospodářsko - ekonomický rozvoj regionu.

Stále více lidí žije a bydlí ve městech a velkých sídelních aglomeracích. A stále více lidí proto hledá jako kompenzaci městského hlučného a v mnoha aspektech hektického způsobu života stále více a také častěji zotavení v nenarušené původní přírodě. Proto trvale narůstá turismus vyhledávající nenarušenou přírodu ve spojení s přáním zažít původní přírodu, divočinu.

Před dvaceti lety byl ještě pojem divočina vnímán negativně a pojem přírodní dědictví nebylo např. v německých slovnících vůbec možno najít. Dnes je divočina „in“. Divočinu používá ve svých marketingových reklamních spotech leckterá firma a většina občanů v zemích střední Evropy chce více ochrany divočiny. Proto se zřizují nové národní parky nejen v Německu, Itálii či Francii. Národní parky jsou nejvýznamnějším prostředím poskytujícím zážitky ze skutečné přírody, a proto jsou jedinečným, vysoce atraktivním symbolem každého území. Pro turistickou budoucnost oblasti jsou hodnotou zcela zásadního významu.

V Německu byl v posledních letech význam národních parků pro rozvoj příslušného regionu doložen i vědeckými metodami výzkumu. Nejen pro region Národního parku Bavorský les bylo prokázáno, že díky jeho existenci zůstalo zachováno, resp. vzniklo více pracovních míst, než by tomu bylo v případě, že by pokračovalo hospodářské využívání lesa s těžbou dřeva. V obcích sousedících s původní starší částí Národního parku Bavorský les (od r.1970) mezi Roklanem a Luzným, kde mezitím již na více než 75% plochy této části parku vzniká nový, divoký, rozmanitější a druhově bohatší les, než jaký býval dřívější les hospodářský, stoupají počty návštěvníků. V obcích sousedících s později (v r. 1997) přičleněnou částí národního parku mezi Roklanem a Falkensteinem, kde jsou na velkých plochách nasazovány harvestory a hučí motorové pily, kde panuje hluk a neklid a lesní půda i dorůstající zmlazení mladého lesa jsou velkoplošně devastovány těžkou mechanizací, tam počty návštěvníků klesají. Hospodářsko- ekonomické ztráty jsou značné.

V šesti rakouských národních parcích, spravovaných po stránce managementu území v souladu se směrnicemi IUCN pro kategorii II. (národní park), se mezitím prokázalo, že národní parky se zařadily mezi nejdůležitější hodnotové ukazatele turistické kvality regionu. Současně byl za podpory EU odstartován tříletý projekt v celkové výši 1,5 mil. EUR, organizovaný rakouským střešním svazem ochrany životního prostředí Umweltdachverband a plně podporovaný rakouskou spolkovou vládou ve Vídni. Jeho cílem je ještě silněji a výrazněji ukotvit ve veřejném povědomí nejen jedinečnost a regionálně kulturní hodnotu, ale i hospodářský význam národních parků. To by mohl být vhodný model i pro Českou republiku, pokud by pro ni pozitivní regionální rozvoj regionu Národního parku Šumava byl důležitý.

Lze předvídat, že pokračování současné, atributy národního parku likvidující politiky, Šumavu trvale poškodí. Chtít nadále jako národní park „prodávat“ lesní oblast, v níž je běžné používání těžké lesní mechanizace, velkoplošné zásahy proti kůrovci, těžba dřeva poškozující nový dorůstající les i lesní půdu, to bude regionu přinášet velké negativní dopady. Takový „národní park“ je etiketním podvodem. To už dnes ví např. přes 70 % německých občanů. Šetření prokázala, že občané vědí, co má lesní národní park nabízet: na velkých plochách nerušeně se vyvíjející les, divočinu. Je bohužel skutečností, že ve střední Evropě jsou také kdysi atraktivní kulturní krajiny za použití těžkých strojů přetvářeny a přeměňovány v agrární - industriální území. Taková území nemají pro turismus do budoucnosti žádnou perspektivu.

Národní parky Bavorský les a Šumavu, dodávající oblasti svou přírodě blízkou lesní krajinou s neobyčejnou různorodostí přírodních hodnot typický punc kvality, budou pro městského člověka, který chce zažívat přírodu, stále atraktivnější. Také pro starší lidi, jichž stále přibývá, jsou oba parky přitažlivé proto, že leží v centru Evropy, jsou dobře dosažitelné a po celý rok zajímavé. Těm všem je ovšem třeba také vytvořit nabídky i hlouběji v lesích parků, prostřednictvím nichž mohou zažívat velkolepou přírodu Bavorského lesa a Šumavy.

Závěrem budiž poznamenáno, že i v Bavorském lese především lesníci, dřevozpracovatelské provozy a komunální politici proti skutečnému národnímu parku desítky let bojovali. Dnes obce od Mauthu po Spiegelau, sousedící se „starší“ částí národního parku, plně stojí za „národním parkem lesní divočiny“ (Waldwildnis-Nationalpark). Mluví o „svém“ národním parku a mezitím už také vědí, co regionu přinesl ve smyslu ekonomicko-hospodářském.“

Další příspěvky českých účastníků, RNDr. Jakuba Hrušky a MVDr Jaromíra Bláhy, jsou publikovány zvlášť.

Na závěr tiskové konference došlo na dotazy přítomných novinářů. K otázce, co by znamenalo odebrání mezinárodní kategorie II – národní park NP Šumava pro NP Bavorský les bylo odpovězeno, že oba parky jsou na sobě závislé, jak bylo již zdůrazněno např. u stanovišť pro zachování tetřeva, která jsou nejvíce v hraniční oblasti mezi oběma parky. Pak by došlo ke snížení populace tetřeva. Obecně se dá říci, že se jedná o jednu jednotku, došlo by ke ztrátě biodiverzity. Bylo by to proto špatné i pro NP Bavorský les. K otázce, zda by nebylo lépe zmenšit rozlohu NP Šumava odpověděl dr. Bláha. Poukázal na to, že se jedná o mimořádně přírodně cenná území, pro ochranu přírody je důležitá dostatečná velikost území a že ve skutečnosti nebyla vybrána v r. 1991 maximální varianta národního parku - ta zahrnovala na východě i levý břeh Lipna a Královský hvozd na západě. V Evropě toto rozlehlé, málo urbanizované území je unikátní, s velkým potenciálem pro udržitelný turismus.

Zajímavá byla odpověď na otázku, jak se dívají bavorští ochranáři na otázku vynětí části národního parku, aby tam bylo možné na Hraničnicku postavit vlek. Upozornili, že je to vskutku přírodně velmi cenné území a přístup, že dovolíme chránit přírodu jen tam, kde to nikomu nevádí, je naprosto scestný. Vyjádřili se i k rakouskému klášteru, který vymáhá na České republice kompenzace a tvrdě nakládá s lesy –že bohužel tam není z rakouské strany chráněné území , ale je to v rozporu s papežem, jeho ochranou božího stvoření...

Několik otázek a odpovědí se soustředilo na problém zaměstnanosti. Čeští diskutéři poukázali na to, že na tom nejsou obce v národním parku špatně, oproti srovnatelným jiným obcím v České republice je nezaměstnanost menší. Navíc majitelé lesních společností dovozí na práce lidi z okolí, zatímco dříve se jednalo o místní lidi. Dr. Bibelriether poukázal na vývoj u nich: dříve též bylo hlavní prací dřevorubectví, práce v lese. To však by při dnešním nasazení těžké techniky v hospodářských lesích znamenalo stejně redukci počtu pracovních míst. Dnes proto daleko větší počet místních lidí se věnuje službám v cestovním ruchu, práci v penzionech, jako průvodci apod. K poslednímu upozornil na důležitost průvodcovství, které mohou provozovat místní lidé, lesníci, upozorňovat návštěvníky na to, co v lese vidí, neboť mnoho městských lidí neví, co je v lese zajímavého. Pro to všechno je pro cestovní ruch národní park nejlepší investicí. On navštívil 300 národních parků ve světě a viděl, jak lidé chtějí divokou přírodu jako kompenzaci proti hlučnému životu, a ne harvestory – a věří, že Češi též.

Další okruh otázek se točil kolem spolupráce mezi NP Šumava a NP Bavorský les. Odpověď příliš nepotěšila: **Uskutečňují se pravidelná setkání správ, dříve se na nich dohodovala spolupráce, společné projekty.** Nyní došlo k tomu, že na společných setkáních jen správa NP Šumava informuje o svých aktivitách, došlo k výměně vedoucích jednotlivých projektů z české strany, což spolupráci neprospělo. Na dotaz, zda došlo k naplnění slibu ředitele správy NP Šumava Ing. Mánka, že obnoví komunikaci s vědeckou obcí odpověděl RNDr. Hruška, že nikoliv, se stínovou vědeckou radou nejednal, přestože oni navrhli rekategorizaci prvních zón apod. Naopak právě tento den jsme se dozvěděli, že nová Rada schválila 1. část plánu péče pro NP Šumava, bez širší diskuze (když se zatím nepodařilo prosadit zákon o NP Šumava i

pro jeho legislativní vady, toto je cesta, jak problém obejít). Na dotaz, kdo ještě v Bavorsku jedná s českou stranou bylo odpovězeno, že šel dopis z příslušného ministerstva na české MŽP, ale nebyla odpověď. Nyní se angažovala Světová unie ochrany přírody (IUCN) , rozběhlo se i šetření Evropské komise. Pro bavorské účastníky tiskovky je partnerem české Hnutí Duha-Prátelé Země a doufají, že Česká republika změní postoj. Co oni mohou udělat je, že se obrací na veřejnost: žijeme v demokracii a čím více lidí se angažuje, tím lépe. Oni postupují tak, jak se jim to podařilo v Německu – vytvořili lobby pro životní prostředí a byli úspěšní, když se jim jejich argumentaci podařilo předat svobodnému tisku. Dnes jsou už tak velcí, že dosáhli změny v náhledu na ochranu přírody v Německu.

Toto vyjádření budiž inspirací i pro nás.

Zapsal: Pavel Šremer

5.11 Aktuální stav projednání nového plánu péče a zákona o NP Šumava. Ukončí ministr Chalupa éru národního parku na Šumavě?

tisková konference v Praze dne 7.ledna 2013

Zákon o šumavském národním parku, který předložil ministr životního prostředí Tomáš Chalupa, zmenšuje národní park a otevírá vzácnou přírodu developerům a velkým stavebním projektům. Navíc razantně zmenšuje území, které je v parku ponechané pouze divoké přírodě a turistům ve prospěch těžařů.

Návrh zákona, který Tomáš Chalupa sestavil, mimo jiné:

- Otevírá dveře developerům k zastavění Šumavy. Projekty, jako jsou například rekreační střediska či sjezdovky, mají mít v národním parku stejnou důležitost jako ochrana přírody. Jde o právní kličku: §1 odst. 5 návrhu zákona nepodřizuje rozvoj – na rozdíl od jiných činností – podmínce zachovat zároveň ochranu přírody v národním parku. V návrhu chybí také pravidla, kterými by se řídily stavby v národním parku. Proto hrozí vznik dalších soukromých černých staveb či velkých apartmánových sídlišť na úkor šumavské krajiny.
- Přímo počítá se stavbou nové kontroverzní lanovky a sjezdovky na Hraničnicku. Kvůli projektu mají být vykáceny vzácné horské lesy v místech, kde žijí chránění rysi a hnízdí tetřevi, kteří jsou u nás na pokraji vyhubení. Tuto část Šumavy dokonce přímo vyškrtnává z národního parku.
- Navrhuje rozšířit území, kde se může těžit dřevo, o 5 500 hektarů lesa na úkor oblastí dosud ponechaných přírodě. V roce 2010 tvořilo území ponechané divočině a turistům 30 % rozlohy národního parku. Ministr Chalupa jej navrhuje nikoliv rozšířit (běžný postup v ostatních národních parcích), ale naopak zmenšit na pouhých 22 % [2]. Dřevorubcům tak obětuje například vzácné podmáčené lesy na rašeliništích kolem Kvildy, oblast Ptačího potoka v Modravských slatích, kaňon Křemelné nebo prales na Smrčině.
- Podle mapové přílohy k zákonu má mít první, nejpřísněji chráněná zóna 26 % rozlohy parku, ale jen na 22 % území bude vyloučena těžba kůrovcem napadených stromů. Jinde bude možné kácet. Politicky dosazený ředitel parku Jan Stráský začal již v roce 2011 kácet v území ponechaném přírodě, ochranu divočiny dodržel na 26 % parku. Ombudsman později potvrdil, že jeho postup byl protizákonný.
- Zásadním způsobem omezuje plánované budoucí rozšiřování území ponechaných přírodě. Tomáš Chalupa chce, aby na více než 10 tisíci hektarech lesů, tj. území bezmála stejně velkým jako celá Plzeň, které se postupně do roku 2030 mělo ponechat divoké přírodě a turistům, mohli těžaři už navždy kácet stromy. Jedenáct let starý, a dosud nikým nezpochybnovaný, plán péče stanovil cíl rozšířit území ponechané přírodě na nejméně 50 % do roku 2030. Chalupovo ministerstvo platnost plánu v loňském roce prodloužilo. Ovšem podle návrhu zákona, který ministr předkládá má v budoucnu má mít první, nejpřísněji chráněná zóna parku pouhých 35 %, a to až v roce 2057. V evropských národních parcích mají jádrové zóny obvykle více než 75 % rozlohy parku.

Návrh zákona ovšem uvízl v meziresortním připomínkovém řízení. Ministr Chalupa se zatím nedokázal vypořádat s připomínkami ostatních ministrů a posunout jej ke schválení vládou. Ředitel národního parku Jiří Mánek z ODS proto urychleně připravuje nový plán péče a ustavení nové zóny vyhláškou tak, aby mohl realizovat své plány i bez přijetí zákona. Ke schválení obou dokumentů – plánu péče i změny zóny stačí kompetence ministerstva životního prostředí, nemusí je schvalovat vláda ani parlament.

Zmenšení území ponechaného přírodě, rozdělení souvislého národního parku nebo otevření prostoru pro developerské projekty, to jsou přitom v evropských národních parcích zcela bezprecedentní kroky.

Podle nezávislého průzkumu jsou více než dvě třetiny lidí v České republice proti výstavbě nových turistických středisek v Národním parku Šumava.

Světový svaz ochrany přírody již dříve varoval, že v případě přijetí plánů na snížení plánované rozlohy území ponechaného přírodě z 50 % na pouhých 35 % nebo realizace nepřiměřených stavebních projektů, bude Šumava vyškrtuta ze seznamu mezinárodně uznávaných národních parků, který vede OSN.

Možná by bylo poctivější, kdyby ministr Chalupa sám navrhl park zrušit, když vzácná příroda kmotřům ODS tolik překáží.

Jaromír Bláha, Hnutí DUHA – Přátelé Země ČR

5.12 Šumavské lesy se velmi dobře přirozeně obnovují

Vystoupení na tiskové konferenci v Praze, 7.1.2013

Přestože při pohledu z letadla může působit stav bezzásahových území v NP Šumava neradostným dojmem, při pohledu pod torza dospělých smrků je jasně vidět kypící nový život. Obnova lesa probíhá v bezzásahových územích udivující rychlostí.

Podle nejnovějších výsledků biomonitoringu Správy NP z let 2009–2011 (Čížková a kol. 2011) je na hektaru bezzásahových území v průměru 6 663 stromků vysokých alespoň 10 cm (medián je 3 140 jedinců na hektar). V lesích není jediná plocha, kde by nebylo žádné zmlazení, a maximální hodnota je dokonce 88 620 ks/ha. Průzkum je založen na monitoringu 445 ploch o výměře 500 m². V přirozené obnově dominuje smrk, který tvoří 77% zmlazení. Naprostá většina bezzásahových území leží v oblasti horských smrčín, kde je smrk přirozeně hlavní dřevinou a tomu odpovídají i údaje o zmlazení (viz. obr., převzatý z Čížková a kol. 2011).

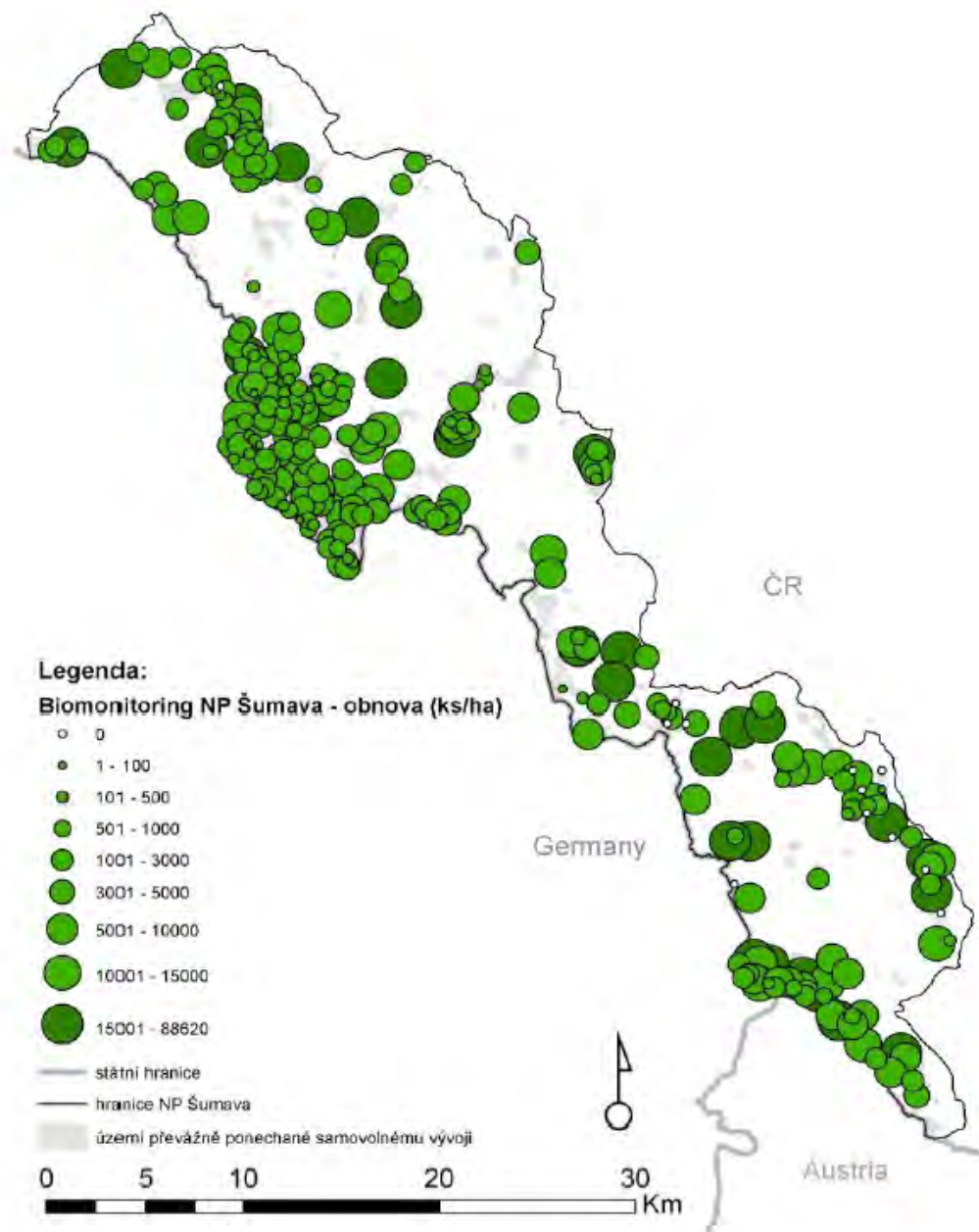
Jen pro porovnání: V dospělém lese bezzásahových území je průměrně 662 stromů na hektar, z toho 518 stromů malých dimenzí (s výčetní tloušťkou 70–299 mm) a 118 stromů velkých dimenzí (s výčetní tloušťkou nad 300 mm).

Je tedy zřejmé, že regenerační potenciál horských smrčín je naprosto dostatečný a stromové patro lesa se po kůrovcové gradaci obnovuje velmi dobře. Právě bezzásahovost je důležitým aspektem úspěšné obnovy. Těžbou nedošlo k poškození půdy a semenáčků vyklíčených pod dospělým porostem. Mrtvé zlámané či vyvrácené kmeny výborně chrání semenáčky před letním žárem, ale i okusem spárkatou zvěří. Mrtvé dřevo také postupně tvoří substrát pro klíčení dalších semenáčků. Sama příroda jasně ukázala, že celou oblast horských smrčín je možno ponechat samovolnému vývoji, o existenci lesa zde netřeba mít žádné starosti.

Literatura: Čížková a kol. (2011): Biomonitoring lesních ekosystémů v NP Šumava ponechaném samovolnému vývoji. Zpráva o výsledcích zpracování dat z projektu 18/CIZ/3/46/2007. Správa NP Šumava, Vimperk

Doc. RNDr. Jakub Hruška, CSc.

Předseda Stínové vědecké rady NP Šumava

6 Různé zajímavosti

6.1 Osm případů Miloše Zemana

(převzato z oficiálních stránek Hnutí Duha, středa, 23. ledna 2013)

„Vypálit, počůrat, posolit,“ vyhrožuje prezidentský kandidát svým oponentům

Jak by si Miloš Zeman vedl v ekologických tématech či v otázkách občanských práv, pokud by se stal prezidentem? Níže nabízíme několik odpovědí. Miloš Zeman:

- **Chce zrušit národní park** na Šumavě – vzácnou horskou krajinu by otevřel developerům, stavebním projektům a velkoplošné těžbě dřeva.[1] MF DNES před časem odhalila, že spoluzakladatel Zemanovy strany a šéf její jihočeské pobočky, **bývalý plukovník Zdeněk Zbytek**, který chtěl potlačit demonstrace v listopadu 1989 se svou tankovou divizí a dnes jako miliardář ve velkém obchoduje s Ruskem, na Šumavě „**vlastní řadu lukrativních nemovitostí**“. A Národní park Šumava mu brání v další podnikatelské expanzi.”[2]

- **Chce vyvlastnit, vystěhovat a zbourat obce** na Mostecku, jež kontroverznímu finančníkovi Pavlu Tykačovi překážejí v rozšiřování jeho mamutích uhelných dolů na úkor zbyvající severočeské krajiny. A tisíců lidí, kteří tu mají domov.[3]
- Zeman chce pomoci vlastníkům bývalé Mostecké uhelné společnosti, jež patřila státu, ale za Zemanova premiérování skupina nehorázných korupčníků vymyslela komplikovanou účetní operaci a ukradla ji. **Švýcarské soudy nyní chystají proces s Robertem Sýkorou**, bývalým viceministrem průmyslu v Zemanově vládě, kterého viní z dobře placené účasti na multimilardovém tunelu.
- Prosazuje, aby **stát postavil megalomanský projekt** obřího plavebního kanálu, který přes kopce a průsmyky **propojí Dunaj, Odru a Labe**. Proměnil by tak poslední volně plynoucí řeky v udušená koryta – a každý z nás by za tuhle legraci zaplatil 30 000 korun. [4]
- Místopředsedou Zemanovy strany není nikdo jiný než **český jednatel ropné společnosti Lukoil Martin Nejedlý**, který je také štedrým sponzorem partaje.[5]
- Miloš Zeman si myslí, že **svobodný přístup k informacím** na úřadech nebo **právo místních lidí** připomínkovat projekty, které promění život v jejich sousedství – obchodní centrum, satelitní městečko nebo kácení stromů v ulici, ale i velké projekty jako silnice a lomy – jsou „**zbytečné zdržování**“.[6]
- Chce se vrátit do minulosti a **surovinu z českých uranových dolů opět vyvážet** do ciziny. [7] To by znamenalo **obnovit chemickou těžbu uranu**, jejíž ničivé následky platí stát desítkami miliard dodnes.
- Hnutí DUHA se v **průzkumu prezidentských kandidátů** dotazovalo na recyklaci odpadků, ochranu přírody nebo závislost naší ekonomiky na fosilních palivech. Miloš Zeman **skončil s velkým odstupem za ostatními až na posledním místě**. [8]
- Miloš Zeman řekl, že chce s ekologickými organizacemi **naložit „po středověkém způsobu: Vypálit, počůrat, posolit“**. Bude nám prospěšný prezident, který má ve zvyku sprostě nadávat a vyhrožovat lidem, s nimiž nesouhlasí?

Vojtěch Kotecký, programový ředitel Hnutí DUHA řekl:

„Hnutí DUHA je nezávislé na politických stranách a nepodporuje jednotlivé kandidáty, toto ale říci musíme: Miloš Zeman by na Hradě protežoval velké uhelné a ropné společnosti, podporoval mamutí betonové projekty na úkor krajiny a vedl válku proti svobodné občanské společnosti.“

Hnutí DUHA zveřejnilo před prvním kolem prezidentských voleb výsledky ankety, v níž kandidáti projeví své ekologické postoje a chování. Miloš Zeman v ní obsadil suverénně poslední místo. Jako jediný nepodpořil programy snižující naši závislost na fosilních palivech a příkře odmítl ochranu divoké přírody či práva občanů chránit své životní prostředí.

Kontakty:

Vojtěch Kotecký, programový ředitel, telefon 604 202 470, email vojtech.kotecky@hnutiduha.cz

Jan Piňos, média a komunikace, telefon 731 465 279, email jan.pinos@hnutiduha.cz

Poznámky:

[1] <http://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/zrusme-narodni-park-sumava-rika-milos-zeman>

[2] http://zpravy.idnes.cz/v-roce-1989-vyhrozoval-tanky-nyni-je-z-nej-novy-zemanuv-slouf-p4u-domaci.asp?c=A090518_074454_domaci_pje

[3] http://www.tyden.cz/rubriky/byznys/cesko/zeman-nahrava-tykacovi-je-pro-prolomeni-limitu-tezby_157568.html

[4] <http://www.novinky.cz/domaci/289775-zeman-chce-vyvesit-na-hrade-vlajku-eu-vymenou-za-penize-z-bruselu.html>

[5] <http://hn.ihned.cz/c1-59081250-putine-mazej-na-misto-volici-rozhodnou-i-o-postoji-k-rusku>

[6] <http://www.hnutiduha.cz/aktualni-temata/prezidentske-volby>

[7] <http://www.euractiv.cz/cr-v-evropske-unii/clanek/milos-zeman-jsem-eurofederalista-ale-nepodporuji-unitarni-evropsky-superstat-010454>

[8] <http://www.hnutiduha.cz/aktualni-temata/prezidentske-volby>

6.2 EKOFILM

Mezinárodní filmový festival o životním prostředí a kulturním dědictví byl každoročně organizován v prvním týdnu měsíce října. Vznikl v roce 1974, zprvu se konal v Ostravě, ale vzhledem k tomu, že po roce 1989 začala návštěvnost festivalu upadat, bylo po roce 1995 rozhodnuto, že se další ročníky budou konat v Českém Krumlově. Odtud se festival pomalu rozrůstal do dalších míst, zejména do Českých Budějovic, kde sídlí Jihočeská univerzita, která se vedle Českého Krumlova stala místem promítání filmů a doprovodných akcí.

Návštěvnost Ekofilmu rok od roku stoupala, stoupal i počet přihlášených filmů. Počet přihlášených filmů překračoval 200, počet přihlášených zemí 40. Akreditovaných režisérů bývalo kolem 40, akreditovaných profesionálů kolem 250. Novinářů bylo více než 30.

Počet návštěvníků se blížil k 8 000.

V loňském roce se ale Ministerstvo životního prostředí pod vedením ministra Chalupy rozhodlo, že změni organizátora festivalu a pokusilo se vyhlásit výběrové řízení. Již předem bylo jasné, že zájmem MŽP je přesunout festival do Ostravy. Celé neprofesionálně zorganizované, protahované a zmanipulované výběrové řízení v závěru donutilo původní organizátory, občanské sdružení Ekofilm, se řízení nezúčastnit.

Festival se pak konal na Mikuláše v Ostravě, téměř všichni domácí tvůrci se se svými dokumenty zmanipulovaného festivalu nezúčastnili, mnoho přihlášených filmů bylo natočeno dříve než v roce 2011, některé se už Ekofilmu účastnily v minulosti, což obojí odporuje pravidlům. Zahraničních tvůrců bylo minimálně. A stejně tak návštěvníků.

Jak to celé bylo, vysvětluje následující prohlášení:

6.2.1 Prohlášení ke způsobu organizace 38. ročníku MFF Ekofilm a k rozhodnutí MŽP přesunout festival do Ostravy

13. září 2012

Jako autoři filmů, členové mezinárodní poroty, spolupracovníci a sympatizanti Mezinárodního filmového festivalu o životním prostředí, přírodním a kulturním dědictví Ekofilm protestujeme proti rozhodnutí MŽP změnit místo, organizátora a termín konání festivalu.

Jsme znepokojeni autoritativním způsobem tohoto rozhodnutí a manažersky nezvládnutým výběrovým řízením, především pozdním termínem jeho vyhlášení. Pokud MŽP jako vyhlášovatel festivalu chystalo tyto zásadní změny, mělo zorganizovat výběrové řízení s ročním předstihem. Máme pochybnosti o transparentnosti výběrového řízení a nepovažujeme za smysluplné organizovat v Ostravě s odstupem několika měsíců dva environmentální festivaly Tur Film a Ekofilm, navíc stejnou firmou.

Tato situace nás naplňuje obavami o zachování kontinuity, úrovně a dosavadní pověsti MFF Ekofilm, který byl mezi tvůrci z celého světa festivalem uznávaným a oblíbeným. Ekofilm měl na jihu Čech již svoji tradici se vzrůstající návštěvností. Stoupal také počet přihlášených dokumentů, stejně jako počet zemí, které se festivalu zúčastnily. Velká pozornost byla věnována programu pro školy i dalšímu vzdělávacímu doprovodnému programu.

Obáváme se, že nikdo ze zodpovědných pracovníků MŽP i hodnotitelů projektů nikdy festival Ekofilm na jihu Čech nenavštívil, a tudíž zdůvodnění změny místa i organizátora jsou nekompetentní a zjevně účelové.

Signatářka výzvy Olga Sommerová z těchto důvodů odmítla přijmout funkci prezidentky festivalu v Ostravě.

Došli jsme k závěru, že 38. ročník Ekofilmu, který by se měl konat bez řádné přípravy a ještě v nevhodném termínu (6.–9. prosince 2012), nebudeme považovat za plnohodnotný festival mezinárodního významu, který je třeba navštívit a přihlásit do soutěže svůj film.

Dopad tohoto rozhodnutí může být zmírněn tím, že ministr životního prostředí osobně do celého zmatečného procesu zasáhne, zastaví nerealistický „adventní“ projekt a umožní návrat ke kvalitě a tradici v příštím roce, v obvyklém termínu v Českých Budějovicích a Českém Krumlově.

Signatáři výzvy:

Olga Sommerová, režisérka, předsedkyně FITES, členka poroty Ekofilmu
Eva Vavroušková, tajemnice STUŽ, členka poroty a výběrové komise Ekofilmu
Pavel Kovář, profesor Přírodovědecké fakulty UK, prezident Ekofilmu 2004–2010
Jaroslav Dušek, herec, moderátor Ekofilmu 2008–2011
Steve Lichtag, režisér, prezident MFF Voda, moře, oceány, člen poroty Ekofilmu
Ladislav Miko, ekolog, bývalý ministr životního prostředí
Bedřich Moldan, ekolog, bývalý ministr životního prostředí, ředitel Ekofilmu 1997–1999
Dagmar Rajčanová, generální ředitelka SAŽP, manažerka MFF Envirofilm, prezidentka ECOMove International, předsedkyně poroty Ekofilmu
Libor Grubhoffer, rektor Jihočeské univerzity
František Vácha, děkan Přírodovědecké fakulty Jihočeské univerzity
Jan Uhde, profesor, Kanada, člen poroty Ekofilmu
Václav Cílek, geolog
Jiří Menzel, režisér
Helena Třeštíková, režisérka
Ljuba Václavová, režisérka, předsedkyně ARAS
Martin Bursík, ekolog, bývalý ministr životního prostředí
Kateřina Jacques, politoložka, bývalá poslankyně za SZ, předsedkyně poslaneckého klubu a Výboru pro evropské záležitosti
Daniel Vondrouš, poradce pro ekologickou politiku, poradce ministrů ŽP (2002–2010)
Jiří Šesták, senátor Parlamentu ČR
Svatomír Mlčoch, právník, předseda poroty Ekofilmu
Michael Havas, režisér, člen poroty Ekofilmu
František Urban, ekolog, ředitel Ekofilmu 2000–2003
Ján Oparty, režisér, Slovensko, člen poroty Ekofilmu
Vlado Milunič, architekt, člen poroty Ekofilmu
Darko Štulić, kameraman, člen poroty Ekofilmu
Jan Barica, profesor, Kanada, člen poroty Ekofilmu
Ilja Ruppeldt, režisér, Nový Zéland, člen poroty Ekofilmu
Osamu Okamura, architekt, člen poroty Ekofilmu
Martin Slunečko, režisér, člen poroty a výběrové komise Ekofilmu
Čestmír Círka, režisér, člen výběrové komise Ekofilmu
Zuzana Meisnerová, režisérka, členka poroty Ekofilmu
Alena Činčerová, režisérka, členka poroty Ekofilmu
Josef Císařovský, režisér, ředitel Ekofilmu 1995, člen poroty Ekofilmu
Jitka Radová, ekoložka, dramaturgyně a ředitelka programu Ekofilmu
Jiří Petr, kameraman a režisér, člen poroty a výběrové komise Ekofilmu 2002–2011, člen výběrové komise Ekofilmu
Jan Fischer, režisér, producent Ekofilmu a člen výběrové komise
Kateřina Javorská, dramaturgyně, vedoucí katedry Akademie umění v Banské Bystrici, členka poroty Ekofilmu
Marta Nováková, novinářka, členka výběrové komise Ekofilmu
Marcela Křížová, specialistka ochrany a tvorby životního prostředí
Alena Derzsiová, režisérka
Marián Polák, režisér
Martin Mahdal, režisér
Tomáš Škrdlant, režisér
Zdeno Vlach, režisér, Slovensko

Viliam Poltikovič, režisér
Hugo Habrman, režisér
Adam Rezek, režisér
Richard Jaroněk, fotograf
Zdeněk Flídr, režisér
Dušan Jurčík, dramaturg, programový ředitel MFF Voda, moře, oceány
Miloslav Doležal, podnikatel
Dagmar Doubková, režisérka, výtvarnice
Daniela Prokopová
Ivan Prokop, fotograf
Marie Kratochvílová, redaktorka
David Binar, manažer
Martina Matěnová, studentka, organizátorka Ekofilmu na Jihočeské univerzitě
Petr Pavliska, student, organizátor Ekofilmu na Jihočeské univerzitě
Vladimír Haviar, kameraman, Slovensko
Zdeněk Brož, student Přírodovědecké fakulty JU
Jan Svatoš, fotograf
Ondřej Mirovský, ekolog a manažer
Zdeněk Zvonek, režisér a kameraman
Blanka Chocholová, novinářka
Antonín Nechvátal, lékař, zastupitel Městské části Prahy 6
Marie Šandová, režisérka
Petr Alexander, chemik, překladatel ekofilmů v letech 1997–2011
Jan Svatoš, režisér a fotograf
Romi Svatošová Straková, kameramanka a produkční
Magdalena Šebestová, tlumočnice-překladatelka
Martina Dytrtová, učitelka
Rudolf Dytrt, učitel
Štěpán Alexander, ekolog, filmová akvizice Ekofilmu 2009–2011
Šárka Radová, sochařka
Jarmila Kozáková, manažerka
Pavel Kozák, podnikatel
Helena Knappová, zaměstnankyně MŠMT, dlouholetá příznavkyně festivalu

6.2.2 Tisková zpráva

Autoři filmů, členové mezinárodní poroty a sympatizanti se rozhodli bojkotovat letošní 38. ročník MFF Ekofilm a vyzývají ministra Chalupu k nápravě

Autoři filmů, členové mezinárodní poroty, spolupracovníci a sympatizanti Mezinárodního filmového festivalu o životním prostředí, přírodním a kulturním dědictví Ekofilm protestují proti rozhodnutí MŽP změnit na poslední chvíli místo konání, organizátora a termín konání festivalu.

Autoritativní způsob tohoto rozhodnutí, manažersky nezvládnuté výběrové řízení, a pozdní termín jeho vyhlášení vyvolává pochybnosti o skutečném důvodu, proč byl zlikvidován prosperující mezinárodní festival v atraktivním Českém Krumlově, navazujícím na zájem studentské komunity Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Absurdním se jeví organizovat v Ostravě s odstupem několika měsíců dva environmentální festivaly Tur Film a Ekofilm. Je podezřelé, že vítězem výběrového řízení, organizovaného ministerstvem, je ostrav-

ské o. s. Perseus, jehož ředitelkou je Marcela Mrózková Heříková, ředitelka firmy Fabex Media s.r.o., která je již organizátorem druhého z festivalů ekologických filmů Tur Film. Autoři dokumentů upozorňují na skutečnost, že byli novým organizátorem Ekofilmu vyzváni, aby dokumentární snímky, které přihlásili na festival Tour film, přihlásili také na festival Ekofilm. „Nejedná se o přípravu dalšího tunelu na „odklonění“ veřejných financí z rozpočtu MŽP spřátelené firmě z Ostravy?“, ptají se signatáři prohlášení. Na manipulaci ve výběrovém řízení poukazuje také skutečnost, že MŽP oznámilo konání festivalu v tiskové zprávě na termín, který neodpovídal termínu v zadávacím řízení výběrového řízení a teprve po upozornění uvedl oba termíny do souladu.

Historicky poprvé došlo jednáním vedení ministerstva k situaci, kdy pravidelný termín konání festivalu byl zrušen. Dosavadní pověst MFF Ekofilm, který byl mezi tvůrci z celého světa festivalem uznávaným a oblíbeným, je u 38. ročníku ohrožena. Plnohodnotný filmový festival mezinárodního významu nelze zorganizovat během dvou měsíců. Výsledkem nemůže být nic jiného než ztráta věrohodnosti a statusu festivalu. Dokladem toho je skutečnost, že tři týdny před festivalem není na webových stránkách festivalu zveřejněn statut ani jasné podmínky filmové soutěže.

Signatáři výzvy se z těchto důvodů rozhodli letošní ročník bojkotovat, a vyzývají ministra životního prostředí Chalupu k tomu, aby přehodnotil postoj k festivalu, a umožnil v příštím roce návrat k tradici Ekofilmu v obvyklém termínu v Českých Budějovicích a Českém Krumlově.

Signatářka výzvy Olga Sommerová z těchto důvodů odmítla přijmout funkci prezidentky festivalu v Ostravě.

V Praze, dne 15. 11. 2012

6.3 Omezenost zdrojů a udržitelnost

Materiální náročnost v naší civilizační oblasti je větší než odpovídá možnostem planety Země. Nerovnoměrné rozložení intenzity slunečního záření s sebou přirozeně nese i nerovnoměrnou potřebu sahat na bohatství planety Země, jehož součástí jsou neobnovitelné zdroje energie. Nicméně i s přihlédnutím k tomuto rozdílu je naše spotřeba nadměrná; dělení zemských zdrojů – křesťan může mluvit o dělení Božích darů – dnes rozhodně spravedlivé není. Známý je Gándhího výrok: *Země je dostatečně bohatá pro lidské potřeby, nikoli však pro lidskou chamtivost*. Přitom kapitalistická ekonomika volá po růstu spotřeby, který stimuluje růst výroby, a tedy tzv. růst ekonomiky, a tak onu chamtivost, možnostem Země odporující, podporuje. Prorůstová kapitalistická ideologie je přímo výsměchem volání po trvalé udržitelnosti.

Změna způsobu myšlení lidí v naší kulturní oblasti je nutná. Je to výzva pro všechny, kdo mají možnost výrazně na lidi působit, tedy pro učitele na všech stupních škol, pro novináře, osvětové a „public relations“ pracovníky, pro kazatele v různých církvích, pro umělce a další a další. Samozřejmě i pro politiky. Jde o to, aby do lidského povědomí přešlo to, co tak zřetelně ukázal Josef Vavroušek ve svých studiích o lidských hodnotách. Nemateriální, peněžně nevyjádřitelné hodnoty ve skutečnosti odpovídají hluboké lidské přirozenosti daleko lépe než běžně přijímané hodnoty materiální. A mezi ony nemateriální hodnoty patří i radost z druhých lidí, ze sdílení.

Současná kapitalistická ekonomika udržitelná není. Posun v lidském myšlení, přijetí alternativních hodnot, otevření se životní vertikále by mohly přispět k žádoucí změně ekonomických paradigmat. Viděno na základě dosavadní zkušenosti, taková změna je velmi nepravděpodobná. Nicméně možná je. Je i součástí křesťanské víry. Stojí za to o ni usilovat a k ní směřovat.

Jiří Nečas

7 Nové knihy

7.1 *Aleje: Krása ohroženého světa*

Novotou vonící knihu *Aleje: Krása ohroženého světa*, kterou vydalo nakladatelství Mladá fronta, představila spisovatelka Marie Hrušková s botanikem a popularizátorem vědy RNDr. Václavem Větvíčkovou. Na 183 stranách zachycuje vznik a vývoj stromořadí v krajině Čech, Moravy a Slezska. Text doplňují barevné fotografie od Marie Holečkové a dalších fotografů. Sdružení Arnika pak v jedné z kapitol popisuje, co je možné a nutné udělat pro záchranu alejí v Česku.

„Ještě v naší zemi aleje máme, ale mizí. Jsou výrazným přínosem stromů k formování krajiny, spoluvytvářejí ji, chrání, když se staví vetru do cesty, aby tak zabránily půdní erozi. Zvířata v nich nacházejí úkryt, pocestní stín i jistotu směru. Aleje si dokáží získávat pozornost tím, jak jsou v krajině nepřehlédnutelné. Navíc přitažlivost jednotlivých stromů je v nich umocněna počtem,“ soudí o alejích spisovatelka a spoluautorka knihy Marie Hrušková. „Lidé si k nim vytvořili vztah, proto, když některá zmizí, zůstává dlouho prázdnota, která bolí a kterou nemohou odpustit těm, jež je nechali pokácet. Pro představu, jaké místo zastávají aleje v krajině, ale i v našich životech, uvádíme v knize alespoň část alejí, většinou památných. Třeba čtenářům přivolají vzpomínky na jejich oblíbená stromořadí. Vždyť každý máme místa, kam se rádi vracíme, i když někdy jen v myšlenkách,“ přibližuje Hrušková poselství, které má kniha čtenářům předat.

Autorka M. Hrušková přizvala ke spolupráci Václava Větvíčku, regionální autorku z Kamenicka nad Lipou Jarmilu Válkovou, Stanislava Svobodu z Lysé n. Labem a Petra Milana z Říčan. Součástí knihy je i text Martina Skalského z občanského sdružení ARNIKA, protože odtud vyšla iniciativa obrany alejí spojená s peticí „Zachraňme stromy.“

Hlavní podíl na fotografiích, které knihu dotvářejí, má Marie Holečková.

Vydala Mladá fronta, cena 299,- Kč

7.2 *O malebnu. Estetika přírody mezi zahradou a divočinou*

Autor: Karel Stibral, místo vydání: Praha, vydavatel: Dokořán, Muni Press rok vydání: 2013, počet stran: 248, cena: 298,- Kč

Slovo malebný (malebno) je i dnes často užíváno v rámci běžného jazyka a setkáváme se s ním především při estetickém oceňování krajiny. Kdysi bylo malebno přímo jednou z estetických kategorií, pojmem, o kterém se publikovaly práce a o kterém se vedla vášnivá polemika. A existovala i celá řada cestovatelů či výletníků, kteří vyráželi na cesty, aby ho hledali, ba dokonce aby ho „lovili“. V této knize ale nepůjde ani tak o analyzování změn významu malebna v jazyce, jako spíše o využití diskuse nad tímto pojmem ke zkoumání proměn našich preferencí vůči přírodě a též zkoumání vztahu naší zkušenosti s vizuálním uměním při pohledu na krajinu. Kniha se pokusí po úvodních kapitolách o estetickém oceňování přírody v 18. století představit především chápání pojmu malebna v dílech jeho britských teoretiků. Kromě přesahů do výše jmenovaných „praktických“ oblastí se v posledních kapitolách pokusí o výhled na jeho další chápání v průběhu 19. a 20. století s důrazem na středoevropskou oblast

7.3 *Národní parky České republiky*

Autor: Patzelt, Zdeněk, vydavatel: Granit, s.r.o., rok vydání: 2012, počet stran: 320, cena: 799 Kč

Ani tisíce a tisíce stran by nestačily na popis přírody národních parků České republiky. Krajiny národních parků se každým ránem probouzejí do jiné podoby a ani tisíce snímků by nezachytily všechny jejich tváře. Proto vás tato kniha může seznámit jen s malou částí toho nejkrásnějšího a nejzajímavějšího... Více než 300 barevných fotografií. Kniha je trojjazyčná: česky, anglicky a německy.

7.4 Ochrana přírody a krajiny v České republice

Autor: Machar, Ivo a kol., vydavatel: Univerzita Palackého v Olomouci, rok vydání: 2012, počet stran: 856, cena: 0 Kč

Předkládaná kniha je výsledkem pracovního úsilí více než stovky členů autorského kolektivu, tvořeného renomovanými osobnostmi v oboru ochrany přírody a krajiny v České republice. Cílem naší dvoudílné publikace není detailní systematický přehled o tomto oboru. To by ostatně ani nebylo možné. Ochrana přírody a krajiny má multidisciplinární charakter, prolínají se v ní disciplíny ryze akademické s disciplínami aplikovanými, a často mezi nimi nelze vytyčit jednoznačnou hranici. Mnoho (možná že dokonce většina) konkrétních ochranných problémů má neopakovatelné regionální či místní měřítko. Zachytit celou tuto nesmírně obsáhlou problematiku v jedné knize je asi nereálné. Stejně tak si tato kniha nečiní ambice na formulování strategických vizí ochrany přírody a krajiny v ČR.

7.5 Ohrožení a ochrana biodiverzity, podtitul Vybrané kapitoly z globálních environmentálních problémů

Autory publikace jsou Peter Sabo, Peter Urban, Ingrid Turisová, Radoslav Považan a Karol Herian a vydala ji Univerzita Mateje Bela v Banskej Bystrici – Centrum vedy a výskumu, Inštitút výskumu krajiny a regiónov a Fakulta prírodných vied v r. 2011. Publikace obsahuje deset kapitol, které vypovídají o širší záběru: 1. Biodiverzita, jej centrá, význam a komplexita. 2. Vymieranie a súčasné ohrozenie druhov. 3. Najvicac ohrozené ekosystémy a biotopy. 4. Ohrozené ekosystémy Európy a Slovenska. 5. Základné procesy, mechanizmy a hybné síly úbytku biodiverzity. 6. História, ciele a organizácie ochrany prírody. 7. Druhovú ochranu prírody a ochranu drevín. 8. Územná ochrana prírody. 9. Medzinárodné aspekty ochrany biodiverzity. 10. Človek a živá príroda: hľadanie kvality prirodzeného vzťahu.

Z mého pohledu je zvláště přínosná 10. kapitola a publikování překladu Charty Země, obě vypovídá o vztahu autorů k dané tématice.

Vše publikaci doporučuji všem, kdo se zajímají o otázky ochrany přírody, životního prostředí a přírodní vědy, ale i o vztah lidí a přírody. O případné možnosti získání publikace je možné se dozvědět na adrese sabo@changenet.sk

Pavel Šremer

8 AKTUÁLNÍ ADRESY A INFORMACE O STUŽ

8.1 Informace o STUŽ

Společnost pro trvale udržitelný život (STUŽ) je dobrovolná nezisková nevládní organizace (občanské sdružení). Byla založena prvním ministrem životního prostředí Československa Josefem Vavrouškem v roce 1992. STUŽ je zaměřena na zkoumání a vytváření předpokladů trvale udržitelného života na místní, regionální, národní a globální úrovni. **Předsednictvo STUŽ zasedá 1. úterý v měsíci od 14,30 hod. zpravidla v místnosti č. 401 v Klubu techniků, Novotného lávka (před seminářem), schůze předsednictva jsou otevřené pro členy STUŽ, kteří zde mají hlas poradní (článek 7.4 stanov STUŽ)**

Podmínky členství: Podmínky členství jsou upraveny stanovami STUŽ čl. 6. O členství podle těchto podmínek rozhoduje předsednictvo (výjimečně valné shromáždění) na základě vyplněné přihlášky a případného vyjádření ostatních členů STUŽ. Přihlášky jsou k dispozici u tajemnice. Zápisné činí jednorázově 100,– Kč, členský příspěvek 500,– Kč za rok. Osoby bez vlastního příjmu: zápisné 50,– Kč, členský příspěvek za rok 100,– Kč. Příspěvek lze uhradit buď přímo v hotovosti tajemnici Evě Vavrouškové např. na úterních besedách, nebo složenkou či bankovním převodem na účet STUŽ. Číslo účtu STUŽ: 3944349/0800 u Čs. spořitelny a. s., Praha 2.

8.2 Předsednictvo

Jméno	Kontakt
Ing. Jiří Dlouhý – předseda	Jiri.dlouhy@czp.cuni.cz
Pavel Šremer, prom. biol. – místopředseda	sremer@seznam.cz
Ing. Jiří Fencel – člen předsednictva	jiri_fencel@volny.cz
Mgr. Eva Horová – členka předsednictva	hora.eva@seznam.cz
RNDr. Jiří Nečas – člen předsednictva	JorgeMalTiempo@seznam.cz
MUDr. Eva Rychlíková – členka předsednictva	rychlikovi@volny.cz
Ing. arch. Martin Říha – člen předsednictva	arch.martin.riha@seznam.cz
Ing. Jaroslav Mejzr – předseda revizní komise	Jaroslav.mejzr@seznam.cz
Ing. Miroslav Punčochář, CSc. – člen revizní komise	punc@cpf.cas.cz
Ing. Eva Vavroušková – tajemnice	Eva.vavrouskova@ecn.cz
Ing. Dana Kopanicová – účetní	kopanicova@udapra.cz
Českolipská regionální pobočka PhDr. Miroslav Hudec – předseda	mhudec@seznam.cz
Východočeská regionální pobočka Miroslav Petr – předseda	Mirek.petr@email.cz
Jihočeská regionální pobočka JUDr. Miloš Tuháček – předseda	tuhacek@akkt.cz
Karlovarská regionální pobočka Jana Jandová, DiS. – předsedkyně	J_jandova@centrum.cz
Jizerskohorská regionální skupina Ing. Zdeněk Joukl – předseda	z.joukl@iol.cz
Kulivá hora Hana Řezníčková – předsedkyně	hanarezna@centrum.cz

8.3 Čestné předsednictvo

Doc. MUDr. Martin Bojar, MUDr. Jan Cimický, CSc., Táňa Fischerová, prof. RNDr. Mikuláš Huba, CSc, Jaroslav Hutka, Prof. Dr. Erazim Kohák, Otakar Leiský, prof. Hana Librová, prof. RNDr. Bedřich Moldan, CSc., Jana Štroblová

8.4 Kontakt

Společnost pro trvale udržitelný život,

Krkonošská 1,

120 00 Praha 2,

tel: 734 837744

<http://www.stuz.cz>

Tento Zpravodaj vychází v rámci projektu financovaného Magistrátem hlavního města Prahy

Zpravodaj STUŽ – vychází podle potřeby jako informační periodikum pro členy a příznivce STUŽ

ev. č. MK ČR E18763

Adresa redakce a zasílání příspěvků:

Ing. Eva Vavroušková

Krkonošská 1, 120 00 Praha 2

fax: 222 726 909

e-mail: eva.vavrouskova@ecn.cz

Dáno do tisku: leden 2013

Titulní strana: ak. malíř Karel Čapek

Tisk: Jungmannova 3, Praha 1